

Kilpailuja kaikille III – kokemuksia kansallisista ja kansainvälisistä erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailuista

Päivi Pynnönen, Sara Kaloinen ja Heikki Saarinen (toim.)

**Kilpailuja kaikille III –
kokemuksia kansallisista ja kansainvälisistä
erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailuista**

Päivi Pynnönen, Sara Kaloinen, ja Heikki Saarinen (toim.)

**Hämeen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu**

Päivi Pynnönen, Sara Kaloinen ja Heikki Saarinen (toim.)
Kilpailuja kaikille III – kokemuksia kansallisista ja kansainvälisistä
erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailuista

Kirjan kuvitus: Ilmari Koskimies (yksityisarkisto),
Skills Finland ry (lehdistömateriaali) ja HAMK (arkisto, useita kuvaajia).

Kannen kuvassa TeamFinland Abilympics-kilpailuissa Koreassa 2011,
kuvaaja Ilmari Koskimies.

ISBN 978-951-784-606-6 (PDF)
ISSN 1795-424X
HAMKin e-julkaisu 7/2013

© Hämeen ammattikorkeakoulu ja kirjoittajat

JULKAISIJA – PUBLISHER

Hämeen ammattikorkeakoulu
PL 230
13101 HÄMEENLINNA
puh. (03) 6461
julkaisut@hamk.fi
www.hamk.fi/julkaisut

Ulkoasu: HAMK Julkaisut
Taitto: Graafinen Idea

Hämeenlinna, joulukuu 2013

Sisällys

Sisällys

Sisällys.....	3
Lukijalle	5
Kokemuksia erityisopiskelijoiden kilpailutoiminnasta	9
Uutena lajiperheenä Vaasassa.....	15
Leipuri-kondiittori – lyhytkasvuisen kokemuksia opiskelusta ja alan kilpailuista	23
Marian matkassa valmentajana.....	29
”Näiden kilpailujen kautta mä sain uuden innostuksen tehdä opinnot loppuun!” – valmennuksen kautta inklusiota ja yhteisiä tähtihetkiä.....	35
Valmistautuminen TaitajaPLUS-puhdistuspalvelulajin semifinaaleihin sekä kilpailuihin.....	41
Pistelaskusta ja tuomarityöstä TaitajaPLUS-kilpailuissa	49
Maalaus- ja tapetointilajin soveltuvuus erityisopiskelijoille ammattitaitokilpailussa	53
Taitaja2009-finaalitehtävien kieli	57
Matka Tampereen 2006 Abilymbics -työnäytöksistä Jyväskylän TaitajaPLUS 2012 -kilpailuihin	67
TaitajaPLUS-lajien toteutus Jyväskylässä 2012.....	71
International Abilympics – Kansainväliset ammattitaitokilpailut 2007 Japanin Shizuoka ..	85

Kilpailijakokemuksia Japanin Abilympics-kilpailuista 2007	89
Abilympics-kilpailut Korean Soulissa 2011	95
Tuomarina Abilympics-kilpailuissa Korean Soulissa 2011	103
Valmentajana Abilympics- studioalokuvauslajissa Koreassa 2011	109
TaitajaPLUS ja Abilympics – osallistumista ja yhdenvertaisuutta	117
Ammattitaitokilpailujen vaikuttavuus	121

Lukijalle

Kilpailuja kaikille III – kokemuksiä kansallista ja kansainvälisistä erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailuista on jatkoa samassa sarjassa aiemmin ilmestyneelle Kilpailuja kaikille I- ja Kilpailuja kaikille II -julkaisulle.

Tämän julkaisun tarkoituksena on esitellä sitä moninaista toimintaa, jota erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailuissa ja -valmennuksessa on tapahtunut Suomessa viime vuosina. Suomalainen erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailutoiminta alkoi syksyllä 2007, kun suomalaiset osallistuvat Japanissa järjestettyihin International 7th Abilympics kilpailuihin. Suomessa erityistukea tarvitseville opiskelijoille toteutettiin valtakunnalliset ammattitaitokilpailut ensimmäistä kertaa Espoossa 16.–19.4.2008 Taitaja-tapahtuman yhteydessä. Samana vuonna Hämeenlinnassa Ammatillisella opettajakorkeakoululla järjestettiin ensimmäinen valmentajakoulutus, joka oli suunniteltu erityistukea tarvitsevien kilpailutoiminnan ja -valmentamisen kehittämiseen.

Kilpailuja kaikille III -julkaisuun ovat kirjoittaneet kokemuksistaan kansallisissa ja kansainvälisissä erityistukea tarvitsevien ammattitaitokilpailutoiminnassa mukana olleet henkilöt. Erityisopettaja Mikko Pasonen Ammattiopisto Luovista on ollut mukana ohjausryhmien jäsenenä, lajivastaavana ja päätuomarina TaitajaPLUS-kilpailuissa sekä valmentajana ja tuomarina kansainvälisissä Abilympics-kilpailuissa. Artikkeleissaan hän kertoo erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailujen historiasta, omista kokemuksistaan eri ammattitaitokilpailuista sekä tuomariryöskentelystä Korean Abilympics-kilpailuissa 2011.

Vaasan Taitaja-tapahtumassa 2009 erityisopettaja Katja Jokinen Vaasan ammattiopistosta toimi lajivastaavana erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailulajeissa. Hän kuvaa artikkelissaan kilpailutapahtuman järjestämistä alkaen suunnittelusta päättyen kilpailujen palkintojen jakoon.

Samassa kilpailutapahtumassa opiskelija Maria Sipari Etelä-Karjalan ammattiopistosta kilpaili leipuri-kondiittorilajissa ja artikkelissaan hän puolestaan kertoo omista kokemuksistaan kilpailijana sekä kilpailutapahtuman merkityksestä vahvan ammatillisen pohjan luojana tulevaisuuteen. Lehtori Markku Vengasaho kuvaa artikkelissaan toimintaansa Marian valmentajana.

Erityisopettaja Tuula Niskanen Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymästä innostui erityisopiskelijoittensa kanssa osallistumaan lähihoitajalajin kilpailuun Vaasassa. Artikkelissaan hän kertoo valmennus- ja kilpailukokemuksista opettajana ja ammattitaitovalmentajana, joka on opiskelijoille tärkeä yksilöllisen kasvun tukija ja ammatillisen kehittymisen motivoija. Ammattitaitokilpailuissa kilpailutehtävät ja niiden osaamistavoitteet perustuvat Taitaja-kilpailuissa ammatillisten perustutkintojen osaamisvaatimukseen. TaitajaPLUS-kilpailuissa tehtävät voivat kattaa vain jotkut osa-alueet tutkintojen perusteista. Kansainvälisissä Abilympics-kilpailuissa tehtä-

vät ovat vaativampia. Tärkeää on, että ammattitaitokilpailuissa tehtävät ja niiden arviointi toimivat opiskelijoiden ammatillisen kehittymisen tukijoina. Erityisopettaja Petri Hämäläinen Ammattiopisto Luovista on toiminut TaitajaPLUS-kilpailujen lajivastaavana, tuomarina ja monien ohjausryhmien jäsenenä. Hän kuvaa artikkelissaan erityisopiskelijoiden puhdistuspalvelulajin suunnittelua ja toteutusta. Opinto-ohjaaja Sirpa Komsu Keskuspuistosta on ollut mukana monissa ohjausryhmissä sekä TaitajaPLUS-kilpailuissa sihteerinä. Hänen artikkelinsa valottaa kilpailujen tuomarityöskentelyä ja pistelaskujärjestelmää.

Ammattitaitokilpailutehtävien rakenne pitäisi suunnitella loogisesti eteneväksi ja selkeäkieliseksi, jotta ammattitaidon näyttämisen esteeksi kilpailussa ei muodostu epäselvä tai vaikeasti ymmärrettävä tehtävänanto, pitkät lauserakenteet, liian pieni tai vaikeasti hahmotettava fontti jne. Erityisopettaja, äidinkielen opettaja Anna Ontero Oulun seudun ammattiopistosta tutki Vaasan Taitaja-tapahtumassa eri lajikuvauksia ja hän artikkelissaan arvioi kuvauksien selkeyttä ja esteettömyyttä sekä sopivuutta erityisopiskelijoille. Jotta kuvaukset sopisivat mahdollisimman hyvin kaikille lukijoille ja olisivat yhtä lailla kaikkien ymmärrettävissä, niiden laadintaan voitaisiin laatia ohjeet, jotka liittyisivät mm. selkeäkielisyyden piirteisiin. Niin ikään oikeakielisyydestä voisi huolehtia muun muassa oikoluettamalla lajikuvauksia ja kilpailutehtäviä äidinkielen asiantuntijoilla.

Suurin osa suomalaisista ammatillista erityisopiskelijoista opiskelee yleisissä oppilaitoksissa. Erityisopetuksessa pyritään jokaisen opiskelijan yksilöllisiä vahvuuksia tunnistamaan ja tukemaan niin, että mahdollinen yksilöllinen potentiaali saadaan opiskelun ja harjoittelun avulla kehittymään ammatilliseksi osaamiseksi. Ammattitaitokilpailutoiminnalla pyritään tuomaan oppilaitoksiin uusia toimintamalleja ammatilliseen erityisopetukseen ja osoittamaan työelämälle erityisopiskelijoiden ammatillista osaamista. Tärkeää on jokaisessa oppilaitoksessa miettiä opiskelijoiden mahdollisuutta osallistua eri kilpailulajeihin sekä kilpailujärjestäjien eri kilpailumuotojen kuten 8+1-mallien toteutumisen mahdollistamista Taitajatapahtumissa. Artikkelissaan erityisopettaja Tia Holma Koulutuskeskus Tavastiasta pohtii ammattitaitokilpailussa maalaus- ja tapetointilajin soveltuvuutta erityisopiskelijoille.

Erityisopettaja Anne Hautala ja erityisopettaja Miiko Taka Bovallius-ammattiopistosta kertovat artikkelissaan omasta Taitaja-toimijamatkastaan Tampereen 2006 työnäytöksistä Jyväskylän 2012 TaitajaPLUS-kilpailuihin. Lisäksi Jyväskylän TaitajaPLUS-järjestelytiimi kertoo miten TaitajaPLUS-lajit toteutettiin Jyväskylässä 2012 ja niissä tavoitteena oli luoda mahdollisimman esteettömät ja saavutettavat kilpailut niin kilpailijoille kuin yleisöllekin.

Japanissa järjestettiin Abilympics-ammattitaitokilpailut 2007. Erityisopettaja Matti Kauppinen toimi Skills Finland ry:n TaitajaPLUS- ja Abilympics-

koordinaattorina. Hän kertoo artikkelissaan suomalaisjoukkeen osallistumisesta ensimmäistä kertaa kansainvälisiin erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailuihin. Tämän joukkueen jäsen oli Tomas Vaarala, jota haastateltiin tähän julkaisuun kilpailukokemuksistaan.

Etelä-Koreassa järjestettiin seuraavat Abilympics-kilpailut vuonna 2011. Lehtori Päivi Pynnönen HAMK Skills Trainers' Academysta osallistui matkaan ja haastatteli matkan aikana kilpailijoita, valmentajia ja muita matkalle osallistuneita tukijoukkoja. Haastatteluiden tuloksia on käytetty ammattitaito- ja valmennuskoulutusten suunnittelussa ja erilaisten materiaalien sekä julkaisujen lähdeaineistoina. Pynnönen myös toimi Skills Finlandin kirjeenvaihtajana kilpailujen aikana ja hänen artikkelinsa on koottu Skills Finlandille lähetetyistä kisapäivä uutisista. Näissä kilpailuissa Ilmari Koskimies Keskuspuiston ammattiopistosta toimi valmentajana studiovalokuvauslajissa ja hän kertoo kilpailukokemuksistaan valmentajan näkökulmasta artikkelissaan.

Julkaisun viimeisissä artikkeleissa Matti Kauppinen pohtii erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailujen kehittymistä vuosien aikana ja toiminnan tulevaisuuden näkymiä, Päivi Pynnönen ja Tuomas Eerola HAMK Skills Trainers' Academysta ammattitaitokilpailujen vaikuttavuutta.

Yksilöllisyyden kunnioittaminen on tärkeä voimavara erityisopiskelijoiden ammattitaito- ja valmennuksessa. Olemme halunneet säilyttää myös yksilöllisyyden tässä julkaisussa. Jokaisen kirjoittajan ajatukset ja kirjoitustyyli tuovat osaltaan esille kirjoittajan omaa persoonallista ja ammatillista tapaa toimia ammattitaitokilpailumaailmassa. Materiaalia julkaisuun on kerätty kuuden vuoden ajalta. Tämän takia julkaisu on myös historian teos, joka kertoo erityistä tukea tarvitsevien kilpailutoiminnan kehittymisestä Suomessa. Olemme halunneet säilyttää myös paljon pieniä yksityiskohtia artikkeleissa osaltaan kertomassa historian kulusta tuleville lukijoille. Toivomme myös, että yksityiskohtat antavat arvokasta kokemustietoa ja -taitoa tuleville kilpailujärjestäjille, toimintamalleja valmentajiksi alkaville ja rohkaisua kilpailutoimintaan mukaan aikoville. Toivomme kaikkien lukijoiden ”parastavan” artikkelien tietoja ja kokemuksia laajasti ja luovasti omaan käyttöön ja opiskelijoidensa hyödyksi.

Haluamme kiittää hyvästä yhteistyöstä kaikkia julkaisun tekemiseen osallistuneita ja erityisesti artikkelien kirjoittajia, joiden innostus ja toimimisen ilo erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailuissa ja niiden kehittämisessä välittyi hyvin artikkelien kautta.

Hämeenlinnassa 31.12.2013

HAMK Skills Trainers' Academy

Päivi Pynnönen, Sara Kaloinen, Heikki Saarinen

Mikko Pasonen

Kokemuksia erityisopiskelijoiden kilpailutoiminnasta

1. Kansainvälinen kilpailutoiminta, Abilympics

International 7th Abilympics Contest, Shizuoka 2007

Ensimmäinen kosketukseni kansainväliseen erityisopiskelijoiden kilpailutoimintaan oli suoraan huipulle. Skills Finland päätti osallistua pienellä joukkueella syksyllä 2007 järjestettäviin International 7th Abilympics -kilpailuihin Japaniin. Lähtijöitä alettiin kerätä mukaan vasta kevättalvella ilman kansallisia karsintoja. Kilpailemaan ilmoittautuneita uskalikkoja löytyi mukaan neljä, kaikki eri ammatillisista erityisoppilaitoksista.

Ammattiopisto Luovista joukkueen mukana oli yksi suunnitteluassistent-tierityisopiskelija kilpailijana ja alan opettaja saattajana. Vapaaehtoisia haettiin sisäisesti juuri ennen hiihtolomaa, ilmoittauduin salaa opiskelijalta, onneksi hän myöhemmin lähti innokkaasti mukaan juttuun. Saattoprojekti oli alusta loppuun yhtä pioneerityötä, kun etukäteistietoja International Abilympics -kilpailusta ja tehtävistä oli sangen vähän.

Myöhään alkanut valmentautuminen hoitui yhdessä World Skills -joukkueen kanssa, kun molemmat kisat olivat poikkeuksellisesti samaan aikaan Japanissa. Yhteisleirit sujuivat hyvin ja niiden anti oli sekä kilpailijalle että saattajalle suureksi hyödyksi. Matkustamisen asioista kuten lentämisen ja hotelliasumisen asioista piti keskustella ja niitä piti harjoitella kilpailijan kanssa.

Ensimmäinen kilpailureissu menee yleensä järjestelyjä ihmetellessä ja pohiessa mikä on tässä kilpailussa se totuttu tapa tehdä asioita. Uusia ja erilaisia juttuja tuli riittämiin Japanissa. Ajeltiin luotijunalla, vierailtiin paikallisella yläasteella, päästiin tv:hen haastateltavaksi, syötiin puikoilla tavallista japanilaista ruokaa, tavattiin kruununprinssi World Skills & International Abilympics kisojen megaluokan yhteisavajaisissa ja vierailtiin Kiotossa – onneksi ilman pienintäkään maanjäristystä.

International Abilympics -ammattitaitokilpailu on kokoluokaltaan kotoisen Taitaja-finaalin kokoinen, mutta eroavaisuuksia on runsaasti. Kilpailijat ovat paljon vanhempia ja erityisyys on yleensä fyysistä. Tavallisesti he ovat työskennelleet jo pitempään omissa ammateissaan, joten kilpailutehtävien ja työskentelyn taso on kova vielä opiskelevalle suomalaiselle erityisopiskelijalle.

Kilpailutehtävät olivat asiantuntevasti laadittuja, mutta niiden ja arvioinnin salaileminen oli uutta ja yllättävääkin. Tehtävien ennakkotiedot netissä olivat puutteelliset, vasta edeltävänä iltana saatiin tehtäväkopio käyttöön, nähtiin lopultakin mitä on edessä. Kisan jälkeen suorituksesta ei saatu minkäänlaista palautetta, vain mitalistien järjestys julkistettiin. Menestystä Skills Finlandin International 7th Abilympics -joukkueelle ei tullut mitalien muodossa, mutta kaikenlaisia kokemuksia sitäkin enemmän.

International 8th Abilympics Contest, Seoul 2011

Skills Finland lähetti joukkueen myös seuraaviin International Abilympics -kisoihin Etelä-Koreaan. Joukkue oli aiempaa suurempi, nyt mukaan lähti yhdeksän kilpailijaa saattajineen sekä kaksi tuomaria. Ehkäpä hyvät aiemat kokemukset ja paremmat ennakkotiedot kilpailusta helpottivat lähtemistä. Joukkueen valinta alkoi vuotta aiemmin syksyllä, joten aikaa valmisteluille oli riittävästi. Joukkue koottiin taas ilmoittautumisten avulla eli kansallisia karsintoja ei pidetty, vaikka niihin oli varauduttu Kuopion TaitajaPLUS-kilpailuissa.

Abilympics-projektini sai kuitenkin jatkoa, kun Skills Finland ehdotti minua V4 CAD Architecture lajiin tuomariksi. Tuomaritehtäväni yhtenä tavoitteena oli sisäpiirin tiedon hankinta mahdollisia tulevaisuuden kisoja varten eli tutustua Abilympics-kilpailulajin järjestelyihin. Kokemusten siirto toimi erinomaisesti, kun päätuomarina ja -järjestäjänä toimi korealainen professori ja toinen tuomari oli japanilainen professori, joka oli ollut mukana lajin tiimissä edellisissä kisoissa.

Kilpailulajin aloitusinfossa kävi hyvin selväksi, että lajin ennakkotiedotus oli vieläkin riittämätöntä. Edelleenkään kaikilla kilpailijoilla tai saattajilla ei ollut selkeitä tietoja lajin ja kilpailutehtävän vaatimuksista. Netissä olleet tiedot olivat nyt hieman parempia kuin aiemmin, mutta eivät riittäviä. Myös kilpailun jälkeen tapahtunut tiedotus oli olematonta, vain mitalistit kerrottiin. Muut kilpailijat eivät saaneet mitään palautteita suorituksistaan. International Abilympics -kisojen järjestelyt Soulissa eivät olleet muuttuneet merkittävästi edellisestä kerrasta. Japanilaisuus oli vain vaihtunut korealaisuuteen. Menestystä Skills Finlandin International 8th Abilympics -joukkueelle ei tullut mitalien muodossa, mutta jälleen kokemusia taas sitäkin enemmän.

2. Kansallinen erityisopiskelijoiden kilpailutoiminta, TaitajaPLUS

Kansallinen erityisopiskelijoiden kilpailutoiminta alkoi Abilympics-nimellä huhtikuussa Taitaja2008-finaaleissa Espoossa. Erityisopiskelijat olivat kuitenkin olleet esillä Taitaja-kisoissa jo vuotta aiemmin tammikuussa 2007 Joensuussa. Silloin mukana ei ollut varsinaisia kilpailulajeja, vaan vain näytöksiä.

Taitaja2008-kisoissa Espoossa erityistä tukea tarvitsevien lajeja oli järjestämässä useita eri ammatillisia erityisoppilaitoksia kuten Arla-instituutti, Ammattiopisto Luovi, Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus, Keskuspuiston ammattiopisto, Kiipulan ammattiopisto ja Kuhankosken erityisoppilaitos, sekä yleisistä oppilaitoksista Keuda ja Omnia. Ehkäpä tästä johtuen tarjonta kilpailu- ja näyttöslajeissa oli laajaa eli 5 kilpailulajia ja 4 näyttösta. Myös varsinaisissa Taitaja-kilpailulajeissa kokeiltiin uutta, mukana oli muutama erityisopiskelija +1 kilpailijana. Espoon finaalien aikataulu oli tavallisesta poikkeava, kun kilpailtiin torstaista lauantaihin. Kilpailut olivat vain puolipäiväisiä, kaikki kilpailivat rinnakkain. Aamulla aloitettiin, päivällä vaihto, iltapäivällä uusi kisa ja mitalistit selvisivät vasta illalla. Kilpailulajit järjestettiin yhdellä pienellä alueella ja näytökset olivat toisella alueella. Eri lajeihin tarvittavia tavaroita oli paljon, joten kilpailualueen kalustuksen vaihdot jatkuivat ilta- ja yötyönä. Tämä oli raskasta työtä lajivastaaville.

Taitaja2009-kisoissa Vaasassa pidettiin seuraavat kansalliset erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailut. Pääjärjestäjänä oli koko kisojen pääjärjestäjä eli Vaasan ammattiopisto (VAO), jolla oli apunaan ruotsinkielinen Yrkesakademin (YA). Kilpailulajeja oli kolme eli yksi laji jokaiselle kilpailupäivälle. Lisäksi mukana oli viherrakentaminen ja kiinteistöhoito yhteisenä näyttöslajina. Yksipäiväisen kilpailun aloitus oli aamulla ja mitalistit olivat selvillä illalla. Käytössä oli vain yksi kilpailupaikka, jolloin odotusajat venyivät pitkiksi.

Taitaja-perinteiden mukaisesti edellisten ja seuraavien kisojen lajivastaavat seurasivat lajia ja sen järjestelyitä lajiohjausryhmässä toimien, ohjaamassa ja oppimassa. Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK), Ammatillisen opettajakorkeakoulun järjestämä 9op Taitaja-koulutus valmisteluvuotena tuki hyvin tulevaa lajivastaavaa erilaisten Taitaja-kuvioiden opettelussa. Kokonaisuudessaan aika oli kokeilevaa pioneerikautta, kun totuttuja tapoja tai perinteitä ei vielä ollut. Osaa Taitaja-käytänteistä oli seurattava, mutta uutta oli kehitettävänä paljon. Monesti asioita jouduttiin pohtimaan tilanne päällä, kun kaikkeen ei huomattu varautua. Kun kokemukset erityisopiskelijoiden kilpailuista laajenivat, päätettiin talvella 2009 laatia omat säännöt ja koekäyttää niitä jo Vaasan kisoissa. Kuten aiemmatkin käytössä olleet säännöt, myös nämä pohjautuivat varsinaisiin Taitaja-sääntöihin muutamien poikkeuksin.

TaitajaPLUS – 2010 ja 2011

Uudet säännöt ja uusi nimi, TaitajaPLUS, olivat käytössä ensimmäistä kertaa Oulun Taitaja2010-kisoissa. Kisan järjestelyistä vastasi Ammattiopisto Luovin TaitajaPLUS-tiimi. Varsinaisia kilpailulajeja oli neljä. Näytöksenä oli valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen esitys, jossa oli mukana Ammattiopisto Luovin Oulun seudun eri yksiköiden opiskelijoita henkilökunnan tuella. Erityisopiskelijat osallistuivat myös Taitaja-finaalien järjestelyihin erilaisissa palvelutehtävissä yhteistyössä pääjärjestäjä Oulun seudun ammattiopiston opiskelijoiden kanssa.

TaitajaPLUS-kilpailun ensimmäiset karsinnat eli semifinaalit järjestettiin Taitaja-aikataulun mukaisesti tammikuussa Alavudella puhdistuspalvelut lajissa. Muihin lajeihin ilmoittautuneita oli liian vähän, jotta karsintoja olisi tarvittu. Osa TaitajaPLUS-kilpailulajeista piteni lähes kaksipäiväisiksi, kun aloitusinfo ja pienempi aloitustehtävä aloitettiin jo iltapäivällä, sekä kaksi rinnan tehtävä päätehtävää seuraavana aamuna. Arviointi valmistui iltapäivällä, jolloin kotimatikalle päästiin ajoissa. Uudella järjestelyllä lyhennettiin kilpailijan odottelua ja helpotettiin matkustamista, kun vierailu päiväselään Ouluun olisi ollut raskasta. Pitempi kilpailumatka antoi osallistujille myös aikaa tutustua Taitaja-finaaleihin. Oulun järjestelyitä rajoitti hieman, erityisesti kilpailualueen sisustuksen osalta, Oulu-hallin tyhjentämisen lyhyt aikataulu, joka oli alle vuorokausi kisojen päättymisestä. TaitajaPLUS-kilpailujen historian ensimmäinen palkintojen ja mitalien jakotilaisuus tiistai-iltapäivänä oli sitäkin hienompi, kun palkintoja oli jakajamassa International Abilympicsin japanilainen puheenjohtaja.

Taitaja2011-kisoissa Kuopiossa TaitajaPLUS-lajien järjestelyistä vastasi taas Ammattiopisto Luovi, nyt vain toisella tiimillä. Varsinaisia kilpailulajeja oli kolme. Näytöslajia oli valmentava ja kuntouttavakoulutus. Paikalla oli pääjärjestäjä SAKKY:n ja Bovalliuksen ammattiopiston ryhmät Ammattiopisto Luovin ryhmien apuna. Toisena näytöksenä kilpailussa oli syksyllä International 8th Abilympics -kisoihin lähtevien opiskelijoiden ja lajien esittäytyminen suurelle yleisölle. Heidän työskentelynsä liittyi Skills Finlandin Taitaja-kisojen yhteydessä pidettyyn valmennusleiriin. Lisäksi TaitajaPLUS-tiimi oli varautunut järjestämään kansallisia karsintoja syksyn International Abilympics -kisoihin, jos tarvetta olisi ollut.

TaitajaPLUS-säännöt päivitettiin vielä kerran keväällä 2011, mutta nyt tarvittiin vain pieniä tarkennuksia Taitaja-sääntöjen muutoksien takia. TaitajaPLUS-lajeihin ilmoittautuneita piti tällä kertaa karsia kahdessa lajissa. Uutena oli Ammattiopisto Luovin ja Keskuspuiston ammattiopiston yhteistyönä järjestämä kiinteistönhoidon karsinta Helsingissä. Suurin TaitajaPLUS-joukkue kisoihin tuli Keskuspuistosta, josta ilmoittautuneita oli mukana sääntöjen sallima maksimimäärä.

Ammattitaitokilpailutoiminnan hyödyt opiskelijalle

Opiskelijat voivat kokea jotain uutta ja erilaista Taitaja-, TaitajaPLUS- ja 8+1-kilpailujen avulla, ei vain omasta tulevasta alasta, vaan paljosta muustakin. Kilpailutoiminta antaa mahdollisuuden päästä esittelemään omia erityistaitojaan mukaan suuriin tapahtumiin, projekteihin, muiden nuorten kanssa, ei vain osallistujana tai kilpailijana, vaan järjestäjänäkin. Yksittäisen opiskelijan lisäksi oma ryhmä ja koko oppilaitos, luokkatoverit, kaverit, opettajat, muu henkilökunta ja kotiväkikin elää mukana ja seuraa kilpailua. Lisäksi TaitajaPLUS-kilpailuista opiskelija saa osallistumisen mukanaan tuomat kokemukset, ammatillisen harjoittelun, karsinnan ja loppukilpailun matkustamiset ja majoittumiset sekä uudet ympäristöt ja tuttavuudet. Loppukilpailussa menestyneet saavat kotiin tuomisina myös vähän aineellistakin hyvää.

Kilpailutoiminnan hyödyt opettajalle

Kilpailutoiminta on erinomainen tilaisuus tavata oman ammattialan toimijoita ja muita sidosryhmiä, verkottua siten lähelle ja kauemmaksikin. Mukanaolo laajassa suomalaisessa kilpailutoiminnan perheessä tuo mukanaan paljon uusia ammatillisia kokemuksia ja tuttavuuksia, ei pelkää ammatillisista erityisoppilaitoksista ja Skills Finland-, Taitaja- ja TaitajaPLUS -ympyröistä, vaan laajemmin opetus-, kilpailutoiminnasta sekä talouselämästä eri sidosryhmiltä. Merkittävä anti kilpailutoiminnasta tulee myös erityisopetuksen laajaan kenttään tutustumisesta, eri henkilöiden, käytäntöjen, tapojen, tavoitteiden ja rajoitteiden havainnoimisesta ja ymmärtämisestä.

TaitajaPLUS-toiminnalla voisi tuoda lisää hyötyä opetukseen, kun karsintojen ja loppukilpailujen suoritukset saataisiin laajemmiksi ja siten perusopetuksen näytöiksi. Ammattitaitokilpailutoiminta pitäisi mieltää enemmän osaksi perustutkintojen oppilaitoskohtaisia opetussuunnitelmia ja arkista opetusta. Kilpailutoiminnan pitäisi hyödyttää kaikkia opiskelijoita ja toiminnalla pitäisi olla jatkuvuutta ja selkeästi määriteltyjä tavoitteita.

Kilpailutoiminnan kehittäminen

Taitaja-kilpailujen rikkaus on vuosittain vaihtuvat järjestelytiimit, eri vuosina painotetaan eri osa-alueita ja aloitetaan uusia kehittämisprojekteja. Myös TaitajaPLUS-kilpailuja on kehitetty vuosittain paremmiksi ja monipuolisemmiksi, etsien ja kokeillen uutta ja erilaista. TaitajaPLUS on lajina nuori, vielä tarhaiässä, eikä perinteet onneksi ole vaikeuttaneet kokeiluja. Kun epäkohtia huomataan, joko järjestäjät itse havainnoillaan tai osallistujien antamasta palautteesta, pohditaan kilpailuun tasapuolisempia ja parempia käytänteitä.

TaitajaPLUS-kilpailulajien määrä on ollut pieni eli 3–4 varsinaista kilpailulajia vuosittain. Näin pienellä lajimäärällä ei osa erityisopetuksen perustutkinnoista koskaan pääse mukaan Taitaja-finaaleihin. Osalle Taitajien +1-kilpailu mahdollisuus tarjoaa hyvän tavan päästä esittelemään osaamistaan. TaitajaPLUS ei voi kuitenkaan kasvattaa kilpailualuetta, laji- tai kilpailijamääriä merkittävästi, koska Taitaja-kisojen finalistien määriä on jo rajoitettu. Ajan ja tilan käyttömme tehostaminen lienee antoisinta, sekä erilaisiin kumppanuuksiin hakeutuminen muiden Taitaja-lajien ja työelämän kanssa. Toinen tapa tarjota useammalle lajille tilaa finaaleihin on ollut vuosittainen vaihtelu, rotaatio, joka on ollut suurta. Koska kilpailulajien jatkuvuus ja vaihtuvuus on ollut ennakoimatonta, niin muutama TaitajaPLUS-kilpailulaji on määrätty säännöissä vuotuisiksi.

TaitajaPLUS-kilpailujen hyöty opetukselle tulee vielä vain osallistumisesta lajiin. Tulevaisuudessa on tavoitteena kehittää TaitajaPLUS-lajien tehtäviä laajemmiksi. Ainakin loppukilpailussa, ehkä myös karsinnassa, voisi Taitajien tapaan suorittaa perustutkintojen näyttöjä. Tällä tavoin kilpailut saataisiin enemmän osaksi oppilaitosten normaalia opetustoimintaa.

Katja Jokinen

Uutena lajiperheenä Vaasassa

Espoon kokemusten ja tarkan harkinnan jälkeen päädyimme erityisopiskelijoille järjestämään kolme kilpailulajia ja kahta näytöslajia Vaasassa 2009. Meille osoitettu tila Botnia-hallissa käsitti vain kaksi lajaluetta, joten suunnitelimme vaihtavamme kilpailulajeja ja näytöslajeja päivittäin. Espoosta otimme lähihoitajalajin ja verkkosivujen tuottamisen. Tästä oli se etu, että meillä Vaasassa järjestetään työvaltaista lähihoitajakoulutusta, joten saimme ehkä houkuteltua kisaajia myös meiltä. Laji sai paljon katsojia Espoossa, mikä koettiin lajin kannalta tärkeäksi. Verkkosivujen tuottaminen otettiin mukaan siksi, että se myös työelämässä työllistää erityisopiskelijoita. Samalla saimme jo yhden kisat kokeneen lajivastaavan mukaan. Puhdistuspalveluun päädyimme sen mielenkiintoisen seurattavuutensa takia sekä työelämässä erityisopiskelijoiden työllistäjänä. Halusimme myös yhden uuden lajin kokeiltavaksi. Näytöslajeiksi halusimme näyttäviä ja katsojaystävällisiä lajeja. Viherrakentaminen ja kiinteistöhoito olivat mielestämme lajeja, joita voitaisiin esitellä alueella yhdessä tai perättäisinä päivinä.

Lajivastaavat ja ohjausryhmä

Tehtävänäni oli koota ohjausryhmä, joka suunnittelisi kisoja minun ja varalajivastaavani kanssa Jokainen lajivastaava kokoaa parhaat mahdolliset tarvitsemansa ihmiset ympärilleen, ja niin kävi meilläkin. Espoon lajivastavalta, Kirsti Nopaselta, kyselin etenkin alkumetreillä paljon asioita. Hänen kokoamansa dokumentit muistitikulla auttoivat monessa asiassa.

Aloitin ohjausryhmän kokoamisen lajivastaavien etsimisestä, koska he ovat avainhenkilöitä lajeja suunnitellessa. Koska olen itse erityisopettaja enkä ammatillinen opettaja, turvauduin ammatillisiin opettajiin. Lähihoitajalajiin lajivastaavaksi suostui oma varavastaavani Vaasan ammattiopistosta (VAO) Eija Peltola hyvänä apunaan Päivi Tuovinen. Verkkosivuihin olin saanut jo Espoon kisojen jälkeen Tuomo Karjalaisen Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksesta. Puhdistuspalveluun oli vaikea löytää lajivastaavaa. Lopulta Luovin Leena Pekkasen kautta saimme Luovista Petri Hämmäläisen suostumaan tähän tehtävään. Leena oli hänen parinaan. Näytöslajien lajivastaaviksi suostui heti Heidi Stubb Kiipulasta. Koska suunnitelimme kisoja yhdessä Yrkesakademin (YA) kanssa, pyysin Mikael Rönnkvistiä Heidin pariin. Kiinteistöhoitoa lupasi esitellä Vilho Jokelainen Luovista parinaan Hannu Hooli.

Skills Finlandista saimme ryhmään Matti Kauppisen, joka osoittautui asiasta todella kiinnostuneeksi ja paljon tietäväksi. Häneltä sain apua myös

moneen käytännön asiaan. Oulun tulevalta lajiperhevastaavalta, Mikko Pasoselta, sain hyviä ehdotuksia ja ajatuksia. Lajihan oli meille molemmille uusi, joten moni asia koskien Oulunkin kisoja, selkiintyi tapaamisten, puhelujen ja sähköpostien kautta. Ohjausryhmäämme kuului myös Opetushallituksesta Kaija Miettinen ja HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun erityisopettajankoulutuksesta Päivi Pynnönen, jotka toivat kokemusta ja hyviä näkökulmia erityisopiskelijoista ja koulutuksesta kilpailutoimintaan. Ohjausryhmämme kokoontui yhteensä kolme kertaa, kaksi kertaa Vaasassa ja kerran Seinäjoella. Fyysinen tapaaminen oli tehokasta, koska samalla tutustuimme paremmin toisiimme. Sähköpostien määrä oli valtava ja samoin puheluiden. Vaikka ryhmämme koostui Helsingin ja Oulun välillä asuvista ihmisistä, yhteydenpito sujui yllättävän hyvin

Hamkissa oli alkanut aiemmin lajikummi- ja valmentajakoulutus, johon ilmoittauduimme myöhässä, mutta onneksi vielä ehdimme mukaan. Heikki Saarinen ja Päivi Pynnönen parhaansa mukaan yrittivät saada meidät asennoitumaan kisoihin ja niiden suunnitteluun. Hamkin koulutuksessa oli hyvä mahdollisuus tutustua erityisopetuksen toimijoihin kuten Sirpa Komsiin, josta saimme sihteerin kisoihin.

Tuomarit

Tuomarien kokoaminen lajeihin oli melko työlästä. Koska lajeja oli monta, piti saada joka lajiin riittävä määrä tuomareita. Lähihoitajiin saimme helposti ihmisiä mukaan, koska he olivat kokeneita opiskelijoiden työssäoppimisen ohjaajia ja arvioijia kuten Elisa Rantasalo ja Pia Katila. Opettajatuomariksi saimme Sedusta Ulla Qvickin, jonka kanssa yhteistyö sujui myös hyvin. Puhdistuspalveluun saimme Vaasan ja Mustasaaren työelämästä kokeneita henkilöitä Vuokko Kangassuo ja Anne Korkemäki sekä opettajatuomariksi lajivastaavan Petri Hämäläisen Luovista. Verkkosivujen tuomaristo koostui pätevien työelämän edustajien Kalle Lydmanin ja Arto Hännisen sekä opettajatuomarin Peter Herlerin kanssa. Yhteistyö kaikkien kesken fyysisestä etäisyydestä huolimatta sujui hyvin.

Sponsori-sopimukset

Haasteellisinta koko kisojen suunnittelussa oli sopimusten tekeminen. Mielestäni saimme niiden tekemiseen aivan liian vähän opastusta. Koin myös lajimme olevan alusta asti eri asemassa kuin muut lajit: jos joku iso firma oli tehnyt sopimuksen Taitajien kanssa, niin meille sanottiin usein, ettei teidän lajin kanssa ole tehty sopimusta. Jouduin itse ottamaan yhteyttä samoihin sponsoreihin kuin ”normaalilajeilla” oli. Tämä ihmetytti minua. Eivätkö sponsorisopimukset koskekaan kaikkia lajeja? Samoin tietoisuus siitä, mikä sopimus kenenkin kanssa tehdään ja mikä on näkyvyys netissä ja lajal alueella ei ollut selvää. Lopuksi kaikkien oppilaitostenkaan kanssa

ei olisi ilmeisesti tarvinnut tehdä sopimusta. Palkintosopimusten hankinta onnistui lopulta hyvin, vaikka en kokenut sen kuuluvan lajivastaavalle. Toimistoon palkattiin koko ajan lisää henkilöitä, joten joku asiansa osaa-va olisi voinut hoitaa sopimukset paremmalla kokemuksella ja tehokkaammin. Sain kaikkiin kolmeen kilpailulajiin lopulta palkintosopimukset hankittua sekä suuren joukon sponsoreita, jotka antoivat kameroita ja pientä tavaraa reppuihin. Meille erilaisia sopimuksia kertyi 22 kappaletta, joka on hyvä määrä.

Semifinaalit

Semifinaaleja ei tarvinnut järjestää muissa lajeissa kuin puhtaanapidos-ssa. Toisaalta olimme huojentuneita tilanteesta, vaikka olimmekin varautuneet niihin. Lähihoitajakilpailuun ilmoittautui vain viisi paria. Kaksi paria Vaasasta, yksi Tuusulasta ja kaksi Arlasta. Osa pareista osallistui viime vuonna myös Espoon kisoihin. Puhtaanapitoon ilmoittautui kahdeksan kisaajaa, joten heille järjestettiin semifinaalit Alavudella. Petri Hämäläinen järjesti ne Leena Pekkasan kanssa. He saivat hyvää kokemusta niistä finaalia ajatellen. Verkkosivuihin ilmoittautui aluksi yli kuusi osallistujaa, joten suosittelimme karsintaa oppilaitosten sisällä. Lopuksi kuusi kisaajaa ilmoitettiin finaaliin.

Säännöt ja pisteytys

Erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailulla ei ollut vielä Espoossa omia sääntöjä. Vuokko Niskala teki opinnäytetyön, joka koski Abilympics-sääntöjä. Tein niiden perusteella lyhennelmän säännöistä, jotta saisin jonkinlaisen kuvan siitä, miten ne eroaisivat varsinaisista Taitaja-säännöistä. Myöhemmin kokoonnuimme Espoossa pienellä kokoonpanolla, johon kuuluivat minä, Matti Kauppinen Skills Finlandista, Päivi Pynnönen Hämeen ammattikorkeakoulusta ja Mikko Pasonen Ammattiopisto Luovista. Muutimme tavallisia Taitaja-sääntöjä lajiimme sopiviksi. Varsinaiset säännöt tulevat käyttöön Oulussa.

Vaasassa käytettiin CIS-pistelaskujärjestelmää kuten Espoossakin. Kaksi koulutusta järjestettiin Vaasassa lajivastaaville, mutta tuomareille ei ollut mitään yhteistä tilaisuutta. Opastimme heitä paikan päällä ennen kisoja. Järjestelmä oli ennestään tuttu verkkosivujen lajivastaavalle Espoosta. Puhtaanapidon lajivastaava pääsi nopeasti mukaan ja hoiti pisteytyksen itsenäisesti. Eniten työtä tuotti lähihoitajalajin pisteytys. Onneksi saimme Espoosta arviointilomakkeet tutustuttavaksi, jotta pisteytyksen suunnittelu onnistui. Kokenut sihteerimme oli mukana koulutuksissa, joten hän osasi antaa käytännön vinkkejä tulevia kisoja varten.

Lajialueet

Lajialue osoittautui meille ihanteellisen suureksi. Pelkäsimme sen olevan ahdas. Lajiaidat olivat vaalean liilat hyvinvointilajien mukaan. Tosin ne eivät olleet tarpeeksi matalat eivätkä läpinäkyvät. Kulkeminen leveillä käytävillä onnistui kuitenkin myös pyörätuoleille. Samoin vessat olivat lähellä meitä. Inva-wc oli eteisaulassa. Naapureinamme olivat lähihoitajalaji ja puhtaanapito. Kisaajien ja tuomareiden kuvat olivat lajitolpassa päivittäin. Vain muutama kuva puuttui kisaajista. Olimme suunnitelleet lajit niin, että selviäisimme samalla kalustuksella kaksi kisapäivää. Aloitimme keskiviikkona puhtaanapidolla, jossa meillä on kodinomainen sisustus. Sponsorilta saatu ikkuna mahtui hyvin lajialueelle. Torstaina jatkoimme lähihoitajakilpailulla, jossa oli sama kalustus. Vain ikkuna siirrettiin muualle.

Torstaina jännitimme, saammeko lajialueen kalustuksen vaihdettua verkosivujen tuottamista vastaavaksi. Torstaina oli epäselvyyttä kuka siirtää kalusteet ja minne ne viedään. Meillä oli myös hankaluuksia saada kuusi atk-pöytää paikalle. Lopuksi niitä oli jopa liikaakin lajialueella, koska tieto ei tuntunut kulkevan. Saimme alueen valmiiksi kuitenkin perjantaiamuna.

Oheistoiminta lajialueella

Taitajatoimisto halusi, että jokaisella lajialueella olisi oheistoimintaa. Lajialueemme sisällä sitä ei kuitenkaan voinut järjestää vaan järjestimme kierrätyspisteen lajialueemme viereen. Paikka ei kuitenkaan ollut toimiston väen mielestä hyvä, joten saimme sen sovitetuksi sivummalle. Stormosen hoiti pisteen toimintaa kaikki kolme päivää. Avustajaopiskelijat toimivat apuna pisteellä. Piste osoittautui hyväksi ja toimivaksi sekä mielenkiintoa herättäväksi.

Tuutorit ja avustajat

Sain kaksi lähihoitajaryhmää toimimaan tuutoreina ja avustajina kisojen ajan. Olin käynyt ryhmissä kertomassa pariin otteeseen heidän toimenkuvastaan ja jakaneet heidät pareiksi ja sopinut kellonajat. Jokaisella oli puhelinlista kavereistaan ja opettajista, jos jollekin tulisi esteitä saapua halliin. Opiskelijat saivat keltaiset hupparit ja toimitsijakortit.

Tuutorit hoitivat keskiviikon ja torstain hyvin eli he huolehtivat puhtaanapidon kisaajista. He myös ohjasivat kisaajat pukuhuoneeseen vaihtamaan vaatteita. Kukaan kisaajista ei saanut nähdä tehtävän tekoa etukäteen eivätkä he saaneet keskustella valmentajiensa eivätkä kisanneiden kanssa. Myös kännykät kerättiin kisaajilta pois. Tuutorit kävivät myös syömässä kisaajien kanssa. Perjantaina osa tuutoreista ei tullut paikalle, joten jouduimme tekemään muutoksia suunnitelmiimme. Avustajista myös vain pieni osa oli

paikalla, syynä sairastumiset. Heidän tehtävään oli lajialueesta huolehtiminen ja toimiminen apuna oheistoimintapisteellä.

Kilpailut alkavat

Olimme saatekirjeissä kutsuneet kisaajat valmentajineen ja huoltajineen paikalle joka aamu kello kahdeksaksi. Arvoimme kilpailijoiden kilpailujärjestyksen ja annoimme heidän tutustua kisa-alueeseen sekä tuomareihin. Toinen vaihtoehto olisi ollut arpoa numerot jo edellisenä päivänä, jolloin kisaajat olisivat saapuneet paikalle vasta ennen omaa vuoroaan. Etenkin keskiviikkona puhtaanapidon kisaajat olivat melko väsyneitä odottamaan omaa vuoroaan. Varsinainen kilpailu alkoi aina kello yhdeksän ja viimeinen kisaaja aloitti vasta klo 15. Viimeinen suoritus oli valmis kello 16.

Kisaajille ei ollut omaa odotuspaikkaa keskiviikkona, joten tuutorit kuljettivat heitä pitkin hallia. Torstaina oli käytössä Taitaja9-parakki. Perjantaina kilpailu alkoi kaikilla yhtä aikaa klo yhdeksän. Erityisopiskelijoilla tulisi olla jokin rauhallinen odotustila, jossa odotella ja vaikka kuunnella musiikkia ja levätä. Ruokatauko oli joka päivä kello 11–12. Se oli riittävän pitkä. Kisaajat saivat syödä näyttämällä kisapassin.

Puhtaanapito

Keskiviikkona kilpailu alkoi kello yhdeksän. Ajanottajamme ilmoitti sopivin väliajoin jäljellä olevan ajan. Tehtävänä oli imuroida mattoja ja tekstiilihuonekalu sekä pestä ikkuna. Tehtävä oli varmasti aivan riittävän haasteellinen. Suunnittelu-aikaa oli 15 minuuttia, toteutusta 30 minuuttia ja itsearviointia 10 minuuttia. Nopein kisaaja suoritti sen 23 minuutissa ja hitain 43 minuutissa. Tuomarit arvioivat suorituksia ammattitaitoisesti. He tekivät merkintöjään arviointilomakkeisiin. Varsinaiset pisteet sihteerin syötiin koneelle pisteidenannon jälkeen. Palkintojen jako oli lajialueella noin klo 16.30. Palkintona oli 300 € ensimmäiseksi tulleelle sekä digikamera, 200 € toiseksi tulleelle ja kolmanneksi tulleelle 100 €. Lisäksi he saivat mitalit. Kaikki kisaajat saivat kunniakirjat ja kukat sekä taitajarepun.

Lähihoitaja

Torstaina käytimme samaa kalustusta kuin keskiviikkona. Taas arvoimme kello kahdeksan aikoihin kilpailujärjestyksen. Asiakkaana oli ”Vainö Backman”, Kultarannan palvelutalossa asuva 86-vuotias mieshenkilö. Kisa oli parikilpailu, joka alkoi klo yhdeksän suunnittelulla. Tuomarit arvioivat suoritukset ja sihteerin syötti tulokset koneelle. Palkintojen jako oli lajialueella klo 16.00, jolloin palkintoja oli jakamassa Marttojen edustajat.

Verkkosivujen tuottaminen

Perjantain lajina oli verkkosivujen tuottaminen. Finalisteja oli kuusi mutta paikalle tuli vain viisi kilpailijaa. Kilpailu alkoi kaikilla yhtä aikaa eli kello yhdeksän. Tehtävä alkoi yhteisellä osuudella, jonka jälkeen kisaajat siirtyivät omille koneilleen. Kaikilla oli yleisöön päin lisänäyttö, joka auttoi yleisöä seuraamaan kisa. Kahdella kisaajalla lisänäyttö ei jossain vaiheessa näkynyt, mikä johtui heidän omasta toiminnastaan. Yksi kisaajista jätti tehtävän kesken. Palkintojen jako venyi, koska pisteytyksen tekeminen onnistui vasta koko kilpailuajan jälkeen eli kello 14.00.

Näytöslajit

Näytöslajit toimivat hyvin itsenäisesti. He tulivat paikalle sovittuna aikana eli viherrakentaminen aloitti alueen rakentamisen keskiviikkona aamusella ja jatkoi aina torstaille puoleen päivään asti. He laatoittivat aluetta ja istuttivat pensaita ja narsisseja. Torstaina paikalle tulivat kiinteistönhoidon opiskelijat ohjaajineen ja olivat paikalla perjantai-iltapäivään asti. He koskivat puutarhakalusteita, joihin Luovin Alavuden yksikkö oli ommellut kauniita tekstiilejä. Samoin he huolsivat hanan ja puutarhakoneita. Alueella tapahtui koko ajan ja lopputulos oli näyttävä. Yhteistyö lajivastaavien ja opiskelijoiden kesken näytti sujuvan hyvin. Opiskelijat saivat kunniakirjat ja Taitaja-kassit, joissa oli sponsoreilta tavaraa.

Lopuksi

Kisojen suunnittelu oli työlästä mutta palkitsevaa. Todella hyvin toimineen ohjausryhmämme ja varalajivastaavani Eija Peltolan ansiosta, koen saaneeni koko kisan ajan tukea monelta taholta. Taitaja-toimisto kutsui lajivastaavat kokoon sopivin väliajoin. Tapaamisten anti vaihteli, riippuen lajivastaavien kokemuksesta ja kokemattomuudesta riippuen. Itse olisin ainakin alussa tarvinnut enemmän ohjausta. Oppilaitoksemme antamien resursien turvin sain keskittyä kilpailun suunnitteluun ja toteutukseen etenkin viimeisinä viikkoina, kisojen lähestyessä.

Maria Sipari

Leipuri-kondiittori – lyhytkasvuisen kokemuksia opiskelusta ja alan kilpailuista

Olen Maria Sipari Lappeenrannasta, ikää 19 vuotta. Olen suorittanut peruskoulun ja toukokuun 2009 lopulla valmistunut leipuri-kondiittoriksi. Olen akondraplasia eli lyhytkasvuinen. Selvemmin sanottuna olen normaalia pituutta lyhyempi. Tässä artikkelissa kerron sekä samalla toivon hyvä luki- ja, että saat kirjoitukseni myötä uutta ja avartavaa tietoa niin leipomo-kondiittorin opiskeluvuosista, alan kilpailutoiminnasta kuin myös lyhytkasvuisuudesta.

Aloitin syksyllä 2006 Lappeenrannan ammattiopistossa opiskelut. Leipominen oli ollut jo lapsuudesta asti minulle mieleistä ja kiehtovaa. Lapsuudessaani monet kerrat sain olla mukana seuraamassa ja näkemässä, kun mummoni valmisti ruisleipää ja monia muita leipomuksia. Yläasteen 9 luokalla, jolloin piti valita jatko-opiskeluhakuja, oli valintani melko selkeä, sillä minulle juuret leivonta-alalle olivat jo syntyneet. Kun opiskelupaikka varmistui, se ilahdutti minua suuresti. Minua ei lukeminen niin kiinnostanut. Pyörörytti jo pelkkä ajatus kirjojen lukemismäärästä ylioppilaaksi. Eniten minua kiinnosti halu oppia uutta, kehittää omia taitojani sekä päästä tekemään työtä, mistä itse tykkään sekä mahdollisuus nähdä oma kädentaitoni. Opiskelupäätöstäni en ole tähän päivään mennessä katunut, ja luulen etten tulekaan katumaan.

Kouluissa ja töissä

Ensimmäinen päivä tietenkin jännitti ”amiksen” uudessa paikassa ja ympäristössä, mutta sain heti tosi paljon mukavia ja iloisia kavereita. Alamme opettajat suhtautuivat minuun tosi ystävällisesti. Lyhytkasvuisuuteni (132 cm) vuoksi he olivat valmiina hankkimaan minulle erityisapuvälineitä ja tekemään tarvittavia järjestelyjä. Mitään sellaisia ei heidän tarvinnut kuitenkaan tehdä, sillä osastollamme ollut korocejakkara oli koko kolmen vuoden opiskelun aikana ainut ja paras apuväline minulle. Luokkalaiseni ja myös osastomme opettajat ottivat minut tosi hyvin huomioon; he tulivat antamaan, jos jotain en itse ylettynyt ottamaan tai jos muuta apua tarvitsin, niin aina sitä sain. Mutta tietenkin sitä piti aina itse yrittää ensin ja sitten vasta pyytää apua.

Vuosi sitten maaliskuussa työssäoppimisen ajan alkaessa pääsin Lappeenrannan Prisman Fazer-myymäleipomoon. Tykkäsin valtavasti paikas-

ta. Paikka oli melko lähellä kotiani, työ oli antoisan rikastuttavaa ja juuri omaan alaani liittyvää. Työkaverit olivat aivan valtavan mukavia, ystävällisiä, iloisia. Työssä näki ja pääsi myös asiakkaiden kanssa paljon tekemisiin. Saatoin huomata asiakkaista miten he ilahtuivat saadessaan käteen uuni-tuoreen leivän, patongin, pullan tms. Heiltä saatu asiakaspalaute on valtavan tärkeää ja merkittävää. Itse sain todellista ensimakua siihen, mitä leipurin työ todellakin on ja millaista luonnetta sekä asennetta työntekijältä työhön täytyy löytyä. Pääsin todella sisälle siihen, mitä leipurin ammatti todellakin on ja mitä se vaatii itse leipurilta. Tämäkin kokemus oli jälleen yksi varma pohja kohti tulevaisuutta. Sain samasta paikasta viime kesäksi kesätöitä, joka mahdollisti minun käydä autokoulun ja kustantaa se itse.

Kilpailemaan

Viimeisen opiskeluvuoden alkaessa opettajamme Markku Vengasaho esiteli alamme kilpailuja ja osallistumismahdollisuuksia niihin. Itselläni ei ollut minkäänlaista ajatusta lähteä kilpailemaan. Syksyn kuluessa (-08) luokkamme kesken suoritettiin äänestys mahdollisista kilpailijoista. Viiden eniten ääniä saaneiden joukossa olin minäkin. Sen jälkeen opettaja haastatteli meidät ja kyseli kiinnostusta lähteä kilpaproessiin. Minulle opettajamme kertoi, että edellisenä vuona oli ollut Taitaja SM -kilpailuissa erityistä tukea tarvitsevien -sarjana myös kondiittorilaji, mutta nyt se ei olisi kilpailulajina. Joten, sinä hetkenä hylkäsini kaikki kisa-asiat. Luokastamme valittiin kilpailijat Taitaja SM -kilpailuihin ja mahdollisesti myös kilpailijat Rinkeli Grand Prix:iin.

Taitaja-kilpailuihin kuuluu alkukarsinta. Ne järjestettiin marraskuussa 2008 Oulussa. Kaksi viikkoa ennen karsintoja tuli toisen kilpailijan peruutus henkilökohtaisista syistä. Osastomme johtaja tuli puhelemaan opettajallemme, että mitä jos Maria lähtisikin osallistujaksi ihan normaalisarjan kilpailuihin. Ei mennyt kauan, kun opettajamme esitti lähtökutsun minulle. ”Mitä vielä – enhän ole yhtään niitä kilpailutuotteitakaan tehnyt ja kilpailuiden karsinta on jo kahden viikon päästä! Lähtisinkö näillä taidoillani sinne häpäisemään ja nolaamaan niin itseni kuin koulumme osaston?”, epäilin opettajalle. Opettajamme ei antanut periksi. Luokaltamme kilpailuihin osallistuva opiskelija tuli minua kannustamaan ja rohkaisemaan, samoin muut osastomme opettajat. Loppujen lopuksi suostuin.

Valmentautuminen

Aloitimme viime hetkien valtavan haasteellisen harjoittelun ja kilpailutuotteiden kehittälyprosessi. Päivät olivat pitkiä, jopa klo 8–20. Saimme paljon apua ja ohjausta monilta ammattialamme tutuilta ihmisiltä kuin myös osastomme opettajilta ja omilta luokkalaisiltamme.

Semifinaaleihin meitä kondiittoriopiskelijoita oli ilmoittautunut 29. Kilpailijat oli jaettu kahteen ryhmään ja molemmilla oli oma kisapäivä. Kolmen tuomarin antamien pisteiden perusteella kahdeksan eniten pisteitä saaneet pääsivät finaaliin. Karsinnat olivat Oulussa. Kilpailutehtäviin kuului mm. korvapuustien ja Aleksanteri-leivosten valmistus, joulupitkot (leikatut) ja jouluihin marsipaanikoristelaatta. Kilpailuaika oli ajallisesti 7 tuntia. Työskentely oli itsenäistä.

Karsintakilpailun päätteeksi tuomarit antoivat oman opettajan läsnä ollessa myös suullisen palautteen jokaiselle kilpailijalle sekä kunniakirjan esimerkillisyydestä osallistua kilpailuun. Palaute meille (luokkakaverilleni ja minulle) oli yllättävän positiivinen, mutta kummallakaan ei ollut ajatusta selviytyä finaaliin.

Pari päivää kisojen jälkeen opettaja soitti tulokset: olin selviytynyt finaaliin. ”Mitä siinä yrität minulle mielistellä – kerro se totuus, että monesko kahdeskymmenes olen...?” sanoin opettajalle. ”Olet saanut viidenneksi parhaimmat pisteet ja kaverisi Saara parhaimmat”, kuului puhelimesta. Päässäni löi hetken aivan tyhjää, olo oli pyöräyttävä ja olin sanaton. Oli uskottava mitä opettaja puhui. Koko koulumme ja ennen kaikkea oma osastomme henkilökuntineen olivat tosi iloisia ja onnellisia puolestamme. Ennen meitä koulustamme kukaan ei ollut karsinnoista selviytynyt finaaliin. Kannatti siis lähteä!

Nyt alkoi suurin harjoitteluprosessi finaaliin. Ennen Taitajakisaa oli tämän vuoden 2009 helmikuussa Jyväskylässä Rinkeli Grand Prix -kilpailut. Toivoimme Saaran kanssa, ettei meidän tarvitsisi lähteä näihin kilpailuihin. Kuinka ollakaan: luokkamme halusi toisin, sillä meillähän oli nyt jo ensimmäisiä kilpailuista. Jälleen täytyi kehittää aivan uudet kilpailutuotteet. Tämä kilpailu oli 2-henkinen joukkuekilpailu. Joukkueen kuului valmistaa pakolliset kahvi- ja konditoriatuotteet. Kahvituotteen piti olla hiivalla nostatettu ja konditoriatuotteen jokin kakku (joka paljastettiin vasta kilpailua edeltävänä iltana) sekä vapaavalintaiset kahvi- ja konditoriatuotteet, jotka oli saanut harjoitella koulussa valmiiksi. Joukkueita oli 12, joista kolme parasta palkittiin mitalein. Me olimme viidensii ja meitäkin muistettiin tuotelahjoin.

Kaikessa ei voi aina onnistua. Näissä kilpailuissa meille riitti vastoinkäymisiä, jotka liittyivät kilpailutuotteiden valmistukseen. Meiltä tässä kilpailussa marengin valmistus epäonnistui, mallin mukainen letitystekniikka oli hukassa ja kakun täyteen valmistukseen ei onnistunut niin kuin oli tarkoitus. Tuomareilla oli Jyväskylässä hauskaa seurata meitä... Saimme kuitenkin ainutkertaisen kokemuksen näistäkin kilpailuista: saatoimme kertoa siitä tuleville alasta kiinnostuneille ja kilpailuihin lähteville.

Vastoinkäymisetkin ovat hyväksi, sillä seuraavalla kerralla osaa tehdä paremmin ja onnistuukin. Virheistä oppii. Niistä ei kannata suuttua, vaan nauraa kuten me teimme Saaran kanssa.

Taitajat Vaasassa

Maaliskuussa olivat Taitaja-finaalit Vaasassa, jonne me Saaran kanssa kumpikin selviydyimme. Harjoittelu kilpailuun oli haastavaa, sillä mm. raaka-aineet olivat rajattuja ja sen perusteella täytyi kehitellä kaikki kilpailutuotteet. Lopullisten koristeluiden sekä makujen löytäminen tapahtui monien kokeilukertojen jälkeen. Saimme näidenkin tuotteiden kehittelyihin ja valmistukseen paljon ohjaavaa ja tärkeän arvokkaita neuvoja jälleen osastomme opettajilta, oppilailta ja ammattialan ihmisiltä. Koulupäivät olivat pitkiä: aamusta iltamyöhään, jopa lauantaisin olimme koulussa – lomapäiviä ei juuri pidetty.

Kun olimme saaneet meitä miellyttävät kilpailutuotteet kehiteltyä, kilpailuihin lähteminen oli jopa mukavaa. Joskus, täytyy myöntää että voimat olivat lopussa, sillä itse kävin samanaikaisesti viikonloppuisin töissä Fazer-myymläleipomossa.

Kilpailu on kovatasoinen ja päivät olivat pitkiä. Emme lähteneet voitto mielessä. Yleisö (reilu 46 000) pääsi seuraamaan meitä aivan lähelle, sillä kilpailijan ja yleisön välissä ei ollut kuin muovipleksi. Siinä, jos missä mitataan kilpailijan keskittyminen! Itse pystyin hyvin sulkemaan kaiken taustaltani ja keskittymään vain ja ainoastaan omiin töihin. Olin jo itse tottunut siihen työskennellessäni kaupassa, sillä siellä asiakkaat näkivät koko ajan meidät leipurit työntouhuissa.

Kilpailutuotteet Vaasassa olivat ensimmäisenä kilpailupäivänä kaksi kertaa hyyydykekakku ja hedelmäleivos. Toisena päivänä tehtiin kansainväliseen tilaisuuteen Suomea kuvaa täytekekku, jossa piti näkyä luonto, puhtaus, vesi ja suomalaisuus sekä marsipaanista hedelmät sekä kori. Tähän tehtävään tuli 30 % muutos tuomareilta. Yhdelle hedelmäajille, täytyi tehdä jonkinlaiset eleet. Viimeisenä päivänä oli haastavin tehtävä, joka oli Pohjanmaata kuvaava sokerityö. Minun osalta itse työt onnistuivat parhaiten Vaasassa. Sokerityökin, joka jälkepäin on huvittanut. Olin siinä asiassa luova persoona, joka ei korjannut tekemäänsä virhettä, jonka huomasi hieman liian myöhään. Mutta tästäkin jälleen opin ja sisäistin myös sen, että virheensä tehnyt miettiköön, lähteekö korjaamaan vai ei.

Kun kolmen päivän kilpailu Vaasan Botnia-hallissa oli päättynyt ja kun kaikkensa ja parhaansa oli itsestään antanut ja ulos puristanut, niin silloin olo sisältä oli aivan tyhjä ja voimaton. Olimme Saaran kanssa tyytyväisiä töihimme, samoin opettajamme. Kisaajia oli seuraamassa sekä pisteitä antamassa viisi tuomaria. Minä sijoituin kilpailussa seitsemänneksi ja Saara kuudenneksi.

Koulussamme sijoitukset otettiin riemuvoitoin vastaan, meistä iloittiin suuresti. Vaikka emme päässeet mitaleille, tulimme huomaamaan, että makuja ulkonäköasioissa voi ja onkin jokainen meistä omansalainen. Jotkut arvostavat kaikkea suurta ja painavaa, ja joillekin pelkkä yksinkertaisuus niin

koristeissa kuin maussa riittää. Mutta tämä kilpailu, oli ainutkertainen. Tämäkin on hyvänä pohjana kohti tulevaisuutta.

Mitä jatkossa?

Toukokuussa olin työssäoppimassa Lappeenrannan kahvila-konditoriassa, Galleria cafeteriassa sekä samalla käyn töissä LPR:n Prisman Fazer-myymäläpöydässä, jossa minulla on varma kesä- ja tuleva myymäläpöydän työpaikka. Täytyy vielä mainita ja sydämelliset kiitokset Fazer-myymäläpöydän Prisma Lappeenrannan pomolleni Paula Puhakaiselle ja kaikille leipöiden työstävilleni heidän joustavuudesta ja taustatuesta koko viimeisen vuoden aikana ja ennen kaikkea kilpailuiden aikana. Niillä on ollut suuri merkitys minulle. Tuki on ollut minulle tärkeä kuten esimerkiksi apukoro-keijakkara, joka on minulle sinne hankittu. Jakkara myymäläpöydässä on varma sekä riittävä apu minulle. Fazer on kokonaisuudessaan iso konserni, mutta ennen kaikkea paikka, joka antaa mahdollisuuksia, koska sitä kautta voin saada parasta työkokemusta sekä uusia työkavereita.

Toukokuun 29. päivä on meillä päätösjuhla, jossa jokainen ammattiinsa valmistuva, saa käteensä uunituoreen tutkintotodistuksen. Minä olen yksi heistä. Itse osaan ja haluankin arvostaa ennen kaikkea omaa alaani sekä myös muitakin, sillä jokaista ammattialaa ja ammattiosaaajaa täällä tarvitaan. Ammatti, johon valmistuu, on jälleen yksi etappi, vaikka yleisesti työllistymisnäkömät eivät ole tällä hetkellä maassamme kovinkaan hyvät. Silti ei kannata epätoivoon vaipua, vaan jaksaa päivä kerrallaan. Nyt edessä on tulevaisuus, joka on jokaiselle juuri sellainen, jonka on itse siitä toivonut tai halunnut. Joillekin se on kohti työelämää ja joillekin lisää opiskelua eteenpäin.

Ole rohkea!

Jos sinulle syttyy kiinnostusta ja on mahdollisuus osallistua kilpailuihin – millaisiin tahansa, ota rohkeasti osaa. Älä pelkää ilmaista itseäsi, vaikka olisitkin lyhytkasvuinen, tai muu sairaus. Voita itsessäsi pelkuruus, rohkeaise itsesi ja ota osaa, sillä, elämässä tällaisia mahdollisuuksia ei kovin usein tule. Tapahtumat ovat ainutkertaisia ja ne ovat vahvana pohjana tulevaisuudessasi. Kilpailuihin lähtijästä täytyy löytyä tietenkin sisukkuutta, rohkeutta sekä ennen kaikkea positiivista asennetta. Tulee myös osata iloita omista saavutuksista.

Toivon esimerkilläni pystyväni tuomaan esille sen, että lyhytkasvuisellakin on yhtä hyvät mahdollisuudet selviytyä haasteista elämässään. Täytyy vain uskaltaa, sillä kukaan meistä ei tiedä kuinka pitkä tai lyhyt elämämme onkaan. Kukaan meistä ei tiedä, mitä huomina tai alkava uusi viikko tuo tullessaan. Itse olen sen vahvasti saanut todeta, kokea ja nähdä!

Markku Vengasaho

Marian matkassa valmentajana

Ammattitaitovalmennus on voimavara, joka antaa sopivan mausteen jokapäiväiseen työhön. Toimin lehtorina elintarvikealalla Etelä-Karjalan ammattiopistolla nuorisosaasteen opettajana leipomo- ja konditoria-aineissa. Lisäksi opetan leipomo- ja konditoria-alan aineita leipomoalan aikuisopiskelijoille. Ensimmäisen kerran olen ollut mukana Taitaja-kilpailuissa 8 vuotta sitten (2005). Koulumme Taitajatiimin jäsen Tuula Ravattinen oli kysellyt aiemminkin innostustani osallistua opiskelijoideni kanssa Taitaja-kilpailuihin. Yleensä olin pyöritellyt vastaukseksi, ettei meillä nyt oikein satu olemaan sellaisia opiskelijoita, jotka olisivat sopivia kilpailijoita. Tosiasia näin jälkepäin katsottuna oli se, että ennen kuin lähdin valmennustoimintaan mukaan, minulla oli monenlaisia esteitä. Näitä esteitä olivat mm. epäonnistumisen pelko, aika ja valmennuksesta maksettava korvaus eli resurssit.

Näistä esteistä lyhyesti:

- Epäonnistumisen pelko. Huomioni oli enemmän lopputuloksessa. Minulla oli enemmän mitalinkiilto silmissä, jolloin en huomannut ajatella sitä, mikä mahdollisuuden kilpailut tarjoavat opiskelijoille.
- Valmennukseen käytettävä aika. Huomioni kiinnittyi enemmän mahdollisesti valmennukseen käytettävään aikaan. Jostakin valmennusaika on poissa, mutta mistä? Valmennuksen avulla jouduin miettimään mitä turhaa tai toisarvoista teen tällä hetkellä työssäni.
- Valmennuksesta maksettava korvaus. Huomioni kiinnittyi rahaan. En tiennyt mitä muuta arvokasta valmennuksen kautta saan kuin rahaa. Valmennus antaa uusia kokemuksia, sen avulla ammattitaito kehittyy, yhteistyöverkosto laajenee ja siinä saa mahdollisuuden tukea opiskelijaa ammatillisella uralla uudella tavalla.

Näiden ajatusten kanssa olin paininut jonkin aikaa, kun oppilaitoksemme sen aikainen rehtorimme Riitta Laakko tuli käymään osastollamme avoimien ovien päivänä. Teimme sokeritöitä ja meillä oli näytteillä myös muita opiskelijoiden tekemiä töitä. Hän kertoi ihmettelevänsä, miksi emme osallistu Taitaja-kilpailuihin, vaikka oppilaat osaavat tehdä näin hienoja töitä. Silloin ajattelin, että jos kerran rehtori on sitä mieltä, että näillä töillä voi mennä kilpailuihin, niin sitten lähdetään mukaan seuraavana vuonna. Siitä saakka olen ollut Taitaja-kilpailuissa semifinaaleissa kaikkiaan kuusi kertaa ja kolme kertaa finaaleissa opiskelijoideni kanssa. Kiitos siis heille ja kaikille kannustajille, että he innostivat minut kilpailutoimintaan mukaan.

Marian matka

Olin Maria Siparin opettajana lukuvuoden 2008–2009. Marialla oli tässä vaiheessa leipuri-kondiittoriopintoja takana kaksi vuotta. Taitaja-semifinaaleihin ilmoittautuminen lähestyi. Olimme keskustelleet opiskelijoiden kanssa Taitaja-kilpailuista ja luokasta löytyi kaksi tai kolme opiskelijaa semifinaaleihin. Olin ilmoittamassa semifinaaleihin kaksi opiskelijaa, joiden joukossa Maria ei ollut. Toinen opiskelijoista perui ilmoittautumisen ja toinenkin oli epävarma omasta osallistumisestaan, kun alkuperäinen kaveri ei ollut lähdössä mukaan. Tämän jälkeen kysyin Mariaa. Saara, joka oli toinen kilpailija, innosti Marian kilpailuun mukaan. Niin päädyimme kohti semifinaaleja, jotka pidettiin Oulussa. Tässä vaiheessa sovin Marian ja Saaran kanssa muutamista yhteisistä pelisäännöistä.

Yksi asia oli se, että tytöt tekevät parhaansa semifinaaleissa ja sitten katsotaan mihin se riittää. Toinen asia oli, että tätä työtä ei tehdä otsa rypysä vaan ilolla. Tästä oli seurauksena se, että semifinaalit menivät hienosti. Osallistujia oli reilut 30 ja Saara tuli ensimmäiseksi ja Maria viidenneksi. Saimme kokea onnistumisen iloa. Maria ja Saara olivat minun ensimmäiset opiskelijat, jotka pääsivät Taitaja-finaaliin. Seuraava tavoite oli Vaasassa pidettävät Taitaja-kilpailut. Matka jatkui kohti uusia haasteita. Tuohon mennessä en muista oliko itselläni jalat kuinka monesti koskettanut maata. Se oli vain niin hienoa!

Jalat alkoivat hipoa maata keväällä, kun saimme finaalitehtävät ja tehtävänä oli tehdä sokerityö aiheesta Pohjanmaa. Tehtävä ei meinannut aueta, ei sitten millään. Silloin myös itselläni oli työntäyteistä aikaa. Kilpailut menivät kuitenkin hienosti. Maria sijoittui seitsemänneksi ja kaikki tehtävät oli saatu tehtyä loppuun. Mikään ei jäänyt kesken.

Näiden kilpailujen jälkeen itse ajattelin, että voisinpa pitää vähän väliä tähän touhuun, mutta se ajatus ei kestänyt kovin kauan. Jo samana keväänä tiedustelin Kauppisen Matilta miten on, onko Abilympics-kilpailuissa kondiittori-lajia. Sieltähän löytyi, ja kohta olin jälleen soittamassa Marialle, että lähdetään kohti Koreaa. Maria oli valmis matkaan. Tehtiin oppisopimuskoulutus sopimus leipurin ammattitutkintoon Marian nykyiseen työpaikkaan. Myöhemmin Maria ilmoitti, että tämä homma ei nyt oikein tunnu ajankohtaiselta, vaan hän haluaa keskittyä työhön ja muuhun elämään. Päätimme yhdessä, että jätetään MM-kilpailut myöhempään ajankohtaan, mutta ammattitutkintotavoitteesta ei luovuta. Niinpä myöhemmin Maria suorittikin leipurin ammattitutkinnon. Maria on minulle nykyisin tärkeä yhteistyökumppani. Maria on mm. toiminut näyttöjen arvioijana, nykyisten kilpailijoiden tukihenkilönä, hän on käynyt arvioimassa kilpailijoiden tuotoksia ja toiminut henkisenä tukena niin kilpailijoille kuin minullekin.

Arvot ja tienviitat valmennusmatkalla

1. Toistemme kunnioittaminen
2. Avoimuus
3. Sitoutuminen
4. Yhteistyö
5. Myönteisyys
6. Rohkeus
7. Halu oppia uutta

Toistemme kunnioittaminen

Lähtökohta kestäväälle ja luottamukselliselle yhteistyölle on toisten kunnioittaminen. Marian matkassa on oppinut, miten myös toista huomioidaan pienillä asioilla ja välitetään aidosti toisten kunnioittamista.

Avoimuus

Olen keskustellut Marian kanssa avoimesti kaikista asioista maan ja taivaan välillä. Siihen on kuulunut keskustelu siitä mitä asioita minun pitää ottaa huomioon ajatellen Marian pituutta. Koululta löytyi sopiva jakkara, mitä Maria oli käyttänyt jo aiemmin työsalitunneilla. Totesimme, että muita erityistarpeita tähän ei tarvita. Sovimme, että Maria pyytää apua, kun sitä tarvitsee ja minun ei tarvitse keskittyä minkäänlaiseen erityiseen hyysäämiseen, vaikka Maria on pienempi kuin muut. Hänellä on kilpailuissa samat tavoitteet kuin muilla.

Sitoutuminen

Kun lähdetään mukaan ammattitaitokilpailuun, niin on etua jos kilpailijalla on sisäinen palo asiaan. Tällöin säästyy monilta ongelmilta. Marialla on ollut sisäistä paloa omalle ammattialalle ja kilpailemiseen. Marian yksi erityinen lahja on, että hän keskittyy siihen asiaan mitä hän tekee sillä hetkellä. Maria ei säästellyt vapaa-ajan tunteja, kun harjoitteli kilpailuihin. Hyvänä tukena oli tällä matkalla kilpailijatoveri Saara. Maria ja Saara valmistuivat kilpailuihin kahdestaan koulumme leipomo-konditorialuokassa, silloin kun itselläni ei ollut mahdollisuutta osallistua.

Yhteistyö

Ilman hyvää kilpailijatiimiä emme olisi päässeet näin pitkälle. Kutsuimme tiimiimme kaikki opiskelijatoverit, jotka toimivat lähimpänä arvioijana mm. tuotteiden maistamisessa ja ulkonäön arvioijina. Pidimme luokassa muutaman kerran viikossa aamupalaverin, jossa opiskelijatoverit saivat maistaa ja antaa palautetta tuotteista. Lisäksi tiimiimme kuuluivat alan yrityksen edustajia, joiden kanssa arvioimme mm. tuotteiden makua. Tuotteiden visuaaliseen suunnitteluun saimme tukea ammattikorkeakoulussa taidetta opiskelevalta Leila Viitaselta. Hän kävi kanssamme tekemässä marsipaanitöitä ja arvioi tuotteiden ulkonäköä. Tiimimme henkisestä tuesta vastasivat omat lähikollegani sekä Anna-Liisa Pekkanen ja Tuula Ravattinen. Lisäksi koulullamme oli yhteinen taitajatiimi, joka kokoontui kolme kertaa valmennusjakson aikana. Tiimin kautta järjestyivät mm. yhteiset koulutustilaisuudet, lehdistöasiat, kilpailuasut, matka- ja majoitusvaraukset.

Myönteisyys

Kilpailutoiminta pitää nähdä mahdollisuutena. Itse olen joskus kysynyt itseltäni, miksi minä olen opettaja? Olen myös miettinyt sitä, millainen opettaja haluaisin olla? Haluaisin olla innostaja, kannustaja ja tasapuolisesti kaikille opiskelijoille, heidän lähtökohtiinsa katsomatta, uusia mahdollisuuksia tarjoava opettaja. Jokaisella pitäisi olla mahdollista päästä kokeilemaan. Monet asiat ovat vain järjestelykysymyksiä. Samalla olen oppinut pohtimaan, onko tämä minun tavoite vai oppilaan tavoite? Mihin opiskelija on tyytyväinen, olenko itse siihen myös? Missä kulkee oman kunnianhimon raja? Mitali ei ole pelkästään menestyksen mittari. Olen huomannut, että jo semifinaaliin osallistuminen on voitto jonkun opiskelijan kohdalla. Joskus voi olla että kilpailuiden sijoituksella ei ole mitään merkitystä.

Rohkeus

Kuten edellä kuvasin, sijoituksella ei ole niinkään merkitystä. Rohkeus kokeilla ja ylittää omia rajoja ja saada kokea uutta. Valmentajan yksi keskeinen tehtävä on luoda rohkeutta. Kilpailutoiminta opettaa monella tavalla rohkeutta. Ammattitaitokilpailijana täytyy uskaltaa

- lähteä luokkatovereiden keskeltä kilpailemaan,
- tehdä töitä muiden silmien alla,
- kohdata julkisuus myös tiedotusvälineiden kautta.

Mutta on vaikea olla rohkea, jos ei tiedä mihin suuntaan on menossa, jos työtä tai valmentautumista tehdään tiuskimalla, jos asioita salataan ja tun-

tee olevansa yksin. Rohkeus vaatii hyvän taustan mihin nojata. Silloin pitää luottaa siihen, että minua ei hylätä, vaikka homma ei menisikään suunnitelmien mukaan. Itselleni tärkeitä ovat työkaverit, jotka ovat olleet aina rohkaisemassa minua lähtemään mukaan kilpailuihin. He ovat aidosti iloisia siitä, että olen kilpailutoiminnassa mukana. He ovat opettaneet minulle sen, että: ”Muista Markku mikä on tärkeintä. Se, että lähдете kilpailemaan, eikä se mikä on sijaluku kun tulette takaisin”. Minulla on ollut aina ilo palata oman työporukan pariin, vaikka oli tulos ollut mikä tahansa. He ovat omalla käytöksellään ja huomaavaisuudellaan huomioineet myös kilpailijamme. Kun lähdemme kilpailumatkalle, emme lähde ilman onnenpotkuja ja halauksia.

Tästä kaikesta on seurausta, se että valmentamalla oppii uutta. Käsikirjoitusta ei voi tehdä etukäteen. Se muuttuu tällä matkalla. Valmennus antaa voimaa ja toimii voimavarana. Se syö, mutta samalla se kasvattaa jotain uutta, mitä ei osannut odottaa. Tällä matkalla kokee elävänsä! Kannustan kaikkia lähtemään tälle matkalle, mutta varoitan, tähän voi jäädä koukkuun...

Tuula Niskanen

”Näiden kilpailujen kautta mä sain uuden innostuksen tehdä opinnot loppuun!” – valmennuksen kautta inklusiota ja yhteisiä tähtihetkiä

Keväällä 2008 Keski Uudenmaan ammattiopisto Keuda oli yhtenä järjestävänä oppilaitoksena Espoon Taitaja-kisoissa. Vielä tuolloin itselläni ei ollut käsitystä ammattitaitokilpailuista, saatikka erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kilpailutoiminnasta. Lähihoitajien opettajana olin kuitenkin ajautunut Espoon kilpailujen lähihoitajalajiin näyttelijäksi. Kilpailut jäivät mieleen kesälomalle lähtiessänikin hyvän tunnelmansa ansiosta. Aistittavissa oli vahva nuorten oppimisen halu ja ilo. Syksyllä 2008 huomasin työparinani toimivan hoidon opettaja Kirsi Cocon kanssa olevani jo houkuttelemassa meidän lähihoitajaopiskelijoita Taitajiin sekä työvaltaisen lähihoitajaryhmämme Hojks-opiskelijoita lähihoitajalajiin.

Valmentautumisemme kilpailuihin molempien kilpailijapariemme kohdalla eteni aikalailla ammatillisen opettajan ja erityisopettajan vaistolla ja kokemuksella. Jälkeenpäin ajateltuna monessa asiassa olimme osanneet toimia tällä tuntumalla hyvinkin oikein. Lähtökohtana kaikessa valmennustoiminnassamme pidimme ammattiosaamisen näytön kriteerejä sekä lähihoitajan työn tekemistä mahdollisimman aidoissa työtilanteissa. Hyvää pohjaa ja paljon ammattitaitoa meidän Hojks-opiskelijamme olivat tietenkin saaneet työvaltaisessa pienryhmässämme parin vuoden ajan opiskellessaan ja jo monta työssäoppimisjaksoa läpikäydessään.

Opiskelua ammattitaitovalmentajaksi

Ensiarvoisen tärkeää oli, että sekä me molemmat lähihoitajien valmentajat että monet muut valmentajat Keudassa pääsimme osallistumaan Hamkin järjestämään Ammattitaitovalmentaja-koulutukseen, joka oli meille keudalaisille valmentajille räätälöity. Sen suuri arvo oli myös meidän eri puolilla toimivien valmentajien kokoaminen yhteen. Kävi ilmi, että osa eri alojen opettajista oli tehnyt valmennustyötä jo vuosia aikalailla yksinäisenä työnä. Koimme, että pääsimme yhdessä jakamaan valmentamiseen liittyviä kokemuksia, tunteita, tietoja ja taitoja. Koulutuksen kautta saimme kokonaiskäsitystä ammattitaitokilpailuista, sekä kansallisista että kansainvälisistä. Erityisesti koulutuksesta jäi mieleen tunneällyn merkitys valmentamisessa ja koko henkisen valmennuksen osuus. Näitä asioita hyödynnämme valmennuksen lisäksi työssämme kaiken aikaa; jokaisella oppitunnilla, jokaisen opiskelijan kohtaamisessa, jokaisessa yhteistyökuviossa.

Ammattitaitovalmentaja koulutuksemme lisäksi me erityisopiskelijoiden valmentajat pääsimme osallistumaan Hämeenlinnassa toteutettuun Hamkin ammattitaitovalmentaja-koulutukseen, jossa perehdyttiin erityisesti erityisopiskelijoiden kilpailuihin. Koska erityisopiskelijoiden valmentautumisesta oli olemassa hyvin vähän vielä tietoa ja koulutuksen kautta pohtimamme asiat koimme hyvin tärkeiksi: Mitkä ovat hyvän kilpailijan ominaisuuksia? Mitkä ovat hyvän valmentajan ominaisuuksia? Mitä ovat ne asiat, jotka erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan valmentamisessa korostuvat?

Harjoittelua lähihoitajatiimissä

Valmentautumisemme alkoi konkreettisesti osallistumisestamme lähihoitajalajin semifinaaleihin Oulussa 3.12.2008. Erityisopiskelijoiden lähihoitajalajissa semifinaaleja ei järjestetty, koska kilpailijapareja oli ilmoittautunut mukaan sen verran vähän. Sen sijaan lähihoitajalajin semifinaaleista syntyi erinomainen oppimiskokemus meidän erityisopiskelijoillemme. Matkasimme upeana tiiminä Ouluun semifinaaleihin lentokoneella edestakaisin. Mukana meidän kahden opettajan lisäksi olivat molempien lähihoitajalajin kilpailijat sekä viisi muuta lähihoitajaopiskelijaa, joista jotkut mahdollisesti olisivat seuraavan vuoden Taitaja-kilpailijoita. Jälkeenpäin ajateltuna tämä kannustusreissu oli enemmän kuin hyvä juttu meidän erityisopiskelijoillemme. Jo lentokoneella lentäminen ja hotellissa yöpyminen olivat isoja elämyksiä ja antoivat suuntaa siihen, millaiset kokemukset meitä Vaasassa odottaisi. Opiskelijamme saivat arvokasta tietoa ja kokemusta seurattessaan lähihoitajalajin semifinaalisuorituksia yhdessä meidän kanssamme havainnoista samalla keskustellen. Riemu oli meidän kaikkien yhteinen, kun tulokset tulivat ja olimme päässeet finaaliin myös lähihoitajalajissa! Meidän kaikkien kannustuksella ja mukanaololla oli iso merkitys.

Tammikuussa 2009 erityisopiskelijoiden lähihoitajalajin tehtävä julkaistiin. Se oli haastava, hyvä, sisälsi paljon tekemistä. Kyseessä oli Alzheimer-potilaan hoitotilanne palvelutalossa. Puolen tunnin mittaiseen kilpailutehtävään oli sisällytetty paljon. Kirsin valmennuksessa opiskelijat harjoittelivat käytännössä ahkerasti hoitotoimenpiteitä, mitä tehtävä sisälsi: mm. verenpaineen mittausta, verensokerin mittausta, lääkkeiden jakoa, pesutilan-
netta, aamupalan tarjoamista. Usein toimin itse harjoituksissa myös näyttelijänä ja sain oman kokemuksen siitä, millaista oli olla meidän opiskelijoiden hoidettavana. Verensokerin mittauksessa verta ei saatu joskus tulemaan lainkaan, laastarit sotkeutuivat hanskoihin, käsidesin käyttö unohdettiin, sanat juutuivat jonnekin, lääkkeiden nimet olivat ihan liian vaikeita... Yhdessä mietimme jokaisissa harjoituksissa paljon vuorovaikutusta; asiakkaan kohtaamista, puhutavan, ilmeiden, eleiden, koskettamisen merkitystä. Kuinka voisi vielä tuoda asiakkaalle tunteen arvostetuksi tulemisesta? Kuinka voisi ilmaista asian vielä selkeämmin, kohteliaammin? Kuinka voisi tukea asiakasta omatoimisuuteen ja oman toimintakyvyn säilyttämiseen? Kuinka voisi tarttua asiakkaan omiin puheenaiheisiin? jne.

Parikilpailun ollessa kyseessä harjoituksemme sisälsivät itse tehtävän harjoittelun lisäksi runsaasti mm. työnjaon tekemisen harjoittelua. Kumpi tekee ensin ja mitä? Kuinka voi tehdä yhteistyötä ja todentaa puhuen omaa tekemistään? Kuinka voi varmistaa asian aina myös toiselta ja pyytää apua? Lisäksi harjoittelimme tehtävän suullista suunnittelua ja itsearviointia. Mistä aloitetaan ja mitä kaikkia asioita suunnitteluajassa pitäisi muistaa käydä läpi? Kuinka itsearviointi voisi edetä, kuinka pitäisi muistaa puhua vuoronperään, toinen toistaan täydentäen. Huomasimme harjoituksissa kaiken aikaa, kuinka paljon opiskelijamme edistyivät. Motivaatio ja innostus olivat pääosin hyvät, oppimisenhalu kova. Aika usein tarvittiin kuitenkin myös pysähtymistä, tsemppaamista, oman elämän murheiden läpikäymistä, lääkärikäyntejä, lepäämistä ja joskus mikään ei vain tuntunut onnistuvan.

Kaiken aikaa harjoittelu tapahtui yhteistyössä meidän lähihoitajalajiin osallistuvien Taitajien kanssa. Tämä tuntui meille luontaiselta työskentelytavalla. Taitaja-opiskelijat olivat havainnoimassa, kommentoimassa ja antamassa palautetta erityisopiskelijoidemme harjoituksissa ja erityisopiskelijamme puolestaan olivat havainnoimassa ja antamassa palautetta Taitaja-opiskelijoille heidän harjoituksistaan. Molemmat saivat olla myös näyttelijöinä toistensa tehtävissä. Se ilmeisesti oli hauskaa – esittää mahdollisimman hankalaa asiakasta ja laittaa toinen pari vaativan tilanteen eteen! Hienosti sanottuna valmentautumisemme taisi olla aikalailla inklusiio periaatteen mukaan toteutettua.

Yhteisiä tähtiheitkiä

Huhtikuussa 2009 matkasimme Vaasaan junalla koko Keudan joukkue vihreissä huppareissa, jotka olimme saaneet jo etukäteen pidetyssä ”joukkueen hengen nostatus tilaisuudessa”. Keudassa ensimmäistä vuotta työskenteli myös kilpailutoiminnan koordinaattori, joka oli huolehtinut monista käytännön asioista, kuten matkalippujen ja hotellihuoneiden varauksista, joukkueen yhtenäisestä ilmeestä ja asuista sekä myös joukkueen kokoon-tumisesta jo ennen finaaliin lähtöä. Tunnelma oli jännittynyt, mutta hyvä, kun jokaisen kilpailijan selässä luki ”Taitaja” ja jokaisen valmentajan selässä ”Taitava”.

Emme olleet osanneet asettaa kilpailulle selkeitä tavoitteita, koska vasta-alkajia valmentamisen taipaleella koimme olevamme. Ensimmäisen kilpailupäivän jälkeen Taitajien lähihoitajalajissa parimme oli kakkosena ja se toi meille realismiksi sen, että todella meidän kilpailijat voivat menestyä – sekä Taitaja-lähihoitajalajissa että erityistä tukea tarvitsevien lähihoitajalajissa.

Toisena kilpailupäivänä oli meidän erityisopiskelijoiden aika näyttää osaamisensa. Edellisenä iltana he olivat tulleet hotellihuoneeseemme, kaikki

neljä opiskelijaa ja halunneet, että käydään vielä seuraava päivä kokonaan läpi kaikki ”viime hetken vinkit”. Noiden viimeisten harjoitusten päätteeksi joku heistä sanoi, että ”vaikkei me pärjättäisi, on meillä ainakin hauskaa ollut!” Se taisi olla niitä ammatillisen opettaja tähtihetkiä.

Erityisopiskelijoidemme tehtävä meni kaiken kaikkiaan upeasti. Suunnittelu ja itsearviointi oli varsin ammatillista, vuorovaikutus asiakkaan kanssa erinomaista, hoitotoimenpiteet sujuvia. Tehtävään käytettävä aika loppui tosin kesken, aivan kaikkia asioita saatu tehtyä ja lääkelaastarin laittamisessa oli vaikeuksia. Olimme opiskelijoistamme valtavan ylpeitä. Heidän jännityksensä purkautui isoon itkuun kilpailutilanteen jälkeen, mutta siitä tyynnyttyä hymy palkintojenjaossa hopeamitali kaulassa oli iso! Toinen kilpailijoista totesi palkintojenjaon jälkeen, että ”nyt mä olen kyllä tehnyt jotain sellaista, että on lapsenlapsillekin joskus tulevaisuudessa kerrottavaa!”

Viimeisenä kilpailupäivänä Taitaja-kilpailijoidemme tulosten ratkettua myös hopeamitaliksi lähihoitajissa, tunnelmamme oli korkealla. Yhteinen valmentautumisemme oli ollut onnistunutta ja kilpailukokemus unohtumaton! Opiskelijoiden tunnelma oli ilon ohella yllättäen myös hyvin haikea, koska valmentautuminen ja koko upea kilpailukokemus oli ohi. Nyt oli alettava suunnata ajatuksia tulevaan lähihoitajaksi valmistumiseen.

Tulevan valmennuksen suunnitelmaa

Kevään 2009 päätteeksi laadimme vielä Hamkin Ammattitaitovalmentajakoulutuksessa ensimmäisen selkeän aikataulutuksen valmennuksellemme. Tulevan valmennuksen haluamme aloittaa heti syyslukukauden ensimmäisen jakson alussa kaikille avoimella yhden opintoviikon laajuuisella valmennuskurssilla, jonka opiskelija voi ottaa valinnaisiin opintoihinsa. Kurssi tulee sisältämään opintokäyntejä ja aikaisempien tehtävien harjoittelua meidän valmentajien sekä työelämän ihmisten ohjaamina. Tämän kurssin aikana järjestämme oppilaitoskohtaiset karsinnat siitä, ketkä pääsevät lähemmään semifinaaleihin.

Semifinaaleihin lähtijöiden valmennuksessa aiomme hyödyntää tätä vuotta paremmin marras–joulukuuhun ajoittuvan työssäoppimisjakson ja mennä työpaikoille opiskelijoiden kanssa yhdessä harjoittelemaan. Myös työssäoppimisen ohjaajat pyrimme ottamaan valmentamiseen yhä vahvemmin mukaan. Kevätpuolelle ajoittuu sitten mahdolliseen finaaliin valmentautuminen kolmen opintoviikon laajuisen kilpailukurssin puitteissa. Se tulisi sisältämään kilpailupäivien lisäksi kohdennettua valmennusta samaan tapaan kuin tänäkin vuonna, mutta nyt selkeästi lukujärjestyksen etukäteen merkittynä tunteina. Tällä valmennuksen mallilla haluamme tuoda yhä selkeämmin kilpailutoiminnan kaikkien halukkaiden ulottuville jo ensimmäisestä vuosikurssista lähtien. Näin kilpailutoiminta ja tehtävien kautta opiskelu tulisi palvelemaan parhaiten opiskelijan koko kolmen vuoden mitaista ammatillista kasvua.

Erityisopiskelijoiden valmentaminen tulee edelleen tapahtumaan vahvasti integroituna Taitajiin, yhteisiin tehtäviin ja yhteisiin harjoituksiin. Tämän vuoden kokemuksen perusteella voimme jo todeta, että heidän valmennuksessaan tietyt asiat kuitenkin korostuvat: tehtävien pilkkominen pieniin palasiin, kertaaminen, eräänlainen ylioppiminen, yhden asian prosessoiminen kerrallaan ja pikkuhiljaa asioiden liittäminen toisiinsa. Ehkä kaikkein eniten korostui se, että uskoa omaan osaamiseen saatiin vahvistettua, aiempia huonoja oppimisen ja esiintymisen kokemuksia unohdettua ja sitä kautta kasvoi myös uskallus vuorovaikutukseen ja halu omien taitojen näyttämiseen. Paras palaute meille valmentajille oli opiskelijan kommentti: ”Tän kokemuksen kautta mä sain uuden innostuksen tehdä opinnot loppuun.”

Petri Hämäläinen

Valmistautuminen TaitajaPLUS-puhdistuspalvelulajin semifinaaleihin sekä kilpailuihin

Tässä artikkelissa kerron kokemuksiani erityistä tukea tarvitsevien puhdistuspalvelulajin järjestämisestä Vaasan Taitaja-tapahtumassa 2009.

Lajiohjausryhmän järjestäytyminen ja toiminta ennen kilpailuja

Lajiohjausryhmä on se toimiselin, joka organisoi ja määrittää tehtävävas-tuita TaitajaPLUS-kilpailu toiminnassa. Näitä lajiohjausryhmän tapaamisia ennen finaaleja oli tarpeiden mukaan 2–4 tapaamista. Lajiohjausryhmässä suunniteltiin ja hyväksyttiin kilpailujen aikataulut, semifinaalien ja myöhemmin finaalitehtävien kilpailujen sisällöt sekä kaikki kilpailujen toteutukseen liittyvät asiat. Samoin aloitettiin yhteistyö finaalissa toimivien tuomareiden kanssa, jolloin keskusteltiin tapahtuman järjestelyistä sekä varsinaisten kilpailutehtävien sisällöistä. Lajiohjausryhmässä päädyttiin 6 kilpailijan osallistumisesta itse TaitajaPLUS-finaaliin keväällä 2009. Semifinaaleihin oli ilmoittautunut 9 kilpailijaa, joten semifinaalit tuli järjestää ja suorittaa Taitajien reilussa kilpailuhengessä.

Semifinaalien järjestelyt

Lajiohjausryhmän tärkeänä tehtävänä oli päättää siitä osaamisen tasosta, jota kilpailussa lähdettiin tehtävien kautta tavoittelemaan. Tällä osaamisen tason määrittelyllä on tärkeä merkitys, kun aletaan laatia kilpailutehtävää, niiden sisältöjä sekä arviointeja. Tehtävän tai tehtävien tulee olla tarpeeksi haastavia, olematta silti liian helppoja kilpailijalle. Tehtävien tulee pohjautua ammatillisiin tutkinnon osiin, joihin pohjautuu myös kilpailun arviointi. Tällöin sisällöt ja arviointi ovat tuttuja kilpailijoille ja he tietävät, mitä tehtävässä tullaan tavoittelemaan. Tärkeää on myös kilpailun ajallinen kesto määrittäminen, joka tulee huomioida kilpailutehtävää laatiessa. Kilpailutehtävä tulisi suorittaa loppuun annetussa ajassa, koska tapahtuma on pääsääntöisesti TaitajaPLUS-kilpailussa yksipäiväinen. Mikäli kilpailussa päädytään kaksipäiväiseen kilpailuun, niin ensimmäisenä päivänä suoritetaan kilpailijoiden perehdytys, arvotaan mahdollisesti kilpailupäivän kilpailijajärjestys sekä vaihtoehtoisesti voidaan suorittaa lyhytkestoinen kirjallinen tehtävä tai käytännön pikatehtävä. Tätä lyhytkestoista pikatehtävää voidaan käyttää mahdollisena 30 %:n muutoksena semifinaali-

tehtävästä finaalitehtävään varsinaisessa kilpailussa. Varsinainen kilpailutehtävä suoritetaan virallisena ilmoitettuna kilpailupäivänä.

Ennen TaitajaPLUS-semifinaalia laadittiin Taitaja-sivustoille lajikuvaus sekä semifinaalitehtävän selkeä tehtäväkuvaus. Näissä sisältöjen laatimisissa ja ulkoasussa pyrittiin yhteiseen ulkoasuun ja sisältöihin muiden Taitaja-lajien kanssa. Tämä on tärkeä osa TaitajaPLUS-lajin näkyvyyttä ja tunnettavuuden lisäämistä. Semifinaalien järjestämiseen osallistuu aktiivisesti myös kilpailulajiin nimetty varavastaava. Hänen vastuutehtävään tulee semifinaalipaikan ja -ympäristön järjestäminen (myöhemmin varsinaisen kilpailun), välineistön ja varustuksen hankinta tai varaaminen sekä ruokailun ja kahvituksen järjestäminen. Sujuvien järjestelyjen toimiminen onkin ensiarvoisen tärkeää kilpailijalle sekä saattajalle kilpailupäivän onnistumiseksi.

Kilpailuissa tärkeässä roolissa oleva tuomaristo koostui semifinaalissa kolmikantaisesta tuomaristosta. Työelämätuomarista, joka työskenteli semifinaaleita järjestävän oppilaitoksen siivouksessa. Toisesta opettajatuomarista, joka toimi paikallisen ammatillisen oppilaitoksen puhdistuspalvelujen opettajasta sekä erityisopetuksen tuntemusta omaavasta tuomarista.

Ennen semifinaalien järjestämistä osallistujille sekä heidän saattajilleen lähetettiin kirjallinen kutsu semifinaalitapahtumaan. Kutsussa kerrottiin seikkaperäisesti päivän ohjelma sekä tapahtuman järjestelyihin liittyvistä asioista kuten ruokailusta sekä majoitusmahdollisuuksista kilpailupaikkakunnalla. Pitkämatalaiset otettiin huomioon lisäksi päivän ohjelmassa siten, että heillä oli mahdollista saapua paikalle myöhemmin tai lähteä pois aikaisemmin aikataulujensa mukaisesti. Tapahtumaan saapuville tarjottiin myös kuljetusta semifinaalipaikalle.

Semifinaaleissa käytettiin arviointiperusteina samoja kriteerejä ja arviointirakennetta, jota käytetään myös varsinaisessa finaalissa. Finaalissa käytetään Cis-pisteytysjärjestelmää, jonka käyttäminen on mahdollista ainoastaan itse finaalitapahtumassa ohjelman käyttäjäliittymän takia. Itse tein puhdistuspalvelujen semifinaalia varten Excel-taulukon, johon tein kilpailutehtävän kriteeristön ja pisteytyksen. Näin kilpailutehtävä saattaminen varsinaiseen Cis-ohjelman muotoon on helpompaa.

TaitajaPLUS-semifinaalin aikana

Aamun aloitti yhteinen perehdytystilaisuus semifinaalipaikalla, jossa kerrottiin ja näytettiin kaikille paikallaolijoille yhteisesti päivänohjelma. Kerrottiin TaitajaPLUS-kilpailutoiminnasta sekä opastettiin järjestävän oppilaitoksen tiloihin, kilpailuväellä järjestettyihin esittelyihin sekä toimintoihin sekä ruokailumahdollisuuksiin. Semifinaalin osallistujien kilpailujärjestys oli arvottu aikaisemmin ennen semifinaalikelkailujen alkamista ja näin ollen se oli aamusta kilpailijan tiedossa.

Semifinaal kilpailu tapahtui oikeassa työskentely-ympäristössä, joka oli oppilaitoksen asuntola. Asuntolassa oli yhden yhteisen keittiön ympärillä neljä samanlaista opiskelijoiden asuinhuonetta. Näin kaksi kilpailijaa pystyi samanaikaisesti suorittamaan annetun semifinaalitehtävän ja tuomareilla oli helppo seurata tehtävän edistymistä. Tätä ennen kunkin kilpailijan kanssa oli suoritettu perehdyttäminen imurin turvalliseen käyttöön. Sama tutustuminen tehtiin myös tiloihin ja muihin kilpailussa tarvittaviin välineisiin. Annettuun semifinaalitehtävään kuului pölynimurin kokoaminen ja käyttökuntoon laittaminen. Pölynimurin kokoamisen jälkeen kilpailijan tuli imuroida osoitettu huone, johon kuului lattian ja matonimurointi. Kussakin huoneessa oli tekstiilinen huonekalu, joka tuli imuroida opetetusti. Tämän imurointitehtävän jälkeen kilpailijan tuli palauttaa imuri osoitettuun paikkaan ja suorittaa imurille puhdistustoimenpiteet annetuilla siivousliinoilla.

Semifinaali suorituksen jälkeen kukin opiskelija kutsuttiin arviointiin, jossa käytiin läpi työtehtävän suoritusta ja annettiin palautetta. Samalla opiskelijan oli mahdollisuus kertoa omia ajatuksia tapahtumasta ja suorittaa itsearviointia tehtävän suorittamisesta. Ajallisesti tähän kokonaisuudessaan oli varattu noin 45 minuuttia, joka tuli melko tarkasti kunkin kohdalla käytettyä.

Muiden odottaessa kilpailuvuoroaan, heillä oli mahdollisuus käydä kiertelemässä ja tutustumassa oppilaitoksessa, lounastaa, käydä kahvilla, askarrella tai katsoa läheiseen tilaan varattuja elokuvia.

Semifinaalipäivän jälkeen pidettiin yhteinen kahvivilaisuus, jossa käytiin läpi päivän tunnelmia ja ajatuksia sekä palautetta kilpailutehtävästä. Kukin osallistuja palkittiin pienellä muistolahjalla sekä osallistumistodistuksella. Kilpailupäivään oli saapunut paikallislehden toimittaja haastattelemaan kilpailijoita päivän tapahtumista ja kokemuksista. Suoritettiin yhteinen valokuvaus sekä saateltiin kukin osallistuja kotimatkalleen onnellisena kokemastaan tapahtumasta.

Kohti puhdistuspalvelujen TaitajaPLUS-kilpailuja

Semifinaalitapahtuman jälkeen jatkoimme Cis-arviointijärjestelmä koulutuksella, jossa pääsimme syöttämään viralliset finaalitehtävät Excel-taulukon pohjalta varsinaiseen Cis-ohjelmaan. Koulutuksessa käytiin läpi pisteytyksen sekä arvioinnin muodostumista itse varsinaisessa kilpailussa, samoin kuin pisteiden syöttäminen ja järjestelmästä saatavat tulosteet. Koulutukseen osallistui myös TaitajaPLUS-lajisihteeri, joka tulisi toimimaan kilpailun sihteerinä ja syöttämään tuomareiden antaman pisteytyksen Cis-arviointiohjelmaan. Tuolloin oli mahdollista vielä miettiä tehtävän kulkua ja pisteytyksen painoarvoja arvioinnissa semifinaaleista saatujen kokemusten perusteella. Tuolloin päätettiin myös ne finaaleissa käytettävät siivousvälineet ja laitteet, jotka lainasi yhteistyökumppani toimitetun listan mukaisesti.

Puhdistuspalvelujen TaitajaPLUS-finaali

Finaalitapahtumaa edeltävä päivänä

Tammikuussa finaalikilpailijoille ja heidän saattajilleen sekä lajin tuomareille lähetettiin kutsukirjeet sekä tiedote TaitajaPLUS-kilpailuista. Kaikki osallistujat sekä kilpailun tuomarit pyydettiin saapumaan Taitaja-tapahtumaan päivää ennen varsinaista kilpailutapahtumaan. Päivän tarkoituksena kilpailijoilla oli virallisesti ilmoittautua ja noutaa heille varattu materiaali, tutustua kilpailualueeseen, välineisiin, kilpailutehtävään sekä aistimaan kilpailujen tunnelmaa. Samoin näin majoittumiseen kuin lepoon jäisi riittävästi aikaa. Samalla meillä olla mahdollista vaihtaa osallistujien kuulumisia ja tuntemuksia ennen kilpailua sekä purkaa jännitystä.

Kilpailualue oli rakennettu osittain järjestäjien toimesta, jotka olivat toimittaneet tapahtumaan tarvittavat välineet ja huonekalut keräten ne omilta oppilaitoksiltaan. Kilpailualue oli tuossa tapahtumassa rakennettu kodinomaiseksi ympäristöksi, koska samoissa kulisseissa jatkaisivat toiset kilpailijat puhdistuspalvelujen jälkeisenä päivänä. Tällöin välttyttäisiin ylimääräiseltä rakentamiselta, järjestämiseltä ja tavaroiden siirtämiseltä. Olihan puhdistuspalvelujen kilpailuteemana kodinomaisessa ympäristössä toimiminen, huoneen lattian, maton sekä tekstiilihuonekalun imurointi sekä ikunan peseminen.

Kilpailua edeltävänä päivänä perehdytettiin tuomarit päivän ohjelmaan, pisteytykseen sekä arviointilomakkeen täyttämiseen. Heille kerrottiin TaitajaPLUS-kilpailujen tarkoituksesta ja niiden erityisestä luonteesta sekä merkityksestä. Päivän ohjelma oli melko vapaa, mutta tavoitteena oli saattaa kilpailuareena kilpailukuntoon ja tarkistaa lähetetyt tavarat sekä puitteet asialliseen kuntoon.

Kilpailupäivänä

Kilpailupäivä alkoi klo 8.00, jolloin jokaisen kilpailijan saattajineen tulisi olla paikalla päivän aloituksessa. Päivä alkoi yhteisellä infolla ja päivän tapahtumien ajoituksen kertomisella; lounasajat, tauot kilpailualueella, tulosten julistaminen sekä palkintojen jako. Tuomariston esittelyn jälkeen arvottiin päivän kilpailujärjestys, jolloin jokaiselle kilpailijalle selvisi tarkka kilpailu-aika tuona päivänä. Tällöin odotteluaikana kilpailijalla oli vapaa mahdollisuus kiertää alueella rajoitetusti ja käydä ruokailemassa, siten ettei hänellä olisi ennen omaa vuoroaan mahdollisuutta seurata toisen kilpailijan suoritusta. Tämän tarkoituksena oli taata tasapuolisuus kaikille kilpailijoille.

Varsinainen kilpailu alkoi klo 9.00 ensimmäisen kilpailijan tehtävänannolla, joka käytiin kilpailijan kanssa läpi suullisesti ja selkeäkielisen kirjallisen ohjeen tukemana. Tätä kirjallista ohjetta oli kilpailijalla mahdollisuus käyt-

tää tehtävän aikana muistin tukena, lisäksi hänelle oli mahdollisuus tehdä kynällä omia muistiinpanoja tehtävästä

Kilpailutehtävänä oli koota pölynimuri käyttökuntoon, imuroida matto sekä lattia rajatulta alueelta, joka oli rajattu maalarin teipillä lattiaan. Tämän jälkeen tuli imuroida osoitettu tekstiilinen huonekalu, palauttaa imuri paikoilleen ja tehdä imurille tarvittavat puhdistus ja huoltotoimenpiteet. Tehtävän toinen osio oli varata ikkunanpesuvälineet, valmistaa ikkunan pesuliuos ja suorittaa ikkunanpesu. Kilpailutehtävään oli varattu 45 min, jonka jälkeen käytiin kilpailijan itsearviointi sekä tuomareiden antama palauttekeskustelu suorituksesta. Kilpailijan poistuttua koottiin kolmen tuomarin arvioinnit yhteen ja annettiin ne lajisihteerille syötettäväksi Cis-ohjelmaan. Näin edettiin päivän aikana kunkin kilpailijan osalta.

Iltapäivään klo 15.45 mennessä kukin kilpailija oli suorittanut kilpailutehtävänsä ja viimeisten tulosten syöttämisen jälkeen oli mahdollisuus saada tulostetut kilpailutulokset julistetuksi. Odotellessa oli mahdollisuus järjestellä kilpailupaikkaa palkintojenjako varten sekä laittaa palkinnot ja kukat esille. Samalla voitiin käydä läpi päivää ja niitä tunnelmia sekä ajatuksia, joita tuona päivänä oli koettu. Tarkoituksena oli keventää tunnelmaa ja saada välitön tunnelma kilpailupäivän päätteeksi. Tulokset kilpailutuloksesta julkistettiin voittajasta kuudenteen sijaan. Kolme parasta saivat mitalin sekä kaikille osallistujille annettiin tuotepalkintoja ja todistukset osallistumisesta tapahtumaan. Kaikkia osallistujia ja järjestelyissä mukana olleita kiiteltiin, valokuvattiin sekä kukitettiin ja voittajien haastattelujen jälkeen toivotettiin kaikille mukana olleille hyvää kotimatkaa ja tapaamista seuraavissa Taitaja-kilpailuissa.

Ajatuksia kilpailutapahtumasta

Kaiken kaikkiaan koko toiminnasta ja järjestelyistä jäi hyvä mieli. Tapahtuma oli onnistunut ja sille oli osattu luoda omanlaisensa erityinen välittämisen tunnelma, joka toivottavasti välittyi myös kaikkiin kilpailijoihin ja mukana olijoihin. Mielestäni tärkeintä oli osallistuminen ja yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet, ei niinkään itse kilpaileminen.

Vaatii tarkkaa ohjelmaa ja tehtävien ajoittamista päiväkohtaisesti. Tehtävää helpottaa, mikäli pystyy kellottamaan päivän ohjelmaa mahdollisimman tarkasti. Kuitenkin siten, että jäisi riittävästi aikaa mahdollisten virheiden tai puutteiden korjaamiseen. Rauhallinen toiminta ja henkilökohtainen ohjeistaminen ovat tärkeitä. Selkeäkielinen materiaali toimii tehtävän annossa tärkeässä roolissa. Ajatuksena oli myös, tulisiko tai voisiko osittain käyttää kuvallisia työohjeita tukemaan kilpailijaa suorituksessa. Tärkeää on välittömän tunnelman luominen kilpailujen aikana. Kilpailijan henkilökohtainen huomiointi tärkeää, juttele – kuuntele – tue ja kannusta. Osallistumisesi on hienoa, voittaminen ei tärkeintä!! Olet voittanut itsesi osallistumalla tähän kilpailuun. Tämä matka voi olla jo melkoinen kokemus.

Kilpailutehtäviä suunnitellessa oli mietittävä ammattialan ydinosaamisen, oikeiden painoarvojen löytäminen arvioinnissa sekä oikeudenmukaisen pisteytyksen rakentaminen. Lisäksi kilpailutehtävien tuli olla selkeät ja riittävän haastavat. Ne koostuivat kahdesta puhdistuspalvelujen opintokokonaisuuden ydinosaamisesta. Tärkeää oli ydinosaamisen löytäminen opetussuunnitelman mukaisesti niissä työtehtävissä, joissa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat selviävät vähintään tyydyttävästi.

Semifinaali tulisi olla mahdollisimman samankaltainen finaalin kanssa. Semifinaaliin tulisi tuoda hiukan enemmän finaalin elementtejä. Tällöin itse kilpailu ei jännittäisi liikaa osallistujia. Liiallinen melu ja alueen ympärillä oleva helinä voivat häiritä kilpailijaa. Tämä tarkoittaa myös sitä, ettei kilpailualueelle saa olla liikaa tuomareita ja järjestelijöitä. Lisäksi tässä olisi hyvä miettiä, kuinka kilpailualue sijoitetaan suhteessa muihin kilpailulajeihin. Yksipäiväisyydestä huolimatta, päivän oli pitkä ja raskas erityistä tukea vaativille kilpailijoille. Ajatus siitä, miten voidaan kilpailusuorituksia osittaa tai jakaa siten, että mahdolliset odotusajat pienenisivät.

Tulevaisuudessa TaitajaPLUS-kilpailutoiminnan näkyvyyden ja tunnettuuden lisääminen eri oppilaitoksissa ja medioissa on tärkeää, jotta kaikilla opiskelijoilla olisi mahdollisuus osallistua ammattitaitokilpailuihin ja osoittaa taitavuuttaan, opettajilla olisi mahdollisuus kehittää ja päivittää pedagogiikkaansa ja kaikilla tietoisuus ammatillisen erityisopetuksen tuoksellisuudesta.

Sirpa Komsa

Pistelaskusta ja tuomarityöstä TaitajaPLUS-kilpailuissa

Espoossa vuonna 2008 järjestetyissä ammattitaidon Suomen mestaruuskilpailuissa tehtiin historiaa: kisat olivat ensimmäiset, joissa oli omat kilpailulajit erityisopiskelijoille. Kilpailujen suunnittelu oli uuden luomista. Taitaja-kilpailujen sääntöjä ei voitu sellaisenaan käyttää, joten ohjausryhmässä tehtiin päätöksiä välillä vilkkaiden ja tiukkojenkin keskustelujen jälkeen siitä, mitkä toimintaperiaatteet toisivat parhaan mahdollisen tuloksen. Yritettiin miettiä laajasti sitä, miten kilpailut tulisi järjestää, jotta mahdollisimman moni erityisopiskelija voisi niihin osallistua. Samalla myös mietittiin kilpailujen näkyvyyttä ja laaja-alaisuutta. Muutoksia Taitaja-kilpailuun verrattuna tuli mm. kilpailun ikärajaan, keston ja kilpailijoiden määrään. Lisäksi päätettiin, että lajeihin voivat osallistua sellaiset opiskelijat, joille on laadittu henkilökohtainen opiskelun järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Taitaja-kilpailujen sääntöjen mukaan *Taitaja-kilpailut ovat kansalliset, kaikille ammatillisessa koulutuksessa oleville, kilpailuvuonna 20 vuotta täyttävälle tai sitä nuoremmille, tarkoitetut nuorten ammattitaitokilpailut*. Kuitenkin kansainväliset Abilympics-kilpailut on tarkoitettu yli 15 vuotta täyttäneille. Yläikärajaa ei ole määritetty. Todettiin, että ammatillisissa erityisoppilaitoksissa opiskelijoiden ikäjakauma on huomattavasti suurempi kuin yleisissä oppilaitoksissa. Yläikäraja estäisi monien mahdollisuuden kilpailla. Näin ollen päätettiin, että noudatetaan samaa käytäntöä kuin kansainvälisissä kisoissa.

Shizuokan International Abilympics -kilpailuissa kilpailutehtävien kesto oli kahdesta kuuteen tuntiin. Päätettiin, että Espoossa kilpailutehtävät olisivat kestoltaan 3–4 tunnin, korkeintaan yhden päivän mittaisia. Käytännössä kilpailuaika lyhyimmillään kilpailijaa kohti oli lähihoitajalajissa, kun kilpailuun varatun kolmen tunnin aikana kilpaili yhteensä neljä paria, kukin pari vuorollaan. Tällöin yhden parin kilpailusuoritus kesti 45 minuuttia.

Taitaja-kilpailuissa maksimipistemäärä kolmipäiväisestä kilpailusta on 100. Ohjausryhmän kokouksessa pohdittiin sitä, olisiko hyvä pisteyttää kilpailutehtävät samoin vai olisiko järkevämpää antaa ajallisesti lyhytkestoisesta kilpailusta selkeästi yleistä kilpailua pienempi pistemäärä. Tätä kantaa olisi puoltanut myös tulevaisuuden visio siitä, että jossain vaiheessa erityisopiskelijoiden kilpailutehtävä olisi osa Taitaja-kilpailujen kolmipäiväisestä tehtävästä, jolloin maksimi pistemäärä voisi olla suoraan tälle tehtäväosiolle määritelty pistekokonaisuus. Lopuksi päädyimme samaan pistemäärään

yleisen kilpailun kanssa. Perusteluna oli se, että näin saadaan suuremmat piste-erot kilpailijoiden välille.

Kilpailutehtävän laadinnasta vastaa lajivastaava ja kilpailutehtävän on perustuttava alan opetussuunnitelmaan. Lyhyt kilpailuaika, kilpailualueen rajallinen koko ja siinä päivittäin vaihtuvat kilpailulajit asettavat reunaehdot kilpailutehtävälle. Tehtävä ei voi olla kovin laaja, siinä käytettävät koneet ja laitteet on voitava helposti pystyttää ja purkaa. Kilpailualueen tulee olla esteetön, sillä kilpailijoilla voi olla aistivammoja tai fyysisiä rajoitteita. Mikäli kilpailijalla on käytössään henkilökohtainen avustaja ja/tai tulkki, täytyy myös heidän tarvitsemansa tila ottaa huomioon. Samalla on hyvä ajatella lajin näytävyyttä. Kilpailutehtävä, joka vetoaa yleisöön ja kerää paljon katsojia markkinoi myös positiivisella tavalla erityisopiskelijoiden osaamista ja lisää erityisopetuksen tunnettavuutta yleisölle.

Sääntöjen mukaan kilpailutehtävän kuvauksen tulee olla ennalta luettavissa Taitaja-kilpailujen Internet-sivuilta kaksi kuukautta ennen kilpailuja. Tuomaristo tekee 30 % muutoksen kilpailutehtävään ennen kilpailun alkua. Kilpailuissa pisteiden laskemiseen käytetään kotimaista CIS-ohjelmaa (Competition Information System), joka on tehty World Skill -kilpailuja varten. Taitaja-kisoissa on käytössä suomenkielinen versio. Ennen kilpailua lajipäälliköille ja tuomareille järjestetään yhteinen koulutus CIS-ohjelmiston käytöstä, jonka jälkeen lajipäälliköt syöttävät arviointirakenteen ohjelmistoon. Kilpailutehtävään tehtävä muutos on yleensä syötetty kilpailuja edeltävänä päivänä.

Arviointi voi olla joko objektiivista, jolloin se perustuu mittaustulokseen tai subjektiivista, jolloin tuomarit arvioivat työsuoritusta. Subjektiivisessa arvioinnissa kukin arviointikohde voi saada pisteitä asteikolla 1–10 tai asteikolla 1–5. Tuomarin antama arviointi on aina kokonaisluku. Ohjelma laskee automaattisesti keskiarvon tuomareiden antamista pisteistä ja kertoo sen pisteosuudella. (Esim. pisteisuus 2, tuomareiden antamat arviot: 7, 8 ja 9, jolloin ohjelma laskee $2 \cdot (7+8+9)/10 = 1,6$) Ohjelma tarkistaa automaattisesti, että tuomareiden väliset piste-erot subjektiivisessa arvioinnissa eivät eroa toisistaan yli kahdella pisteellä.

Espoossa lajeihin nimettiin kaksi tuomaria, kun kilpailijoita oli alle viisi ja kolme tuomaria, kun kilpailijoita on kuusi tai enemmän. Samalla päätettiin, että tuomaristo koostuu erityisopetuksen tuntemuksen omaavista opettajista ja työelämän edustajista. Ohjausryhmässä käytiin keskustelua siitä, voiko tuomarina toimiva erityisopettaja olla samasta organisaatiosta kuin kilpailuun osallistuva. Voidaanko tällaisessa tapauksessa luottaa siihen, että tuomarityöskentely on tasapuolista? Varmuuden vuoksi tehtiin päätös, että tuomari ei voi olla samasta oppilaitoksesta kilpailijoiden kanssa

Lajivastaava tehtävänä on perehdyttää tuomarit kilpailun sääntöihin, periaatteisiin, arviointiin, pistelaskujärjestelmään ja kilpailutehtävään. Lajivas-

taava tapaa tuomarit kilpailua edeltävänä päivänä, jolloin käydään läpi tarvittavat viime hetken muutokset, tutustutaan kilpailuympäristöön ja käytettävissä oleviin laitteisiin ja tarkistetaan kilpailupäivän aikataulu. Kilpailuamuna tuomarit saavat arviointilomakkeet, joihin jokainen täyttää subjektiivisen arviointinsa. Objektivisesta arvioinnista vastaa yksi tuomari tai tuomariryhmä. Tuomaritoiminnan tarkoitus on luotettavasti, tasapuolisesti, asiallisesti ja oikeudenmukaisesti arvioida annetun kilpailutehtävän suoritusta ja ammatissa vaadittavia taitoja. Kaiken arvioinnin ja palkitsemisen perusteena käytetään kilpailusääntöjä.

Niissä lajeissa, joissa kilpailijat kilpailevat kukin vuorollaan, arvotaan kilpailujärjestys ennen kilpailun alkua. Näissä lajeissa lopullisten tulosten saaminen on nopeampaa, kun pisteet saa syötettyä järjestelmään heti jokaisen kilpailijan suorituksen päätyttyä tuomareiden saatua arvioinnin valmiiksi.

Sihteeri toimii tuomareiden apuna kilpailuissa. Hän saa käyttöönsä CIS-ohjelmiston tunnukset. Ohjelmisto toimii lähiverkossa kisa-alueella. Tuomarit merkitsevät arviointinsa lomakkeille, joista sihteeri siirtää ne ohjelmistoon. Pisteiden syöttöön ja tarkistukseen kannattaa varata riittävästi aikaa. Kun kirjaukset on tehty, ohjelmistosta saadaan tulostettua kilpailijakohtaiset arvioinnit sekä kokonaistulokset. Tässä vaiheessa vielä on hyvä tarkistaa, että kaikki pisteet ovat tallentuneet järjestelmään. Pisteiden syötön jälkeen voidaan tulostaa kilpailijakohtaiset tulokset.

Kilpailijoiden saatua tulokset on heillä sääntöjen mukaan 30 minuuttia aikaa tehdä ja toimittaa vastalause kilpailun päätuomarille. Vastalauseen tulee olla kahden eri kilpailijan tai kahden eri kilpailijan edustajan (huoltajan) allekirjoittama. Lajin päätuomari vastaa vastalauseen käsittelystä lajissa. Hän kirjaa vastalauseen saapumisajan ja välittää tiedon vastalauseen saapumisesta kilpailutoimistoon. Päätuomarin tulee antaa vastaus tunnin kuluessa siitä, kun se on jätetty. Mikäli tuomariston ratkaisu ei tyydytä vastalauseen tekijöitä, siirretään vastalauseen käsittely kilpailun jurylle.

Kilpailun tulosten ratkettua sihteeri toimittaa tiedon kisatoimistoon, joka julkaisee viralliset tulokset vastalauseajan päätyttyä. Tuomareiden on pysyttävä kilpailupaikalla siihen asti, että tulokset on julkaistu. Tuloluettelossa julkaistaan paremmuusjärjestyksessä kilpailijan tai kilpailija-parin sijoitus ja saavutettu pistemäärä. Kun tulos on virallistettu, palkintojenjakoseremoniat kilpailupaikalla voidaan aloittaa.

Tia Holma

Maalaus- ja tapetointilajin soveltuvuus erityisopiskelijoille ammattitaitokilpailussa

Maalaus- ja tapetointilajin perusteena on pintakäsittelyalan perustutkinnon maalausalan koulutusohjelma, jossa tutkintonimikkeenä on maalarin ammattitaitokilpailu on yksilötyö. Kilpailutyö on tavanomaisia maalarin taitoja vaativa tehtäviä uudis-, korjaus- tai ulkomaalaustöistä. Käsiteltäviä kohteita voivat olla esimerkiksi seinäpintoja, ovia, ikkunoita, listoitustöitä, huonekaluja, lämpö- putkia tai pattereita, ulkoverhouksen maalaaminen ja kattomaalausta sisältäen pohjatyöt. Maalarin on osattava suorittaa kohteisiin piirustusten ja työselityksen mukaisesti päättäen itse järkevästä työjärjestyksestä.

Ammattitaitovaatimukset

Maalarin tulee hallita ammatissa nykyaikana suoritettavat työtehtävät työkokonaisuutena. Hänen on osattava suunnitella päivittäiset työnsä siten, että työvaiheesta toiseen siirtyminen tapahtuu sopivissa vaiheissa, eikä työhön muodostu esimerkiksi aineiden kuivumisen odottamisesta johtuvia turhia katkoksia. Lisäksi maalarin tulee pystyä suorittamaan annetut tehtävät kirjallisen työselityksen ja siihen liittyvien työpiirustusten perusteella. Hänellä tulee olla myös valmius toimia suunnitelmiin tehtävien muutosten mukaisesti esimerkiksi silloin, jos asiakas esittää väreihin tai materiaaleihin kohdistuvia muutostoiveita. Lisäksi maalarin työstä ei saa aiheutua työturvallisuutta vaarantavia tilanteita eikä myöskään ympäristön likaantumista tai sivullisten henkilöiden vaarantumista.

Edellä mainittujen vaatimusten lisäksi ammattitaidon tasoa arvioitaessa kiinnitetään huomiota valmiiden pintojen laatuun ja rajausten tarkkuuteen ja työpaikan siisteys kilpailun aikana.

Arviointimenettely

Jokaisesta osiosta on etukäteen laadittu arviointikaavio pisteytyksineen. Arviointikriteereistä päättää lopullisesti kilpailun tuomaristo, hyväksymällä tehtävän laatijan esittämät tai tekemällä omat arviointikriteerit. Kilpailusuoritus arvioidaan jokaisen tehtävän tai osion päätyttyä. Työtehtävissä arvioidaan tuotoksen oikeellisuutta, oikeita työmenetelmiä, työn (lopputuloksen) jälkeä, työturvallisuutta ja työpaikan yleistä järjestystä. Työn on pysyttävä annetussa aikataulussa. Jokaisen tuomarin on heti ilmoitettava muille tuomareille havaitsemistaan puutteista ja virheistä arvioinnissa ja tuomarien on välittömästi päätuomarin johdolla päätettävä kaikkia kilpailijoita tasapuolisesti kohtelevista menettelytavoista. Arviointilomakkeet luovutetaan päätuo-

marille ja toimitetaan tuloslaskentaan tunnin kuluessa jokaisen kilpailutehtävän tai tehtäväkokonaisuuden päättymisestä. Tulokset julkistetaan päivittäin.

Erityisopiskelijat kilpailijoina maalaus- ja tapetointilajissa

Maalarin työ ja tekemät työtehtävät ovat useimmiten prosesseja, jotka kestävät tunneista päiviin, johtuen esimerkiksi käsittely-yhdistelmästä ja maalien kuivumisajoista. Tehtävät työt ovat kokonaisuuksia sisältäen valmistelevia töitä, esikäsitteilyitä, kittaus- ja tasoitettöitä, välihiontoja ja monivaiheisia pintakäsittelyitä. Koko työprosessin hallinta on osa maalarin ammattitaitoa. Ammattitaitokilpailuiden tarkoitus on osoittaa ammatillisessa koulutuksessa olevien opiskelijoiden ammattitaito. Siitä syystä, mielestäni kilpailutehtävät eivät voi olla kapea-alaisia ja kilpailun kesto 3–6 tuntia maalaus- ja tapetointilajissa ei ole riittävä antaakseen hyvän kuvan maalarin ammatista ja sen ammattitaitovaatimuksista.

Mielestäni parempi vaihtoehto toteuttaa erityisopiskelijoiden mahdollisuutta maalaus- ja tapetointilajissa on 8+1 malli, jossa erityisopiskelija kilpailee muiden kilpailijoiden kanssa samoilla kilpailutehtävillä ja saman ajan. Eriytyisen tuen tarve on otettava huomioon tehtävien laidinnassa ja kilpailupaikan- ja tilanteen suunnittelussa.

On myös tosiasia, että maalarin ammatti on hyvin fyysinen ammatti, joten kilpailijalla ei voi olla sellaisia fyysisiä vammoja tai haittoja, jotka eivät mahdollista maalarin ammatissa toimimista. Epilepsia on yksi tekijä, joka rajoittaa maalarin työssä toimimista, koska työskentely tapahtuu esimerkiksi telineillä ja nostimilla.

Toinen huomioitava tekijä on tehtävänantojen selkeys ja tarkkuus. Kilpailuisa olevien ammattitaitovaatimusten mukaan maalarin on kyettävä annettujen ohjeiden perusteella suorittamaan maalaus- ja tapetointityöt, itse määrittelemään oikeat työskentelyjärjestykset ja -aikataulut. Samat vaatimukset pätevät myös työelämässä. Lisäksi psyykkisinä rasiustekijöinä kilpailussa ovat kiire, suuri tarkkaavaisuusvaatimus ja nopea päätöksentekokyky. Maalarit suorittavat työtehtäviä työpiirustusten ja työohjeiden perusteella.

Erityistä tukea tarvitsevien kilpailijoiden kohdalla edelliset vaatimukset voivat olla kohtuuttomia ja estää ammatillisten vahvuuksien ja taitojen näyttämisen. Ohjeiden tulisi olla muotoiltu siten, että ne ovat yksiselitteisesti ymmärrettävissä. Käytetty termistö tulisi olla yleisesti ymmärrettävää, ”kansankielistä” tai jopa selkokielistä. Annettujen kuvien tulisi olla ohjeita tukevia eli kuvat ja kirjalliset ohjeet eivät saa olla ristiriidassa keskenään. Pitäisi olla myös mahdollisuus suullisiin ohjeisiin sekä mahdollisuus kysyä neuvoa epäselvissä tilanteissa. Kuulovammaisilla tulkinkäyttömahdollisuus, sekä mahdollisuus saada ohjeet myös ruotsin kielisillä omalla äidinkielellään. Tärkeänä pidän myös sitä, että tarkat kilpailutehtävien kuvaukset ovat saatavilla ennakoon kilpailusääntöjen mukaisesti, jotta niihin voidaan tutustua valmentajan ja opettajien kanssa yhteistyössä. 30 % muutos on sallittava.

Myös kilpailutehtävien laajuus sekä kilpailuaikataulu tulisi laatia siten, että tehtävät ovat mahdollisia suorittaa annetussa aikataulussa ilman juoksemista ja turhaa hätäilyä. Mielestäni kilpailualueella juokseminen ja hätäily ovat myös työturvallisuusriski ja siihen tulisi jo sen vuoksi suhtautua vakavasti. Lisäksi liian laajaksi suunniteltu kilpailutehtävä voi aiheuttaa psyykkistä kuormitusta kohtuuttomasti ja suoritusta alentavasti. Erot kilpailutehtävien suorituksissa on saatava esiin laadullisin keinoin. Tarkkuudella, työskentelyn ammattimaisuudella, työvälineiden käsittelyllä, työturvallisuudella, sosiaalisilla taidoilla jne. Jo kilpailutilanne itsessään vaikuttaa henkisesti kuormittavasti ja siksi olisi hyvä, jos vaikutettavissa olevat henkiset kuormitustekijät voitaisiin minimoida.

Vaikka maalarilla ei voi olla työskentelyä estäviä fyysisiä vammoja tai haittoja, on esteettömyyteen kuitenkin syytä kiinnittää huomiota. Se on myös osa ergonomiaa ja työsuojelua. Kilpailualueella tulee olla riittävästi tilaa työskennellä. Erilaisia maalausta helpottavien apuvälineiden käyttöä tulee suosia. Tällaisia ovat erilaiset hiomatuotet, jatkovarret, pölynpoistojärjestelmät jne. Pukit ja telineet tulee täyttää annettuja määräyksiä. Suojavälineet tulee olla jokaisen kilpailijan saatavilla. Näihin kuuluvat käsien-, silmien- ja kuulon- ja hengityksensuojaimet. Valaistuksen tulee olla riittävää ja työhön soveltuvaa.

Työn tauotus ja hyvä ravinto kilpailun kuluessa auttavat hyvin suoriutuksiin. Lämpötilaan ja vetoon on myös hyvä kiinnittää huomiota. Asenne-esteettömyys on otettava huomioon niin kanssakilpailijoiden, yleisön että arvioitsijoiden näkökulmasta tarkasteltuna. Kilpailujen tehtävänä on nostaa esille nuoret, ikäluokkansa parhaat ammattiosaajat ja kannustaa heitä kilpailutoimintaan. Tavoitteena on myös kannustaa nuoria oman ammatillisen osaamisensa jatkuvaan kehittämiseen ja yrittäjyyteen. Kaikenlainen erottelu ja leimaaminen tulee estää. Erityisopetuksen tunnettuutta, arvostusta ja vetovoimaa tulee liputtaa positiivisin keinoin, jossa taitavat, aktiiviset ja eteenpäin pyrkivät erityisopiskelijat ovat edustajina.

Erityisopiskelijoiden osallistuminen ammattitaitokilpailuihin on erinomainen tapa parantaa erityisopetuksen ja työelämän välistä yhteistyötä ja luoda uudenlaisia verkostoja ammatillisen osaamisen kehittämiseksi. Tietoisuuden lisääminen lievittää rekrytointiongelmia työelämäedustajien ymmärtäessä kuinka suuri potentiaali erityisopiskelijoissa todella on. Monet harhakuvitelmät, vääristyneet ja asenteelliset ajatukset saattavat poistua ja siten erityisopiskelijoiden sijoittuminen työelämään helpottuu.

Kokonaisuudessaan hyvin laadittu ja suunniteltu kilpailu mahdollistaa hyvin erilaisten nuorten osallistumisen kilpailutoimintaan ja ammatillisen osaamisensa näyttämiseen.

Lähteet:

(<http://www.taitaja2009.com/default.asp?t=52&f=2&p=193200&subp=193200&did=5613>).

Anna Ontero

Taitaja2009-finaalitehtävien kieli

Aluksi

Tarkastelen Taitaja2009-finaalitehtävien kieltä selko- ja oikeakielisyyden näkökulmasta. Kiinnostuin aiheesta perehtyessäni luku- ja kirjoitusvaikeuksiin ja niistä johtuviin ongelmiin sekä vieraillessani samaan aikaan Vaasassa Taitaja2009-kilpailuissa. Finaalitehtävien kielellisenä lähtökohtana tulisi olla selkeys, eikä kilpailijan pitäisi jäädä tehtävänantoja lukiessaan miettimään, mitä ohjeissa sanotaan. Pahimmassa tapauksessa lukivaikeuksinen kilpailija ei ymmärrä tehtävänantoa, jos sen rakennetta ja kieliasua ei ole mietitty tarkkaan tai se on muotoiltu monitulkintaisesti.

Esittelen aluksi selkeäkielisyyden pääperiaatteita, minkä jälkeen tarkastelen finaalitehtävien kieltä. Osa finaalitehtävistä on piirustuksia, mutta suuressa osassa on mukana kielellisiä ohjeita – osassa paljonkin. Tutkimani tehtävät ovat Taitaja2009-internet-sivuilla (Taitaja 2009a) julkaistut versiot, joten niihin on ennen varsinaista kilpailua tehty noin 30 prosentin muutos, jotka eivät ole näkyvissä www-sivuilla. Käyn läpi satunnaisia lajeja kuitenkin niin, että mukana on laji kustakin lajikokonaisuudesta. Lopuksi pohdin, mitä voitaisiin tehdä, jotta kaikki kilpailulajit olisivat keskenään kielellisesti ja sen myötä kilpailijoille samanarvoisia.

Mitä selkokieli on?

Selkokieltä luonnehditaan helposti ymmärrettäväksi kieleksi, jota on tarkoituksella selvennetty sekä rakenteen että sisällön tasolla. Se eroaa sujuvasta yleiskielestä olemalla sitäkin yksinkertaisempaa: siinä on lyhyitä, tuttuja ja tavallisia sanoja, lyhyitä lauseita sekä vähän adjektiiveja ja adverbereja. Selkokieltä laadittaessa otetaan huomioon kohderyhmä, johon kuuluvat mm. eri vammaisryhmät, lukemis- ja kirjoittamishäiriöiset, vanhukset ja suomen kieltä opettelevat. Näille ryhmille yhteistä on yleiskielisen viestinnän ymmärtämisen vaikeus, heikko lukutaito ja vaikeus keskittyä lukemiseen pitkäksi aikaa. Muun muassa kirjallisten ohjeiden ymmärtäminen on haasteellista. (Rajala 1990, 9–13, 23.)

Selkokielen periaateiksi on esitetty seuraavia kielenpiirteitä:

- Lyhyet lauseet,
- helpot lauserakenteet eli ei käytetä paljon lauseenvastikkeita ja/tai sivulauseita samassa virkkeessä,

- paljon verbejä sekä vähän adjektiiveja ja adverbija,
- vähän pitkiä ja outoja sanoja,
- tuttuja, lyhyitä ja konkreettisia sanoja,
- vähän erikoissanastoa, kuten ammattikieltä ja murre sanoja,
- ei kielikuvia,
- kerronta etenee loogisesti,
- jos kyseessä on outo tapahtuma, sitä taustoitetaan,
- tarinan ollessa kyseessä siinä ei saa olla liikaa henkilöitä ja nämä tulee esitellä hyvin,
- vähän suuria lukuja, mitta yksiköitä ja maantieteellisiä nimiä sekä
- konkreettinen kokonaissisältö (Rajala 1990, 24; ks. myös Sainio 2000a, 16.),
- runsaasti persoonaan viittaavia sanoja,
- myönteinen kieli,
- verbeissä enemmän aktiivi- kuin passiivimuotoja,
- kotoperäisten sanojen käyttö
- vähän viittauksia tekstin toisiin kohtiin (Sainio 2000a, 25–26).

Selkokielistä tekstiä kirjoitettaessa tai jo olemassa olevaa tekstiä selkokielle käännettäessä valitaan tekstin oleellimmat kohdat, tehdään kustakin valitusta kappaleesta lauseen tai kahden mittainen yhteenveto, noudatetaan loogisuuden vaatimusta sekä tekstistä poistetaan epäolennaisuudet. (Sainio 2000a, 23.) Huolta kannattaa pitää myös tekstin koheesiosta, leksikaalisista eli sanaston merkityssidoksista, referenssistä eli viittauksista ja riittävän selkeästä temaattisesta rakenteesta eli siitä, miten uudet ja vanhat asiat tuodaan tekstissä esille. (Sainio 2000b, 60–61.)

Ilmiasultaan tekstin on hyvä olla kirjasinkokoa 12–18, kirjasintyyppin tulee olla selkeä ja suositeltavaa on käyttää kapeaa palstaa ja suurta riviväliä. Tavutusta ei käytetä, teksti ryhmitellään selkeästi, yhdelle riville pyritään saamaan yksi ajatus ja taiton tulee niin ikään olla selkeä. (Rajala 1990, 36.)

Selkokielen piirteisiin tai sen kirjoittamiseen liittyviin ohjeisiin – kuten adjektiivien ja adverbien ehdottomaan vähäiseen määrään – ei kuitenkaan

pidä suhtautua liian säännönmukaisesti, koska selkokieleen kuuluu monenlaisia tekstejä. Selkokieli voi olla rikasta ja luontevaa suomea, jolla on joitakin erityispiirteitä. (Sainio 2000b, 46, 59.) Sen voidaan ajatella olevan tarkoitettu laajimmalle mahdolliselle yleisölle (Sainio 2000a, 17).

Tehtävien analyysi

Analysoin seuraavien lajien tehtävänantoja: metsäkoneen käyttö (lajinumero 105), painotekniikka (202), pukuompelu (307), veneenrakennus (403), ravintolakokki (502), elektroniikka (602) ja Abilympics-lajeista lähihoitaja. Tarkastelen kunkin lajin tehtävänantoa edellisessä luvussa esittelemiäni selkokielen piirteiden näkökulmasta. Otan huomioon myös oikeakielisyyden, koska sen tarkoituksena on pyrkimys selkeään ja yksiselitteiseen kielenkäyttöön (Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2008). Analyysini ohessa pohdin, miten tehtävänantoa voisi selkeyttää ja miten sen saisi luettavammaksi, kuin se nyt on. Huomioitavaa on, että luen finaalitehtäviä niin sanotusti ulkopuolisen näkökulmasta, koska en ole minkään ammattialan vaan äidinkielen opettaja. Tämän vuoksi kommentteissani on mukana myös ”kielipoliisi”, joka toivoo kaikkien lauseiden olevan hyvää, kaunista ja ennen kaikkea selkeää suomen kieltä.

Metsäkoneen käyttö¹

Tehtävässä on käytetty kohtalaisen paljon ammattisanoja, joiden osaaminen on luonnollinen osa oman ammattialan hallintaa. Tehtävässä esiintyvät mm. seuraavat ammattisanat, joita ammattialasta tietämätön ei välttämättä tunnista: apteraus, hakkuudirektiivi ja leimikkokartta. Tehtävän muu sanasto on täsmällistä ja kuuluu samaan merkityskenttään, joten sanaston näkökulmasta väärinymmärryksen vaaraa ei pitäisi olla.

Verbimuotoja tehtävässä käytetään vaihtelevasti: Useissa lauseissa käytetään indikatiivia, jonka ensisijainen tehtävä on kuvata tapahtumia, ei niinkään ohjata. Ensimmäisten lauseiden jälkeen tehtävän subjektina on kilpailija, mitä voi pitää eräänlaisena ohjeen kaltaisena muotona. Jos olisi käytetty passiivia, tehtävä ei olisi ollut yhtä ohjaava ja kenties vaikeampi hahmottaa. Tehtävän B ohjeosiossa listataan työskentelyjärjestys. Näissä ohjeissa käytetään yksikön toisen persoonan imperatiivia kuten ’piirrä’, ’merkitse’, ’selosta’. Tämä lisää ohjeiden selkeyttä. Lisäksi ohjeissa käytetään myös yksikön toisen persoonan indikatiivia ’voit’, mutta myös passiivia (ohjeen kohta 6) ’käytetään’. Verbien yhdenmukainen käyttö lisäisi selkeyttä. Vaikka sinä-passiivia pidetään puhekielisenä muotona, sen selkeys ja ohjemaisuus lisäävät selkeyttä.

¹Finaalitehtävä on nähtävissä osoitteessa <http://www.taitaja2009.com/default.asp?t=52&f=2&p=160800&subp=160800&did=6085>.

Oikeakielisyyden näkökulmasta lajin finaalitehtävä on melko epäselvä. Usean virkkeen perästä puuttuu piste ja lauseiden rinnasteisuus ei ole kaikissa virkkeissä tasapainossa (esim. 'Kilpailija voi pyytää toimitsijalta opastusta tietokoneen käytössä, opastus huomioidaan työn pohjana olevien tietojen arvioinnissa.'). Yhdyssanoissa, varsinkin yhdysmerkkiä vaativissa ilmaisuissa, on horjuvuutta, kuten 'Taitaja2009 hakkuudirektiivin' po. 'Taitaja2009-hakkuudirektiivin', vaikka pääsääntöisesti sitä on käytetty oikein.

Metsäkoneen käyttö -lajin ohjeistus on pitempi kuin monessa muussa lajissa, minkä takia selkeyttä tulisi korostaa erityisen paljon. Jos kilpailija on luku- ja/tai kirjoitusvaikeuksinen, hän saattaa hämmentyä mm. erilaisen verbimuotojen takia. Niin ikään pisteiden puuttuminen virkkeiden perästä saattaa aiheuttaa epävarmuutta, vaikka seuraavat virkkeet alkaisivat isolla alkukirjaimella ja seuraavalta riviltä.

Painotekniikka²

Tämän lajin finaalitehtävässä on käytetty paljon ammattisanoja, joista monet ovat vierasperäisiä kuten esimerkiksi densitometri ja spektrofotometri. Jotkut niistä jäävät alasta tietämättömälle epäselviksi, mutta alan opiskelijalle ne lienevät yksiselitteisiä. Painotekniikka-lajissa kilpailijaa ei ohjeisteta suoraan esim. imperatiivin avulla, vaan ohjeissa käytetään pääosin passiivia ja aktiivin indikatiivia. Lauseet ovat selkeitä ja melko lyhyitä, vaikka aika ajoin käytetään nominaalimuotoja, kuten 'ilmoitetun' ja 'käytettävissä', jotka voitaisiin ilmaista myös verbin indikatiivimuotoina. Selkeyttä lisäävät listat esim. painotyömääräyksistä, arviointiperusteista ja kilpailijoiden käytettävissä olevista laitteista ja työvälineistä.

Lajin tehtävänannot olisi voitu kirjoittaa oikeakielisyyden näkökulmasta yhdenmukaisemmin. Nyt mm. yhdyssanoissa ('WorldSkillpohjaisista', po. 'World Skills -pohjaisista') ja virkkeitten pilkutuksessa ('Mikäli kilpailija vaarantaa itsensä tai muiden turvallisuuden voidaan kilpailusuoritus keskeyttää.') on horjuvuutta. Vaikka listat ovat kilpailijalle selkeitä ja havainnollisia, niiden sanat on hyvä ilmaista samassa sijamuodossa: 3 kpl GTO 52/2 -offsetpainokoneita, digitaalinen painokone Canon, paperileikkuri. Tehtävät ja niiden osat eivät välttämättä avaudu ulkopuoliselle, sillä hän ei hahmota, mitä osa-alueisiin kuuluu: ne voisi numeroida. Miettimään jää myös, mikä ero on 'tarkemmilla työmäärityksillä' ja 'tehtävämäärityksillä'.

²Finaalitehtävä on nähtävissä osoitteessa <http://www.taitaja2009.com/default.asp?f=52&f=2&p=160800&subp=160800&did=6046>.

Pukuompelu³

Myös pukuompeleen finaalitehtävässä käytetään ammattisanoja. Lauserakenteet ovat lyhyempiä kuin kahdessa edellä analysoidussa lajissa, ja myös tässä lajissa on käytetty listoja lähinnä tehtävien tarvikkeita kerrottaessa. Ohjeistavia lauseita on melko vähän, ja ne muodostuvat pääosin päälause-sivulause -yhdistelmästä. Myös nominaalimuotoja on käytetty ('suunnittelemastasi', 'tarvittaessa'), ja ne esiintyvät lyhyissä virkkeissä. Virkkeiden lyhyys lisää selkeyttä huomattavasti, koska tällöin ne toteuttavat yksi lause, yksi ajatus -periaatetta.

Ohjeet on kirjoitettu tehtäväkohdissa A, B ja E aktiivin imperatiivin preesensin yksikön toisessa persoonassa ('lisää', 'leikkaa'), kohdassa C passiivin indikatiivissa ja kohdassa D sekä imperatiivissa että passiivin indikatiivissa. Imperatiivin käskymuoto on selkein verbimuoto ohjeita annettaessa, mutta myös passiivi johdonmukaisesti käytettynä on selkeä – toki niin ikään lauserakenteen selkeys vaikuttaa. Olisi hyvä, jos kunkin lajin ohjeistuksessa käytettäisiin vain yhtä verbimuotoa, minkä myötä kilpailijan ei tarvitsisi käyttää aikaa varsinaisen sisällön hahmottamiseen.

Tehtävien kokonaisrakenne on selkeä, mikä syntyy tehtävien ryhmittelystä kirjaimin siten, että kustakin kerrotaan ensin tehtävä, minkä jälkeen sen ohjeistetaan. Lopuksi luetellaan tarvikkeet listana. Myös pukuompelelajin finaalitehtävien oikeakielisyydessä on hiukan horjuvuutta, sillä yhdysmerkkejä ja loppuvälimerkkejä puuttuu, ja listojen substantiivit ovat sekä nominatiivissa että partitiivissa.

Veneenrakennus⁴

Lajin tehtävänanto on hyvin lyhyt verrattuna aiemmin tarkastelemiini. Kilpailijalle kerrotaan aluksi, millainen tehtävien sisältö ja aikataulu ovat, minkä jälkeen luetellaan tehtävät A, B ja C. A käsittää kaksi lausetta, B ja C kolme. Sanojen määrä vaihtelee tehtävissä yhdeksästä 16:een. Mukana on joitakin ammattisanoja, mutta ei sellaisia, joita ulkopuolinen ei ymmärtäisi. Lauserakenteet ovat lyhyytensä vuoksi selkeitä, ja kunkin tehtävän aluksi sen aihe ilmaistaan vajaalla lauseella, jossa ei ole predikaattia, esim. 'Veneen sähkötyö'. Näin kilpailija huomaa heti, mikä osaamisen osa-alue on kyseessä.

³Finaalitehtävä on nähtävissä osoitteessa <http://www.taitaja2009.com/default.asp?t=52&f=2&p=160800&subp=160800&did=6059>.

⁴Finaalitehtävä on nähtävissä osoitteessa <http://www.taitaja2009.com/default.asp?t=52&f=2&p=160800&subp=160800&did=6043>.

Tämä laji poikkeaa huomattavasti edellisistä lukemisen näkökulmasta. Jos kilpailija on luku- ja kirjoitusvaikeuksinen, hän kokee edellä analysoidut tehtävät vaativiksi lukemisen, vaikkakaan ei tekemiseen puolesta. On ymmärrettävää, että eri lajeissa on erilaisia tehtävänantoja, mutta voisi ajatella, että tehtävässä saisi olla tietty sanamäärä, jotta se ei kävisi mahdottomaksi kenellekään.

Ravintolakokki⁵

Ravintolakokkien keskiviikon kilpailutehtävä oli yllätys eikä sitä ole kirjattu Taitaja2009-Internet-sivuille, joten sitä en voi kommentoida. Huomioon otettavaa on se, että 'Kilpailija saa alkuruoan ja pääruoan annoskortit kuvalla ATK:lla.' Vaikka asiat voitaisiin ilmaista tekstinä eli raaka-aineiden luettelona ja esillepano-ohjeina, ne esitetään kilpailijalle kuvana. Tämä on ilmeisesti ominaista ravintolakokin työtavoille, mutta samalla se tulee luku- ja kirjoitusvaikeuksista oppijaa, koska hän voi hahmottaa asiat paremmin kuvana kuin tekstinä.

Kilpailutehtävää ei ole kirjoitettu varsinaisesti ohjeen muotoon, vaan käytetään yleisiä aktiivin indikatiivin muotoja, kuten [kilpailija] 'saa', 'tekee' ja 'valmistaa'. Ohjeena käytetään myös kieliopillisesti vajaata lausetta, 'Tehtävänä suunnitella toteuttamis- ja myyntikelpoinen ateriakokonaisuus.' Lauseet ovat selkeitä ja kaikki koostuvat yhdestä päälauseesta.

Elektroniikka⁶

Tässä lajissa ohjetekstejä on enemmän kuin kahdessa aiemmassa. Tehtävät on jaettu viiteen arviointiosaa, jossa kussakin on kerrottu tehtävä ja siihen käytettävä aika. Elektroniikan tekstityyppi eroaa aiemmista muita tieteellisemmän luonteensa vuoksi. Se ilmenee mm. runsaana vierasperäisenä ammattisanastona, joka jaetaan tai joka itsestään jakautuu käsitteenttiin (ks. esim. Hiidenmaa 2006, 69).

Tuloksena tuotetaan suunnitellusta piirikaaviosta layoutkuva sekä gerber-tiedostot piirikortin jyrshintää varten. Lay-out kuvan max. koko 80 mm x 100 mm ja max. komponenttimäärä n. 30.

⁵Finaalitehtävän on nähtävissä osoitteessa <http://www.taitaja2009.com/default.asp?t=52&f=2&p=160800&subp=160800&did=6045>.

⁶Finaalitehtävä on nähtävissä osoitteessa <http://www.taitaja2009.com/default.asp?t=52&f=2&p=160800&subp=160800&did=6054>.

Yllä olevassa esimerkissä piirikaavion alakäsitteiksi tai sitä tarkentaviksi käsitteiksi ohjautuvat layoutkuva (po. layout-kuva) ja gerber-tiedostot. Edelleen lay-out kuvan (po. layout-kuva) piirteiksi voidaan merkitä kuvan maksimikoko ja -komponenttimäärä. Varsinkin ns. ulkopuoliselle lukijalle tekstissä on todella paljon uutta niin sanaston kuin asioiden suhteiden tasolla.

Elektroniikan finaalitehtävässä ohjeet annetaan passiivimuodossa, esim. '--- piirikaaviosta suunnitellaan ---', 'Korostettakoon ---' ja 'ohjelmisto päivitetään'. Myös toisen persoonan aktiivimuotoa käytetään, kuten '--- voitte lähettää ---', vaikkakin vähemmän kuin passiivia. Toisin kuin esim. ravintolakokki-lajissa elektroniikassa ohjeistus esitetään monimutkaisina lauserakenteina: monessa virkkeessä on päälauseen lisäksi konjunktio- tai relatiivisivulause. Tämä elävöittää tekstiä, mutta saattaa aiheuttaa ymmärtämisvaikeuksia lukivaikeuksiselle.

Abilympics: lähihoitaja⁷

Lajin finaalitehtävän lauserakenteet ovat hyvin selkeitä, koska niissä esiintyy lähes pelkästään päälauseita. Selkeyttä tuo myös potilaan nimen, Viivin, toisto usean lauseen alussa. Sen olisi voinut välillä korvata hän-pronominilla tai potilas-sanalla, mikä olisi vähentänyt toisteisuutta. Tehtävän alussa ja tulotilanteen kuvauksessa käytetään sinä-passiivia, joka ohjaa selkeästi toimimaan. Selkokielen periaatteissa kehoitetaan käyttämään persoonaan viittaavia sanoja, joten asia on otettu tehtävässä huomioon. Yhdenmukaisuuden ja selkeyden vuoksi myös tehtäviä luetteltaessa voitaisiin käyttää sinä-muotoa. Sen sijaan käytetään tekemistä nimeäviä substantiiveja ('hakeminen', 'mittaaminen', 'vaihtaminen').

Ammattisanoja käytetään jonkin verran, kuten myös lääkkeiden kauppanimiä, jotka lienevät tuttuja kilpailijoille. Kuitenkaan tehtävässä ei ole yhtään lausetta, jota ns. ulkopuolinen ei ymmärtäisi. Listojen käyttäminen tehtäviä ja lääkkeitä luetteltaessa luo selkeyttä.

⁷Finaalitehtävä on nähtävissä osoitteessa <http://www.taitaja2009.com/default.asp?t=52&f=2&p=202100&subp=191200&did=6099>

Lopuksi

Eri lajien finaalitehtävät ovat luonteeltaan erilaisia, mutta tekstimuotoisina kuitenkin vertailtavissa. Tekstin määrä pelkästään näissä seitsemässä tarkastellussa lajissa vaihtelee paljon, joten luku- ja kirjoitusvaikeuksinen kilpailija on eri asemassa eri lajien tehtävien edessä, koska on eri asia lukea muutaman lauseen kuin kolmen tekstisivun pituista tehtävää. Lukivaikeuksinen kilpailija hätkähtää finaalissa, jos hänen eteensä tuodaan monisivuinen tehtävä, koska hän ei hahmota asiakokonaisuuksia kovin nopeasti.

Joskus lukivaikeuksisen työmuisti on heikko (ks. esim. Numminen 2006, 32), minkä vuoksi hän saattaa joutua lukemaan tekstiä useaan kertaan. Tällöin listoina, lyhyillä lauseilla ja sanoilla sekä selkeinä jaksoina esitetyt asiat helpottavat tilannetta, ja kilpailujännitys ei pääse kasvamaan tekstin vuoksi.

Tehtävien lauseiden pituudet, ammattislangin määrä, verbimuodot ja rakenteen loogisuus vaihtelevat. Jotta tehtävät sopisivat mahdollisimman hyvin kaikille lukijoille ja olisivat yhtä lailla kaikkien ymmärrettävissä, niiden laadinnassa voitaisiin ottaa huomioon tietyt ohjeet, jotka liittyisivät edellä mainittuihin kielenpiirteisiin. Niin ikään oikeakielisyydestä voisi huolehtia muun muassa oikoluettamalla tehtävät asiantuntijalla.

Lähteet

- Hiidenmaa, P. 2006. Oppi- ja tietokirjoissa käytettyjä havainnollistamiskeinoja. Teoksessa L. Leskelä ja H. Virtanen (toim.) Toisin sanoen. Selkokielen teoriaa ja käytäntöä. Oppimateriaalikeskus Opik. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy. 61–71.
- Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2008. Mitä kielenhuolto on? Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Viitattu 27.5.2009. <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=3>
- Numminen, H. 2006. Muisti ja lukeminen. Teoksessa L. Leskelä ja H. Virtanen (toim.) Toisin sanoen. Selkokielen teoriaa ja käytäntöä. Oppimateriaalikeskus Opik. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy. 32–36.
- Rajala, P. (toim.) 1990. Selkokirjoittajan opas. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- Sainio, A. 2000a. Tee se helpoksi. Euroopan unionin selkokieliyhjeisto. Teoksessa A. Sainio (toim.) Teksti, joka rakastaa lukijaansa. Kirjoituksia selkokielestä. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 13–36.
- Sainio, A. 2000b. Selkokieli Suomessa. Teoksessa A. Sainio (toim.) Teksti, joka rakastaa lukijaansa. Kirjoituksia selkokielestä. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 45–65.
- Taitaja 2009. Taitaja 2009 Finaalitehtävät. Skills Finland ry. Viitattu 27.5.2009.
- <http://www.taitaja2009.com/default.asp?t=52&f=2&p=0&subp=0&d id=5901>

Anne Hautala, Miiko Taka

Matka Tampereen 2006 Abilymbics -työnäytöksistä Jyväskylän TaitajaPLUS 2012 -kilpailuihin

Anne Hautala, ammatillinen erityisopettaja, Bovallius-ammattiopisto

Tampere Taitaja2006

Minun lähtölaskenta Taitajaan alkoi Taitaja2006 Tampere-hallin sadan metrin lähtöpaikalta. Me entisenä Kuhankosken erityisammattikouluna olimme lupautuneet pitämään kolmen kilpailupäivän aikana käsi- ja taideoollisuusalan Abilymbics-työnäytöksiä. Silloisen Arla-instituutin kanssa laitoimme pystyyn yhteisen osaston yhdistelemällä mukana tuotua rekvisiittaa; tekstiilejä, maalauksia ja käsityötuotteita. Saimme yhteistyönä aikaiseksi värikkään ja meidän mielestä hyvin houkuttelevan lajiosaston ilman minkäänlaista ennakkosuunnitelmaa. ”Lähtöpaikka” osoittautui hyväksi paikaksi, koska kaikki sisääntulijat kulkivat osastomme ohitse. Myös opetusministeri Antti Kalliomäki pysähtyi pitkäksi aikaa osastolle ja oli hyvin kiinnostunut erityisammattiosaamisesta.

Joensuu Taitaja2007

Tampereella osastollamme kävi vierailemassa useampi ammatillinen erityisoppilaitos ja olivat kiinnostuneita lähtemään omalta osaltaan työnäytöksiin mukaan. Ja niinpä meitä Joensuussa Taitaja2007 olikin meidän lisäksi Kiipulan erityisammattikoulun floristit, Perttulan erityisammattikoulun tekstiiliopiskelijat, Merikosken erityisammattikoulun valokuvauksen opiskelijat ja Keskuspuiston erityisammattikoulun elektroniikkaosaston opiskelijat. Osasto oli siirtynyt lähtöpaikalta Joensuu-hallin ytimeen ja näytöksiä oli useammalta eri ammattialalta.

Espoo Taitaja2008

Espoossa jo kilpailtiin, mutta olimme yhä mukana yhden päivän ajan työnäytöksellä. Halukkaita oppilaitoksia oli jo niin paljon, että näytöksiä oli jaettu kolmelle eri päivälle ja eri oppilaitoksille. Olimme ensimmäistä kertaa mukana ”uutena” oppilaitoksena Bovallius-ammattiopistona.

Tampere, Joensuu ja Espoo osoittivat sen, että myös erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat kuuluvat Taitaja-perheeseen. Työnäytöksillä osoitettiin, ettei erityisosaaajien ammattitaito ole pelkkää puuhastelua vaan ihan oikeaa ammatillista osaamista. Näytökset tasoittivat tilaa erityistä tukea tarvit-

Kuhankosken erityisammattikoulun artesaanit, Taitaja2006 Tampere.

Kuhankosken erityisammattikoulun työnäytöksen tuotoksia, Taitaja2007 Joensuu.

sevien opiskelijoiden kilpailutoiminnalle ja antoivat mahdollisuuden ajan kanssa suunnitella TaitajaPLUS-kilpailujen toteuttamista.

Lukuvuonna 2010–2011 Bovallius-ammattiopistosta oli kilpailijoita kiinteistönhoidon ja puhdistuspalvelun kilpailuissa. Kiinteistönhoidossa opiskelija kilpaili myös finaalissa.

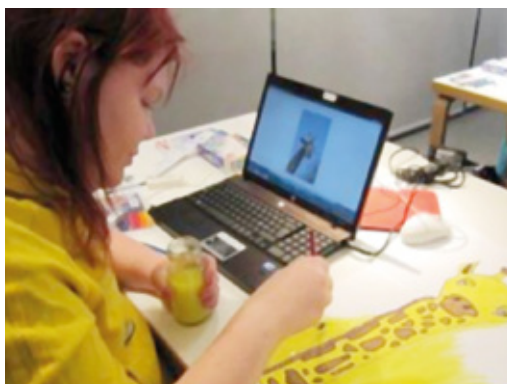
Lukuvuonna 2011–2012, opiskelijoita on ollut kaikissa kolmessa TaitajaPLUS-lajissa: puhdistuspalvelussa, kiinteistönhoidossa ja artesaanilajissa. Myös kaikkiin kolmen kilpailulajin finaaliin pääsi Bovallius-ammattiopiston opiskelijoita. Ensimmäistä kertaa järjestettiin myös oppilaitoskohtainen karsinta.

Miiko Taka, ammatillinen erityisopettaja, Bovallius-ammattiopisto

Tulin mukaan ammatitaitokilpailuihin ensimmäistä kertaa syksyllä 2010, kun minua pyydettiin vetämään TaitajaPLUS 2012 -lajiperhevastaavan tehtäviä. Tällöin Bovallius-ammattiopisto oli tehnyt yhteistyösopimuksen Jyväskylän koulutuskuntayhtymän kanssa TaitajaPLUS-kilpailujen järjestämisestä. Asia oli minulle tuolloin täysin outo ja uusi. Sivusta olin seurannut, kun kulttuurialan opettajat ja opiskelijat olivat tekemässä ammattinäytöksiä kolmessa eri ammatitaitokilpailuissa.

Bovallius-ammattiopiston artesaanit,
Taitaja2008 Espoo.

TaitajaPLUS artesaani -semifinaali 31.1.2012
Suomen käsityön museolla.

Työ imaisi mukanaan, Taitaja-juna etenee ja vauhdissa on pysyttävä. Hyvää perehtymisaikaa oli lukuvuosi 2010–2011, kun ammattiopisto Luovi vastasi TaitajaPLUS-kilpailujen järjestämisestä Kuopiossa. Bovallius-ammattiopistossa järjestettiin tuonna lukuvuonna vain puhdistuspalvelun semifinaali. Tuo oli hyvää harjoittelua ajatellen kevään finaaleja ja seuraavan vuoden kilpailuja.

Kuopion kilpailuissa toimimme lajioppaina, tehden töitä lajialueella, tutustuen cis-pistelaskujärjestelmään ja yleisjärjestelyihin. TaitajaPLUS-säännöt uudistuivat juuri kilpailujen alla ja ne otettiin käyttöön kilpailujen jälkeen.

Syksyllä 2011 olin mukana Korean Soulissa seuraamassa Abilymbics-kilpailuja. Oli hienoa huomata, että suomalainen ammatillinen erityisopetus, ammattitaidon opettaminen, pärjää maailmalla. Toimiminen TaitajaPLUS-kilpailujen järjestelyissä antoi mahdollisuuden verkostoitua niin paikallisen kuin valtakunnallisenkin ammatillisen opetuksen ja ammatillisen erityisopetuksen sekä työelämän kanssa. Ammatillisesti on ollut mahdollisuus pohtia koulutuksen ja työelämän vastaavuutta, arviointia, saavutettavuutta, esteettömyyttä ja yleensä ammatillista erityisopetusta osana ammatillista koulutusta.

TaitajaPLUS-tiimi

TaitajaPLUS-lajien toteutus Jyväskylässä 2012

TaitajaPLUS-kilpailu Jyväskylässä 2012 oli pyritty rakentamaan mahdollisimman fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti esteettömäksi ja hyvin saatettavaksi sekä kilpailijoille että yleisölle. Kilpailualue oli rakennettu selväpiirteiseksi mikä helpotti työskentelyä ja lisäsi työturvallisuutta sekä työalueen hallinnan tuntua. Kilpailijoiden ja katsojien välissä ei ollut näköesteitä. Kilpailutehtävät oli muotoiltu kielellisesti helpoiksi, jopa selkokielenomaisiksi. Tämä hyödytti paitsi kielellisistä rajoitteista kärsiviä myös kaikkia muita kilpailijoita. Lisäksi selkeäkielisyys teki kilpailuohjeiden seuraamisen tehokkaaksi, jolloin kaikki kilpailijat saattoivat keskittyä paremmin itse toimintaan ja sen sisältöihin. Lisäksi kaikki TaitajaPLUS-lajit oli valmistauduttu tulkkaamaan viittomakielellä, mikäli siihen tulisi tarvetta. Infotaulun lajikuvausissa oli käytetty tekstin lisäksi semifinaalissa otettuja valokuvia avaamaan kilpailutehtävää katsojille, joilla oli haasteita lukemisen kanssa. Lisäksi lajialueen tapahtumia ja informaatiota päivitettiin reaaliajassa älytaululle ja videotykillä, jolloin vältettiin monisteita ja näin yleisö sai tiedon lajialueen tapahtumista nopeasti.

Erityistä tukea tarvitsevien kilpailijoiden kohdalla kilpasuoritusta haittaavaa sosiaalista painetta minimoitiin ohjeistamalla tuomarityöskentelyä ja lajioppaiden esittelytoimintaa sellaiseksi, että kilpailutilanne ja arviointiseuranta pyrittiin toteuttamaan miellyttävästi, tukea antavasti ja tasapuolisesti ja niin ettei painostavaa kiireen tuntua syntynyt. Hyvän oppimistilanteen ja kisafiloksen rakentumista välitettiin ohjeistustilanteessa, kilpailusuorituksen seuraamisessa ja yleisön ohjaamisessa..

Kilpailulajit

(Eri lajien kilpailutehtävien tarkemmat kuvaukset ovat artikkelin lopussa liitteenä.)

Kiinteistöhoito

Lajialueelle rakennettiin kaksi samanlaista kilpailutilatila. Kaksi kilpailijaa kilpaili yhtä aikaa, jossa toinen toinen teki A-osion eli Ilmalämpöpumpun sisäyksikön puhdistus- ja suodattimenvaihtotyöt ja toinen B-osion eli Kestävän kehityksen teematehtävänä olleen jätteiden lajittelun.

Kiinteistönhoito

Puhdistuspalvelu

TaitajaPLUS-puhdistuspalvelu

Lajialueelle rakennettiin kaksi samanlaista toimistotilaa, joissa kaksi kilpailijaa kilpaili yhtä aikaa. Kilpailija teki toimistotilojen ylläpitoiivouksen annettujen työohjeiden mukaan pölynimuria hyväksi käyttäen asiakkaan ollessa paikalla toimistossa. Työskentelyssä kilpailijan tuli huomioida työturvallisuus, asiakasviihtyvyys, ergonominen työskentely sekä kestävä kehitys.

Työskentelyn jälkeen kilpailija teki jälkityöt ja arvioi omaa työskentelyään. Tuomarit antoivat palautetta työskentelystä. Kilpailijan varustuksena oli Standan lahjoittama kilpailuasua (työliivi- ja paita) + omat työohousut ja työjalkineet. Näiden käyttäminen oli osa kilpailutehtävän arviointia.

TaitajaPLUS-artsaani

Kaikkien artsaankilpailijoiden työpöydillä oli kannettavat tietokoneet. Tietokoneen kuvatiedostoon oli järjestäjän puolesta tallennettu kuvia siitä aiheesta/aihepiiristä, jonka asiakas haluaa tuotteessa näkyvän. Kuvia sai vapaasti käyttää tuotteen suunnittelun apuna. Kilpailupaikalla oli järjestäjän toimesta suunnittelutyössä tarvittavat työvälineet; erivärisiä ja -laatuista piirustuspaperia, lyijykynät, värikynät, siveltimet, viivoittimet, vesija peitevärit, tussit. Kilpailupaikalla oli järjestäjän toimesta suunnittelutyössä tarvittavat pöydät, tuolit ja valaistus. Kaikki kuusi kilpailufinalistia kisasivat lajialueella samanaikaisesti. Kilpailijoilla oli oma työpöytä, jossa suorittivat tehtävänsä itsenäisesti.

Artesaani

Metsuri-metsäpalveluiden tuottaja

TaitajaPLUS-näytöslaji metsuri-metsäpalveluiden tuottaja

Näytöslajin tehtävät pohjautuivat metsuri-metsäpalvelujen tuottajan tutkinnon perusteisiin ja työelämän vaatimuksiin. Keskeisiä tehtäviä olivat hakkutekniikka moottorisahalla yleisöystävällisellä tavalla, taimikonhoito raivaussahalla, metsänviljely pottiputkella sekä työturvallisuus eri muodoissa. Näytöslajialue sijaitsi Jyväskylän Paviljongin ulkoalueella.

TaitajaPLUS-erityisopetuksen kavalkadi

Ammatillisen erityisopetuksen kavalkadi sisälsi puolenpäivän mittaisia eri ammatillisen erityisopetuksen alojen ammattinäytöksiä TaitajaPLUS-lajialueella. Yleisöllä oli mahdollisuus tutustua ammatilliseen erityisopetukseen ammattinäytös-alueella kaikkina kolmena kilpailupäivänä. Osaa mistaan näyttivät puutarhurit, tekstiilialan artesaanit, kuvataideartesaanit, lasi- ja keramiikka-alan artesaanit, merkonomit, ja valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus. Näytösalueen suunnittelussa oli otettu huomioon saavutettavuus, esteettömyys ja yhdenvertaisuus. Yleisöllä oli mahdollisuus päästä näytösalueelle katsomaan, keskustelemaan ja osallistumaan näytösalueella tapahtuvaan toimintaan ja työnäytöksiin.

Keramiikkavadin valmistusta.

Ryijyn ompelua villalangalla, pellavalla ja paperinarulla.

Ammattinäytöstehtävät

Kaikki ammattinäytöstehtävät pohjautuivat käsi- ja taideteollisuusalan tutkinnon perusteisiin ja työelämän vaatimuksiin. Lasi- ja keramiikka-alan artesaanin työnäytöstehtävänä oli valmistaa suunnittelemansa keramiikkavati. Vati valmistettiin levytekniikalla apumuottia hyväksikäyttäen. Koristelussa käytettiin sekä sapluunatekniikkaa että raapatustekniikkaa. Pintojen väritys tehtiin enkopella.

Tekstiilialan artesaani-opiskelijat ompelivat ryijyjä oman suunnitelmansa mukaisesti villalangalla, pellavalla ja paperinarulla. Valmiissa tuotteessa on ryijyteknikan lisäksi kankaanpainantaa, painetun tekstiilin kiinnitys puukehykseen liimaamalla ja lakkaamalla.

Kuva-artsaani opiskelijat toteuttivat croquis-piirroksia luonnostellen ihmismallia. Luonnokset toteutettiin erilaisilla piirtämistekniikoilla. Opiskelijat toimivat vuorotellen piirtäjinä ja malleina.

Puutarhurit valmistivat palkintokukkakimput TaitajaPLUS-finaaliin osallistujille. Kimput tehtiin pyöreiksi käsikimpuiksi, ja kukat aseteltiin spiraaliiin. Joka päivä solmittiin kuusi kimppua.

Merkonomiopiskelijat esittelivät, kuinka rakennetaan näyttävä myyntiesitelypöytä ja kaunis pöytäkattaus. Lisäksi opiskelijat pukivat mallinuken kevään muotivaatteisiin.

Valmentava 1 koulutuksen opiskelijat esittelivät koulutustaan ja rakensivat älytaulun avulla tietoa eri ammattialoista, kestävästä kehityksestä, ilmastomuutoksen vaikutuksista sekä tekivät matematiikan harjoituksia. Yleisöllä oli mahdollisuus osallistua älytaululla opiskeluun.

Croquis-piirrosten tekoa.

Puutarhuriopiskelijat valmistavat palkintokimppuja opettajan ohjauksella.

Merkonomiopiskelijät kattavat pöytää ja valmentavan opiskelijat opiskelevat älytaulun avulla kavalkadi-alueella.

Kilpailujen taustateemoja

Yrittäjyys

Kilpailulajeissa ja kavalkadissa huomioitiin yrittäjämäinen työote, sisäinen yrittäjyys. Kavalkadissa tehtiin palkintokimput TaitajaPLUS-lajeihin. Lisäksi yksi opiskelija myi kavalkadissa tekemänsä työt. Sekä puhdistuspalvelulajissa että artesaanilajissa oli kilpailutehtävissä osana asiakaspalvelu. Puhdistuspalvelulajissa tehtiin työtä asiakkaan läsnä ollessa, yrittäjämäisesti asiakas huomioiden. Artesaanilajissa asiakas oli tilannut työn (kilpailutyö) ja kilpailija esitteli hänelle suunnitelmansa/luonnoksensa. Artesaanitöistä osan tilaaja lunasti somisteeksi tilaamaansa tilaan.

Kestävä kehitys

Suurin osa lajialueella olevista kalusteista on tuotu oppilaitoksesta. Lajialue on suunniteltu selväpiirteiseksi ja sen somistus oli tehty suurilta osin kierätysmateriaalista opiskelijatyönä. Lajialueelle ei tarvinnut rakentaa vesipistettä/viemärointiä, koska tehtävät suunniteltiin niin, että viemärointiä ei tarvita, vaan tarvittu vesi tuotiin astiassa lajialueelle.

Kiinteistönhoitolajin kilpailussa käytetyt työkalut koostuivat ensisijassa järjestävän tahon jo käytössä olevista virheettömistä välineistä eli uusia hankitaan vain poikkeustapauksissa. Kilpailutehtävät on muotoiltu siten, että tehtävissä ei muodostu lainkaan uutta jätettä. Jopa kirjallinen materiaali on uusiokäytettyä semifinaaleista ja se kierrätettiin edelleen opetusmateriaaliksi. Kilpailuvälineet eli ilmalämpöpumpun sisäyksikkö asennustelineineen ja jätelajittelutehtävän piste oli suunniteltu ja rakennettu siten, että ne kisan jälkeen siirrettiin sellaisinaan paikoilleen oppilaitoksen opetuskäyttöön. Telineiden rakenteet ja osat ovat uusiokäytettyä materiaalia. Kilpailupisteitä on kaksi rinnakkain ja kilpailijat kisaavat peräkkäin, joten kilpailupaikkojen ja samalla laitteiden, rakenteiden ja välineiden sekä osien määrä saatiin pienemmään kolmannekseen. Tehtävää oli rajattu siten, että ympäristöhaittoja aiheuttavia kemikaaleja ei tarvitse käyttää ammatimaisen kokonaissuorituksen kuitenkaan kärsimättä. Lämpöpumppulaitteistosta jätettiin pois ulkoyksikkö, jolla vältetään riskialttiin kylmäaineen läsnäolo kilpailupaikalla.

Puhdistuspalvelulajissa käytössä olleet pölynimurit olivat markkinoiden laadukkaimpia ja energiaa säästäviä laitteita. Työvälineet ja laitteet kisaan on suunniteltu ja hankittu yhdessä yleisen Taitaja-puhdistuspalvelun lajin kanssa. Tällöin yhteistilaus pienensi logistiikkakustannuksia. Välineet ja koneet palautettiin yhteistyökumppanille kilpailun päätyttyä. Kilpailussa käytettiin mikrokuutuliinoja, jotka kostutettiin valmiiksi, joten veden käyttö siivouksessa jää äärettömän pieneksi. Kilpailuparit käyttivät samoja työvälineitä. Kun kaksi kilpailijaa työskenteli aina vierekkäin, niin tila ja aika käytettiin taloudellisesti. Esillä oli kierrätystä varten erilaisten roskien keräysastiat.

Artesaanilajissa käytettiin mahdollisimman vähän paperia. Idean lähtökohtana olevat kuvat oli tallennettu muistitikuille, eikä tulostettu papereille. Mahdollisimman vähän ekologista kuormitusta aiheuttavien materiaalien käyttöä suosittiin tuotteen suunnittelussa, materiaalivalinnoissa ja niiden arvioiminen. Elinkaariajattelun soveltaminen ja materiaalitehokkuus sekä kierrätysmateriaalien käyttö ja huomioiminen tuotteen suunnittelutehtävissä huomioitiin myös arvioinnissa. Samoin paikallisesti tuotettujen raaka-aineiden käyttöä tuotteen suunnittelussa sekä aikaa ja kulutusta kestävien tuotteiden suunnittelua.

Metsuri-metsäpalveluidentuottaja näytöslajina toi esille metsätalouden keinoista hillitä ilmastomuutosta järkevän puun käytön haitallisimpien energialähteiden sijaan. Kestävyys on metsätalouden vanha periaate. Kestävälle kehitykselle on kehitetty useita kriteerejä, jotta Suomen metsiin liittyvät arvot tulisivat huomioitua. Kriteereiden yleisenä ajatuksena on, että metsätalous on kestävä, kun se säilyttää metsien kunnon, tuottavuuden ja monipuolisuuden.

Ammattinäytöksissä tekstiiliartesaanien ryijyjen puukehykset ja osa kankaista olivat kierrätysmateriaalia ja tuotteilla on pitkä elinkaari. Valmiit tuotteet tulivat oppilaitoksen uudisrakennukseen. Puutarha-alan somistus oli tehty kierrätysmateriaalista ja ne olivat osittain itse viljeltyjen kasvien ylijäämää. Somistustyöt käytettiin uudelleen kilpailujen jälkeen oppilaitoksen kevätjuhla somistukseen. Lisäksi ammattinäytöksissä syntyvät tuotteet hyödynnettiin TaitajaPLUS-kilpailujen palkintokimppuina.

TaitajaPlus-artesaanikilpailussa tuotteen suunnittelussa käytettävät materiaalit ja värit ovat ympäristöystävällisiä. Esimerkiksi paperit olivat enimmäkseen kierrätysmateriaalista valmistettuja sekä väriaineet olivat myrkyttömiä ja vesiliukoisia. Kilpailijat perehdyttiin käyttämään materiaaleja taloudellisesti ja kestäväen kehityksen periaatteiden mukaan.

Työturvallisuus ja työhyvinvointi

Kiinteistöhoitolajissa kilpailulaitteisto on tunnetun valmistajan tuote ja vaihto-osat alkuperäisosa. Samoin työkalut ja muu välineistö on tunnettua alkuperää eli eettinen ja vastuullinen alkuperä on pyritty näin varmistamaan. Kilpailussa käytettiin vain ergonomisesti korkeatasoisia työvälineitä. Lisäksi kilpailijoilta edellytettiin asianmukaisia työvaatteita ja -jalkineita työturvallisuus huomioiden.

Puhdistuspalvelussa käytetyt työvälineet olivat markkinoiden laadukkaimpia ja tunnetuimpia, siis kestäviä, pitkäikäisiä ja ergonomisesti hyvin suunniteltuja ja toteutettuja. Kilpailijoilta edellytetään asianmukaisia työvaatteita ja -jalkineita työturvallisuus huomioiden. Erilaiset asiakkaat/katsojat otetaan huomioon esimerkiksi viittomakielisen tulkkauksen myötä ja matalan aitauksen avulla.

Artesaanilajissa tuotteen suunnittelussa piti ottaa huomioon mahdollisimman vähän sosiaalista haittaa aiheuttavien materiaalien käyttö. Tuotteiden suunnittelun korkea laatu, käyttökelpoisuus, taloudellisuus, kestävyys, kauneus ja sopusointu tuotteiden valmistajan, käyttäjän ja ympäristön välillä tukevat kulttuurista, sosiaalista, taloudellista ja ekologista kestävä kehitystä.

Metsuri-metsäpalveluiden tuottajat esittelivät yleisölle moottorisahan turvallista käyttöä ja turvavarusteita. Ammattinäytöksissä kuva-artsaneille oli järjestetty työskentelyolosuhteet mahdollisimman esteettömiksi ja yhdenvertaiseksi fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti tarvittavien tukitoimien avulla. Lajissa tarvittavat materiaalit ja raaka-aineet oli hankittu kotimaisilta toimittajilta pääosin. Lajialueella työtuolit olivat säädettäviä virallisia työtuoleja sekä satulatuoleja. Valaistus strussin avulla oli riittävä kilpailijoille ja ammattinäytöstä tekeville opiskelijoille. Kilpailussa arvioinnin kohteena olivat mm. hyvät työasennot. Lisäksi artesaanilajissa arvioitiin, pitääkö kilpailija hänelle sallitun tauon työskentelyssä, kun kilpailutehtävän kesto oli noin kolme tuntia.

Aluekehittäminen ja kansainvälisyys

Yhteistyösopimuksia tehtiin nimenomaan paikallisten toimijoiden ja yritysten kanssa.

Artesaani: Keski-Suomen alueella toimii useita käsi- ja taideteollisuusalan yrityksiä. Suomen käsityön museo toimii Jyväskylässä, Suomen käsityön museo toimii näkyvästi suomalaisen käsityökulttuurin säilyttäjänä, läpivalaisijana ja verkoston kutojana – elävästi (elämyksellisesti) ja virtuaalisesti – esittämällä käsityksiä käsityöstä. Museo tunnetaan valtakunnallisena käsityöalan kehittäjänä ja suunnan haastelijana. Museon toimintakenttä on sekä kansallinen että kansainvälinen. Museo on avoimessa ja aktiivisessa vuorovaikutuksessa asiakkaiden, muiden museoiden ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Puustellin tuki ry. on jo kolmenkymmenen vuoden ajan työllistänyt erityistä tukea tarvitsevia nuoria ja artsaneja. HasaDesign toimii Jyvässeudulla sekä opetustyössä että arvostettuna tekstiilialan yrityksenä.

Kansainvälisille kilpailijoille annettiin mahdollisuus osallistua Taitaja-PLUS lajeihin. Yksi ilmoittautunut tuli artesaanilajiin, mutta niin myöhään ettei järjestelyjä pystytty enää toteuttamaan. Artesaanilajin ottaminen mukaan ensimmäistä kertaa kilpailulajiksi, on laji, josta löytyy kilpailuja mm. Abilymbics-kilpailuissa.

Yleisön huomioiminen

Lajialueen päivittäiset tapahtumat ja informaatio kuten kilpailuajakataulut, tehtävät, edellisen päivän sijoitukset yms. näyettiin videotykillä powerpoint esityksinä lajialueen seinälle. Selkokieli oli huomioitu informaatiossa. Kilpailualueen yksi ”aitamoduuli” laskettiin niin alas, että lajia pystyi seuraamaan lyhytkasvuiset tai pyörätuolia käyttävät henkilöt. Kilpailualueella valaistus oli hyvä, visuaalinen ilme selkeä ja TaitajaPLUS-kilpailuväri eli oranssi oli huomioitu kautta linjan. Kavalkadi-alueella yleisö pääsi alueella vuorovaikutukseen tekijöiden kanssa.

Yleisöllä oli mahdollisuus ottaa osaa keskusteluihin ja tuoda ideoita kilpailutoiminnan kehittämiseen Meeting corner -tilassa. Tässä tilassa olivat etukäteen sovitut ja ilmoitetut teemat, joista asiantuntijat olivat paikalla keskustelemassa yleisön kanssa. Jokaiselle keskustelijalle oli varattu aikaa päivittäin noin yksi tunti. Paikalla asiantuntijoina olivat Matti Kauppinen (SkillsFinland), Maarit Tawast (Bovallius-ammattiopisto), Anne Mårtensson (OPH), Mikko Pasonen (Ammattiopisto Luovi), Leena Selkivuori (Jyväskylän Ammattikorkeakoulu) ja Päivi Pynnönen (Skills Trainers Academy). Keskustelujen teemat käsittelivät mm. saavutettavuutta ammattitaitokilpailuissa, ammatilista erityisopetusta ja ammattitaitokilpailujen kehittämistä.

Pohdintaa TaitajaPLUS-kilpailulajien kehittämisestä

Metsureiden näytöslaji kaupunkialueella herätti ansaittua huomiota. Laji täydensi hyvin metsäkoneenkuljettaja Taitaja-lajia. Käsien tehtävää metsäalan osaamista tarvitaan tulevaisuudessakin. Päivien aikana nähdyt tehtävät oli johdettu suoraan opetussuunnitelman tutkinnonosista. Laji kesti kolme päivää, alueella tapahtui koko ajan. Kiinteistönhoidon kilpailu voitaisiin suorittaa osin tai kokonaan metsureiden työnäytöksen tapaan ulkona. Tällöin se vapauttaisi tilaa/aikaa sisällä kilpailtaville lajeille ja näin kiinteistönhoidon kilpailusta/tehtävistä/moduuleista saataisiin pidempikestoisia.

Jyväskylässä rajattiin TaitajaPLUS-puhdistuspalvelun kilpailu ensimmäistä kertaa niille opiskelijoille, jotka opiskelevat ammatilliset tutkinnon osat mukautetuin tavoittein. Luotiin ikään kuin ”basic-tason kilpailu”. Muilla puhdistuspalvelulajin kilpailijoilla oli mahdollisuus kilpailla 8+1 kilpailijana tai Taitaja-kilpailijana. Tulevaisuudessa samalla puhdistuspalvelun lajialueella voisivat kilpailla kaikki puhdistuspalvelun kilpailijat. TaitajaPLUSkilpailijat tekisivät suppeammat tehtävät kuin Taitaja-kilpailijat. Samoin arvioinnin painotusta voisi tulla esim. vuorovaikutukseen. Tällöin samalla lajialueella olisi puhdistuspalvelussa TaitajaPLUS-, 8+1- ja Taitaja-kilpailijat.

Artesaani oli ensimmäistä kertaa kilpailulajina Jyväskylässä. Lajin kilpailutehtävät laadittiin opetussuunnitelman mukaisesti tutkinnonosa ”tuotteen

suunnittelu” mukaisesti, niin että kaikkien alojen artesaaneilla oli mahdollisuus osallistua kilpailuun. Kilpailijoita ilmoitettiin semifinaaliin 10, joista 6 pääsi jatkamaan finaaliin. Artesaanilajia ei ole aikaisemmin ollut kilpailulajina, joten kilpailutehtävien laatimisessa, pisteytyksessä ja arvioinnissa ei ollut ”mallia” aikaisemmilta vuosilta. Taitaja2012-tapahtuman järjestäjien asettamat teemat toivat omaa haastettaan tehtävien suunnitteluun. Yrittäjäyys saatiin sisällytettyä joustavasti finaaliin tuomalla paikalle asiakas, jolle finalistien piti sekä esitellä että ”myydä” omaa tuotesuunnitelmaa. Haasteena oli myös luoda kilpailualueelle mahdollisimman ammattimaiset puitteet. Haasteeksi artesaanien Taitaja-tiellä ovat myös esiintuodut epäilykset alan ”ammattillisuudesta” ja siitä, ovatko artesaanit kilpailemassa oikeassa paikassa. Lajin finalistit osoittivat ammattillisella osaamisellaan omat taitonsa, joiden kautta saattoi perusteella heidän mukana oloaan myös TaitajaPLUS-lajiperheessä.

TaitajaPLUS-kilpailulajit, arviointiperusteet ja kilpailutehtävät ovat kehityksessä kokoajan ammattilisempaan ja työelämälähtöisempään suuntaan. TaitajaPLUS-kilpailulajien ja kilpailutehtävien osalla ei enää voida puhua ”puuhastelusta” vaan oikeasta ammattillisesta osaamisesta. Kilpailijat haluavat osoittaa osaavansa ja ovat selvästi tietoisia omasta ammatti-identiteetistään. TaitajaPLUS on ottanut oman asemansa isossa Taitaja-kilpailutoiminnassa ja tulee tulevaisuudessa vielä vahvistamaan paikkaansa. Siitä pitävät huolen meidän motivoituneet TaitajaPLUS-kilpailijat!

Liitteet:

KILPAILUTEHTÄVÄT

Kiinteistöhoito

Finaaliin kuuluva, Osa A:

Ilmalämpöpumpun sisäyksikön puhdistus- ja suodattimenvaihtotyöt

Kilpailija suorittaa rakennuksen lämmittämiseen ja jäädyttämiseen tarkoitettujen ilmalämpöpumpun sisäyksikön puhdistustyöt sekä suodattimien vaihtotyöt. Työt käsittävät vain ns. jokamiehen huoltotehtävät.

Laitteet puhdistetaan manuaalisesti eli laitteen sähköistä puhdistustoimintaa ei käytetä. Suoritukseen sisältyvät ne laitteen ohjekirjassa mainitut puhdistustehtävät, jotka on suoritettava 2 viikon tai 3 kk välein sekä lisäksi ulospuhallusaukon ja puhaltimen puhdistus. Keskeiset työkohteet ja tehtävät ovat siis: ilmansuodatin, allergiasuodatin ja hajunpoistosuodatin vaihdetaan. Lämmönvaihdin puhdistetaan imuroimalla. Laitteen kuori, ilman puhallusaukot ja puhallin puhdistetaan sopivalla menetelmällä sekä poistetaan irtoroskat.

Kilpailijan tulee itse huolto-ohjeen perusteella päätellä oikea työskentelyjärjestys.

Kilpailijan tulee olla lisäksi varautunut siihen, että tuomaristo esittää kilpailusuorituksen aikana tai jälkeen tehtävään liittyviä kysymyksiä, jotka vaikuttavat arviointiin.

Finaalitehtävä, Osa B:

Kestävän kehityksen teematehtävä. (tehtävänä oli jätteiden lajittelu)

Tehtävässä käytettävä laite ja välineet

Työn kohteena on Mitsubishi MSZ -sarjan ilmalämpöpumpun sisäyksikkö. Laite on sijoitettu normaalille asennuskorkeudelle.

Kilpailupaikalla on järjestäjän toimesta tehtävässä tarvittavat työvälineet: Puhdistusvälineitä, tarvittavat varasuodattimet, imuri suulakkeineen, perustyökälyt, kiipeämistävälineet ja jäteastiat.

Kilpailija tuo mukanaan sopivan työasun.

Ilmalämpöpumpun huolto-ohjeet ovat kilpailijan käytettävissä. Puhdistusohjeen kuvista on tarvittaessa saatavilla kilpailupaikalla myös suurennos niiden pienen koon vuoksi.

Tehtävän osaa B varten paikalla on tarvittava välineistö

Tavoitteet ja suoritus

Vaikka kyse on jokamiehelle sallituista huoltotoimenpiteistä, tehtävässä tavoitellaan ammattimaista työtettä ja suoritusta. Tavoitteena on koko tehtävän suorittaminen loogisesti kokonaisuutena annetussa ajassa.

Ennen kilpailusuorituksen alkua kilpailijoille selvitetään vielä lyhyesti tehtävän sisältö ja vaatimukset sekä keskeisimmät arvioinnin kohteet.

Kilpailutehtävän suorittamiseen kilpailijalla on aikaa 40 minuuttia. Tuomari ilmoittaa kilpailijalle, kun suoritusaikaa on enää 5 minuuttia jäljellä.

Mikäli kilpailija vaarantaa itsensä tai muiden turvallisuutta voidaan kilpailusuoritus keskeyttää.

Puhdistuspalvelu

Finaalitehtävä

Kilpailija tekee toimistotilojen ylläpitosiivouksen annettujen työohjeiden mukaan käsityövälineitä ja pölynimuria käyttäen asiakkaan ollessa paikalla.

Työskentelyssä kilpailijan tulee huomioida työturvallisuus, asiakasviihtyvyys, ergonominen työskentely sekä kestävä kehitys.

Työskentelyn jälkeen kilpailija tekee jälkityöt ja arvioi omaa työskentelyään. Tuomarit antavat palautetta työskentelystä.

Kilpailijan varustuksena on oman oppilaitoksen antama työ- ja suojavaatetus. Kilpailija saa työtehtävän ajaksi työliivin. Työ- ja suojavaatetuksen käyttäminen on osa kilpailutehtävän arviointia.

Kilpailussa henkilökohtaisten apuvälineiden käyttäminen on hyväksytty, mikäli kuin niistä on ilmoitettu etukäteen tai säännöissä määritetty.

Tehtävässä käytettävät välineet ja laitteet: Siivousvaunut, sisältäen ylläpitosiivouksessa tarvittavat välineet ja pölynimuri.

Tavoitteet ja suoritus

Työtehtävä on ylläpitosiivouksen perusosaamista, jossa huomioidaan myös kilpailijan asiakkaan huomiointi sekä asiakaspalvelutaidot. Tavoitteena on koko tehtävän suorittaminen loogisesti kokonaisuutena annetussa kilpailuajassa. Ennen kilpailusuorituksen alkua kilpailijoille selvitetään ja perehdytetään lyhyesti tehtävän sisältö ja vaatimukset sekä keskeisimmät arvioinnin kohteet. Kilpailutehtävän suorittamiseen kilpailijalla on aikaa 40 minuuttia. Tuomari ilmoittaa kilpailijalle, kun suoritusaikaa on enää 5 minuuttia jäljellä. Mikäli kilpailija vaarantaa itsensä tai muiden turvallisuutta voidaan kilpailusuoritus tarvittaessa keskeyttää.

Artesaani

Finaalitehtävä: Tuotteen suunnittelu asiakkaalle

Asiakas on kiinnostunut ostamaan ja tilaamaan artesaanin suunnitteleman tuotteen. Kilpailijan tehtävänä on suunnitella, piirtää/maalata asiakkaalle oman alansa tuote.

Asiakas: Opiskelijaravintola Hoivakka, Jyväskylä

- antaa kilpailijoille väritoivomuksen; mahdollisimman värikäs tuote, kaikkia värejä voi käyttää
- antaa kilpailijoille aiheen/idean, mikä tuotteessa tulisi näkyä; tuotteissa kuvattuna ruoka-aineita (vihanneksia, juureksia, ym.)
- arvostaa artesaanin omaa ideointia ja luovuutta

Artesaani:

- huomioi suunnittelussa asiakkaan toiveet väristä/väreistä
- huomioi suunnittelussa asiakkaan antaman aiheen/idean
- käyttää suunnittelussa omaa ideointia ja luovuuttaan
- käyttää oman alansa osaamista

Tuote:

- tuotteen voi suunnitella seinälle laitettavaksi
- tuotteen voi suunnitella pöydällä pidettäväksi
- tuotteen voi suunnitella lattialla pidettäväksi
- tuotteen voi suunnitella katosta roikkuvaksi
- tuotteen voi suunnitella ulkona pidettäväksi

Asiakas ei millään tavalla rajoita tuotteen käyttötarkoitusta.

30 % muutos: Finalistit esittelevät suunnitelmansa asiakkaalle

Tehtävässä käytettävät välineet: Kaikkien kilpailijoiden työpöydillä on kannettavat tietokoneet. Tietokoneen kuvatiedostoon on järjestäjän puolesta tallennettu kuvia siitä aiheesta/aihepiiristä, jonka asiakas haluaa tuotteessa näkyvän. Kuvia voi vapaasti käyttää tuotteen suunnittelun apuna.

Kilpailupaikalla on järjestäjän toimesta suunnittelutyössä tarvittavat työvälineet; erivärisiä ja -laatuksia piirustuspapereita, lyijykynät, värikynät, siveltimet, viivoittimet, vesi- ja peitevärit, tussit.

Kilpailupaikalla on järjestäjän toimesta suunnittelutyössä tarvittavat pöydät, tuolit ja valaistus.

Tavoitteet ja suoritus

Tavoitteena on suunnitella tuote, joka vastaa asiakkaan toivomuksia. Tavoitteena on kilpailutehtävän suorittaminen annetussa ajassa. Kilpailutehtävän suorittamiseen kilpailijalla on aikaa 3 tuntia. Jos kilpailija saa työnsä valmiiksi ennen kuin kolme tuntia on kulunut, voi työn palauttaa tuomarille. Kilpailusuoritus on silloin valmis eikä muutoksia työhön voi enää tehdä. Taukoja voi pitää kilpailusuorituksen aikana.

(Jos kilpailijoissa on yksikin kilpailija, joka ei tunne kelloa/aikaa, ilmoittaa tuomari kaikille kilpailijoille puolen tunnin välein ajan kulusta.)

Matti Kauppinen

International Abilympics – Kansainväliset ammattitaitokilpailut 2007 Japanin Shizuoka

Suomen International Abilympics eli IA 2007 -joukkueeseen kuuluivat neljä kilpailijaa Laura Halme, Vantaa, julisteensuunnittelu, Sanni Tarvainen, Hämeenlinna, floristiikka, Tomas Vaarala, Helsinki, elektroniikka ja Eetu Haurinen, Oulu, CAD-suunnittelu. Tämän lisäksi mukana oli jokaisen kilpailijan tukihenkilönä heidän valmentajansa sekä joukkueenjohtajat.

Joukkueemme oli iältään IA2007-kilpailujen selvästi nuorin joukkue ja myös kooltaan yksi kisojen pienimmistä. Osallistuvia maita kilpailuissa oli mukana 29 ja kilpailijoita hieman yli 400.

Huomioiden kisamatkan sekä fyysisen että henkisen rasituksen, kilpailijat selvisivät urakasta erittäin hyvin. Oli hienoa seurata kilpailijoidemme esiintymistä niin itse kilpailutilanteessa kuin myös eri medioiden haastatteluissa. Suuri merkitys erilaisten tilanteiden hyvässä hallitsemisessa oli varmasti maajoukkueleireillä saadulla henkisellä valmennuksella.

Kilpailut jakautuivat kolmelle päivälle ja lajista riippuen kilpailuaika oli 2–6 tuntia. Kilpailupäivää edeltävänä päivänä kilpailijoilla oli n. neljän tunnin tutustuminen kilpailupaikkaan ja laitteisiin.

Kilpailutehtävät olivat hyvinkin vaativia, kun huomioidaan tehtäviin varattu aika. Pitkään työelämässä toimineet muiden maiden kilpailijat olivat tässä suhteessa etulyöntiasemassa suomalaisiin verrattuna, jotka kaikki olivat vasta valmistumassa ammattiin.

Kaikki mitalit, yhtä Slovakiaan mennyttä pronssia lukuun ottamatta, menivät Aasian maihin. Myös tuomaristo oli pääosin Aasian maista (Japani, Korea, Kiina, Taiwan, Hong Kong), mikä saattoi vaikuttaa myös esim. visuaalisten kilpailulajien arvioinnissa. Valitettavasti ainoastaan mitalistit julkistettiin eikä myöskään yksilöllistä palautetta itse kilpailusuorituksesta kilpailijoille annettu.

Vaikka mitalisijoituksia ei tullutkaan, voidaan kuitenkin joukkueen kilpailusuoritukseen olla tyytyväisiä. Jokainen kilpailija suoritti tehtävänsä loppuun ja suoriutui kilpailuista hyvin.

Kilpailuiden tulevaisuudennäkymät

Lähtökohta erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailuille on hyvä ammatillinen koulutus. Osallistuminen kansainvälisiin Abilympics-kilpailuihin on eräällä tavalla koulutuksen laadun mittari. Toisaalta kv-kilpailutoiminta on myös kotimaista kilpailutoimintaa tukeva ja kehittävä elementti. Suomessa pääpaino on siis koulutuksessa, mikä tarkoittaa, että jatkossakin Abilympics-kilpailuihin osallistuvat – mitä todennäköisimmin – ovat viimeisen vuosikurssin opiskelijoita.

Suomalaiset kilpailijat ovat keskimääräistä nuorempia ja kokemattomampia kuin muut kilpailijat. Heiltä puuttuu kilpakumppaneiden vuosien kuluessa työelämässä saama rutiini ja työskentelynopeus.

Nykymuodossaan kansainväliset Abilympics-kilpailut eivät kaikilta osiltaan vastaa Suomessa ammattitaitokilpailuille asetettuja odotuksia ja tarpeita. Pelkkä osallistuminen ei ole itseisarvo. Kansainväliseen kilpailutoimintaan saadaan suomalainen tai ehkä pohjoismaainenkin näkemys IAF:n (International Abilympics Federation) toimintaan. IAF:n hallitukseen seuraavaksi neljäksi vuodeksi valittiin Japanin kisojen yhteydessä pidetyssä yleiskokouksessa Kiipulan ammattiopiston rehtori, Skills Finland ry:n hallituksen jäsen Markku Aunola. Suomen näkemykset tulevat näin varmastikin esille ja IAF:n tietoon.

Miten IA-kilpailuja sitten pitäisi muuttaa? Ehkä yksinkertaisin tapa, nopeasti ajateltuna, voisi olla ”nuoriso- tai opiskelijasarjojen” lisääminen nykyisten basic ja advanced tasoarjojen lisäksi, ainakin joihinkin lajeihin.

Tomas Vaaralan haastattelu

Kilpailijakokemuksia Japanin Abilympics-kilpailuista 2007

Kerro Tomas miten valmentauduit Japanin Abilympics-kisoihin?

Olin silloin Keskuspuiston ammattioppilaitoksessa ja sain sieltä paljon apua ja tukea valmentautumiseen ja harjoitteluun. Selvitimme Abilympics Internationalin kotisivuilta, mitä tuleva kilpailutehtävä pitäisi sisällään, ja harjoittelin tiiviisti sitten sen tekemistä. Harjoittelun merkitys on suuri, sillä taso kilpailussa on todella kova. Myös Team Finlandin maajoukkueleireillä oli valmentautumisessa iso merkitys. Leireillä saatu henkinen valmennus oli mielestäni erityisen tärkeää. Niin valmentautuessa kuin itse kilpailussakin tulkkauksen järjestelyt viittomakielelle toimivat hyvin.

Millainen oli valmennusaikataulusi ja -ohjelmasi?

Japanin kisathan olivat marraskuussa, mutta sain tietää kilpailutehtävästä jo keväällä, ja siitä eteenpäin treenasin paljon. Ennen kisoihin lähtöä oli tärkeää oppia muistamaan kilpailutehtävä hyvin ja varmistautua siitä, että kaikki tarvittavat työvälineet olivat mukana ja minulle tuttuja.

Harjoitteluohjelmaani kuuluivat myös olennaisena osana maajoukkueleirit – pääsin osallistumaan niistä toiseen ja kolmanteen. Leirit auttoivat pääsemään sisään kisajoukkueeseen. Olin mukana saamassa henkistä valmennusta yhdessä kuulevien kilpailijoiden kanssa, ja tämä valmennuksen osa oli mielestäni todella tärkeää. Tulevienkin kilpailijoiden kannattaa ehdottomasti ottaa näistä luennoista kaikki irti. Tämän lisäksi meitä valmennettiin esim. oikeaan ruokavalioon liittyen ja muistutettiin usein siitä, kuinka tärkeää on juoda riittävästi. Leirit oli suunniteltu hyvin, valmennus oli asiantuntevaa ja sitä oli riittävästi.

Mikä oli vaikeaa tai haastavaa valmentautumisessa?

Kokonaisuutena ajatellen ei ollut mitään ihmeempiä vaikeuksia. Tietysti itse kilpailutilanne on tosi tiukka, sehän kuuluu asiaan, tehtävä on haastava ja aikaa vähän – aivan kuin oikeassa työelämässäkin. Vaikka kokonaisuutena pidän valmentautumistani onnistuneena, niin ainahan harjoitella voisi enemmän. Mitä enemmän tehtävää aivan käytännössä käydään läpi, sitä varmempi kilpailusuoritus on. Valmentautumisessa, myös leireillä on hyvä ottaa huomioon vielä enemmän WorldSkills- ja Abilympics-kilpailujen. Myös mitä paremmin Abilympicseihin osallistuvien erikoistarpeet

voidaan ottaa huomioon, kuten esimerkiksi minun kohdallani viittomakielen käyttö, sitä parempi tulos varmasti on. Myös kisoista kannattaa tiedottaa enemmän opiskelijoille, jotta vielä useammat innostuisivat lähtemään mukaan. Itselleni ainakin oli totaalinen yllätys, että kisoissa oli niin paljon kuuroja monista maista. Muidenkin pitäisi saada tietää, kuinka mahdettava kokemus kisat ovat.

Mielestäni valmentautuminen ja kisat sujuivat tosi hyvin, tästä kelpaa kyllä ottaa mallia tuleviin kisoihin valmistauduttaessa. Varmasti valmentautuminen on nyt paljon helpompaa, kun Team Finlandilla on ensikäden tietoa siitä, mitä Abilympics-kisoissa todella tapahtuu. Totta kai aina pitää myös kehittyä ja ottaa mukaan valmentautumiseen uusia ideoita.

Kerro itse kilpailutapahtumasta Japanissa

Osallistuin sähköasennukseen ja testaukseen. Tehtävä koostui erilaisten sähkökomponenttien juottamisesta piirilevyille. Työn nopeus ja korkea laatu oli tärkeässä asemassa, juotosten tuli olla siistejä ja kokonaisuuden kaunis. Stressi oli tietysti melkoinen, kun tehtävä oli tiukka ja aikaa rajoitettiin. Oli äärimmäisen tärkeää keskittyä hyvin, jotta saatoin antaa parhaani. Järjestelmällisyys oli avainasemassa. Kun tuli epäonnistumisia, piti pystyä kokoamaan itsensä ja rauhoittumaan nopeasti, sitten korjata virhe ja jatkaa tehtävän suoritusta. Tähän saimmekin hyvää henkistä valmennusta leirillä – kuinka voi säilyttää maltin kilpailutilanteessa ja jatkaa takaiskuista huolimatta. Mielestäni onnistuin tässä hyvin. Hieman häiritsi aikaron tuoma rasitus, mutta siihenkin tottui nopeasti – ihan normaalia kilpailuelämää siis.

Tulkkausjärjestelyt olivat hyvät, aina ennen kilpailutehtävää oli informaatiotilaisuus, jossa tulkit olivat mukana – näin sain hyvät ja riittävät tiedot tehtävää varten. Sitten saimmekin keskittyä rauhassa tehtävän suorittamiseen. Tulkki ja valmentajani seurasivat kilpailutilannetta aktiivisesti – jos esimerkiksi tuomarilla oli jotain asiaa minulle, tulkki tuli heti paikalle ja asia saatiin nopeasti selvitettyä. Myös tuomarityöskentelyyn olen oikein tyytyväinen, kaikki sujui hyvin ja tietoa oli riittävästi. Tietysti oli ensin aika jännittävää, kun yleisöä alkoi kerääntyä kisapaikan ympärille. Mietin aluksi, että mitenköhän pystyn keskittymään. Mutta sitten ajattelin että turha sitä on murehtia, uskoin vain itseeni ja keskityin työhöni, niin kohta en enää yleisöä juuri huomannutkaan.

Hotelli, kuljetukset, ruuat ja kaikki niihin liittyvä oli järjestetty valtavan hyvin, olin tosi tyytyväinen, mitään huonoa sanottavaa niistä ei ole. Myös iltaisin oli vapaata, saatoin mennä syömään mihin halusin ja tavata siellä uusia ihmisiä. Sain paljon mukavia kontakteja eri maista tullessiin kilpailijoihin. Eräs hieno asia oli se, että Team Finland oli järjestänyt meille kaikille omat käyntikortit, joissa oli sähköpostiosoite ja matkapuhelinnumero. Korteilla oli paljon käyttöä kun loin kisoissa uusia kontakteja.

Team Finlandiin oli helppo päästä mukaan. Tietysti joillekin oli aluksi uusi asia se, että olen kuuro, mutta nopeasti totuimme toisiimme ja kommunikointi sujui hyvin. Erityisesti neljän Abilympics-kilpailijan kesken meillä oli mahtavan hyvä henki. Myös joukkueen johdon toimintaan olen tosi tyytyväinen. Heillä oli hyvin tietoa kaikista asioista, ja tarvittaessa sitä hankittiin lisää. Toimintaa ohjattiin hyvin. Ohjaajat leireillä ja joukkueessa olivat huipputyyppejä. Esimerkiksi mieleen tulee Matti Kauppinen, joka koordinoi Abilympics-toimintaa. Muistan kun hän tuli ensi kerran tapaamaan minua ja ilmoittamaan että minut on hyväksytty joukkueeseen. Yhteistyö sujui hänen ja kaikkien näiden mukavien ihmisten kanssa hienosti. Heitä olisi kiva tavata myöhemmin uudestaan

Joillain mailla oli kilpailussa mukana tosi isoja joukkueita. Näytti siltä, että mukana oli tosi kokeneitakin kilpailijoita, joilla oli jo paljon työ- ja elämäkokemusta. Kun ikärajaa kilpailuun ei ole, niin luulen mukana olleen noin kahdeksantoistavuotiaista kenties jopa neli-, viisikymmenvuotiaisiin. Eli siis todellisia ammattilaisiakin oli mukana. Monet muista maista tulleet kisaajat, joiden kanssa keskustelin, kertoivat osallistuvansa nyt jo neljättä tai viidettä, joku jopa kymmenettä kertaa. Osallistumiskertoja ei ilmeisesti siis ole rajoitettu. Myös eräs itävaltalainen pyörätuolia käyttävä henkilö kertoi kisojen olevan hänelle tärkeä harrastus. Mukana oli tosi innokasta Abilympics-väkeä! Kaikki joiden kanssa keskustelin, nauttivat kovasti kisojen kansainvälisestä tunnelmasta ja siitä, että saivat tutustua uusiin ihmisiin.

Kilpailuohjelma oli erinomaisesti suunniteltu, ei liian raskas, oli hyvin aikaa kaikkeen. Japanin kulttuurissa on monenlaista kiinnostavaa nähtävää ja koettavaa. Kilpailujärjestelyt sujuivat hyvin. Aivan huippua olivat päätätjäisjuhlat, ne ylittivät kaikki odotukseni. Juhlissa oli paljon erilaisia vaikeita esityksiä, mm. Japanin taruihin pohjautuva näytelmä, sekä tanssi-, soitto- ja muita esityksiä. Mukana esityksissä oli myös monia liikunta-rajotteisia. Hienoa oli nähdä heidän esittävän taitojaan.

Miten voit hyödyntää kilpailukokemusta nyt ja tulevaisuudessa?

Valmennus ja kisakokemus kehittivät minua varmasti paljon ihmisenä, tiedoissa ja taidoissa. Nyt olen valmiimpi työelämää varten. Myös sain paljon kansainvälisiä kontakteja, kymmenien eri maista tulneiden kilpailijoiden sähköpostiosoitteita, ja olenkin pitänyt moniin yhteyttä – jopa tavannut joitakin heistä. Eihän sitä koskaan tiedä, mihin seuraavaksi matkustaa. Nyt minulla on ystäviä ympäri maailman! Team Finlandin jäsenenä sain myös upean, minulle räätälöidyn puvun josta on ollut jo paljon hyötyä. 😊

Miten mielestäsi Abilympics-kilpailuja tulisi kehittää?

Suomen kannattaa ehdottomasti olla aktiivisesti mukana Abilympics-toiminnassa. Uusi nimi TaitajaPLUS on mielestäni erittäin osuva, hyvä askel

eteenpäin. Tietoa kilpailusta pitää levittää opiskelijoille, jotta yhä useammat rohkaistuvat mukaan toimintaan. Ja kun sitten Suomen TaitajaPLUS-kilpailuissa löytyy hyviä taitavia yksilöitä, he voivat edustaa Suomea kansainvälisissä Abilympics-kilpailuissa.

Uskon, että Suomen kannattaa kehittää toimintaa myös kansainvälisellä tasolla. Suomessa on todella asiantuntevaa väkeä, olemme maailmankuuluja siitä, kuinka hyvin täällä osataan organisoida asioita. Hyvä esimerkki tästä ovat vuonna 2005 Suomessa pidetyt WorldSkills kilpailut. Maailmalla puhutaan siitä, kuinka Suomi on hyvä paikka kisata, tänne kannattaa tulla. Varmasti myös International Abilympics -kilpailut pystyttäisiin meillä järjestämään hienosti. Ja minä ainakin olisin innolla mukana katsomassa kisoja – siellä on aina niin mahtava kansainvälinen tunnelma ja tapaa uusia ihmisiä!

Suomalaisten kannattaa ehdottomasti olla mahdollisimman aktiivisesti mukana. Kilpailut ovat kaikille niihin osallistuville tosi upea kokemus! Skills-toiminnassa on mukana mahtavia tyyppejä – yhdessä kannustamme Suomen voittoon!

Mikä merkitys kilpailulla oli sinulle itsellesi?

Kisat olivat todella positiivinen yllätys. Aluksi ajattelin vain että on mukavaa lähteä kisaamaan Japaniin, kun en ole siellä aiemmin käynyt, mutta en oikeastaan tiennyt mitä siellä olisi odotettavissa. Niinpä harjoittelin, pääsin mukaan joukkueeseen ja matkalle. Kun sitten saavuin paikan päälle ja menin sisään isoon kisahalliin, huomasin, että paikalla olikin kuuroja eri maista. Juttelin esimerkiksi Intiasta tulleiden kuurojen kilpailijoiden kanssa. Mutta varsinainen yllätys oli avajaisjuhla. Kun katselin ympärilleni, näin eri puolilla viittovia ihmisiä, heitä tuli jatkuvasti lisää, lopulta kuuroja oli paikalla ehkä kuusi-, jopa seitsemäsataa! Se oli aivan uskoma-tonta! Kilpailijoiden kesken vallitsi hieno, avoin ja tasa-arvoinen tunnelma. Katsoimme kartasta, mistä maasta kukakin on tullut. Vaihdoimme pinssejä, matkamuittoja ja käyntikortteja. Päätäjaisissä vaihdoin erään japanilaisen kilpailijan kanssa jopa kisapaitoja. Oli todella avartavaa keskustella kymmenien eri ihmisten kanssa ja oppia heidän ajatuksistaan. Kisat olivat kokemus, jota en unohda koskaan!

Päivi Pynnönen

Abilympics-kilpailut Korean Soulessa 2011

Kohti Koreaa

Lauantai-iltapäivän kerääntyi Helsinki-Vantaan lentoasemalle joukko Skills-henkistä väkeä, jotka keskellä terminaalia muun kansan yllätykseksi aukaisivat matkalaukkunsa lisätäkseen Suomen liput, kisapaidat ja -maskotit sekä muut yhteiset tärkeät kisasavarat matkatavaroihinsa. Täynnä oleviin matkalaukkuihin laitettiin päälle tarra, joka kertoi kolmikymmenpäisen joukon suuntaavan kohti Koreaa, jossa järjestetään kahdeksantien kansainväliset Abilympics-kisat Soulessa 25.9 – 30.9.2011.

Souliin saavuttaessa oli aurinkoinen ja kesäisen lämmin sunnuntaiamu, vaikka keho kertoi matkustavalle joukolle, että Suomessa syksyinen pimeä yö olisi parhaimmillaan ja unen tarve monella sen mukainen. Joukkoa vastassa Soulin lentokentällä olivat kukkien ja ”Hyvää päivää” -kylttien kanssa pirteät kisavirkailijat, jotka jakoivat kisatietoa yhdessä Bangwoorien eli kisamaskottien kanssa. Bangwoori on vesipisara. Pienistä vesipisaroista muodostuu suuria valtameriä. Samoin Abilympics-kilpailuissa monista erilaisista kilpailijoista muodostuu mahtava tapahtuma.

Soul on 23 miljoonan ihmisen metropoli, jonka näkymiin kuuluvat monikaistaiset moottoritiet, moninaiset sillat ja korkeat, lasiseinäiset kerrostalot. Kisajoukko matkusti linja-autoilla läpi kaupungin, jota ympäröi vaalea savusumu. Hotellille saavuttua kisajoukkueenjohtaja Matti Kauppinen kertoi viikon ohjelmasta, joka on toimintaa täynnä. Niinpä sunnuntai sujui kilpailijoilla, valmentajilla sekä muulla kisajoukolla levätessä ja uusia voimia kerätessä kisakoitoksiin.

Kisajoukossa oli mukana myös kaksi kilpailutuomaria. Floristiikkaa tuomari Heidi Stubb Kiipulan ammattiopistosta ja CAD-suunnittelua Mikko Pasonen Ammattiopisto Luovista. Kisatuomarit eivät päässeet lepäämään, vaan aloittivat työnsä heti sunnuntaina kokoontumalla ensimmäistä kertaa.

”Meillä on ensin kaikkien kisalajien tuomareiden yhteistappaminen ja sen jälkeen lajikohtaiset tapaamiset. Tapaamisissa kerrataan säännöt ja luodaan yhteiset kriteerit sekä toimintatavat. Tällöin myös tapaamme kaikki ensi kertaa. Yhteiset näkemykset on luotava nopeasti, jotta tuomaritoiminta olisi kilpailussa joustavaa ja sujuvaa”, kertoo Heidi. Samoin työnsä sunnuntaina tapaamisilla aloitti delegaation johtaja Markku Aunola, joka toimii myös jäsenenä kilpailujen juryssa.

Avajaispäivä

Upeat puitteet loi Soulin olympiakisoille 1988 rakennettu kisapuisto ja Olympia-halli Abilympics-kisojen avajaisille, jotka pidettiin maanantaina iltapäivällä. Avajaisten ohjelmassa oli järjestäjien ja korkea-arvoisten yhteistyötahojen tervehdyspuheita ja vauhdikkaita tanssiesityksiä hip-hop-jengin pyörimisistä Korean kansallisurheilulajin taek wondolaisten hurjiin hyppyihin. Väriä lavalle toivat osallistujamaiden esittely ja 57 lippua, jotka keltaisiin pukeutuneet kantajat juhlallisesti toivat yleisöissä istuneiden kisajoukkueiden eteen. Pikkulipuun varustautuneet suomalaiset nousivat ylös ja virittivät yhteisen kisahuudon joukkuejohtaja Matin johdolla Suomen esittelyvuorolla. Suomi ei osallistujamäärässä kuulu suurimpien joukkueiden ryhmään, mutta näkyvyydessä varmasti. Tyylikkäätsä kisa-asut, muu yhteinen rekvisiitta ja hyvä joukkuehenki sai jo nyt huomiota.

Kaikki 1500 henkilöä avajaisista kuljettiin busseilla Korean kansallismuseolle järjestettävälle illalliselle. Bussit ajoivat poliisisaattueissa ja aiheuttivat hetkellisesti ruuhkia Soulin vilkkaaseen liikenteeseen. Korean kansallismuseon terassille oli rakennettu esiintymislava ja kauniisti pieniä pyöreitä pöytiä, joihin tarjoiitiin maukas illallinen ja taitava sekä taiteellinen ohjelma osallistujille.

”Hyvällä mielellä” kertoi odottavansa tiistaina alkavaa kilpailua Eino Majamaa, joka valmisti kultasepän kilpailutyönä hopeakorun. ”Mielenkiintoista on nähdä mitä muutoksia on tehty alkuperäisiin piirustuksiin.”

Ensimmäinen kilpailupäivä Soulissa

Soulissa kilpaillaan 29 ammatillisessa lajissa sekä 11 vapaa-ajan ja elämentsentailolajissa kolmen kilpailupäivän aikana. Suomalaista osaamista pääsivät esittelemään ensimmäisenä kilpailupäivänä Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksesta kultasepän taidoillaan Eino Majamaa, puusepän taidoillaan Luovin ammattiopistosta Eero Martikainen ja floristiikan taidoillaan Kiipulan ammattiopistosta Jenna Sipponen. Kilpailu on jännittävä kaikille osallistujille, mutta vielä jännittyneemmiltä näyttivät kilpailua seuranneet valmentajat.

”Valmistettava koru oli nyt paljon vaativampi, mitä edellisissä kisoissa Japanissa ja työn vaativuudesta kertoo myös kilpailijoiden käyttämä työskentelytapa ja -aika. Monet kilpailijat ovat toimineet kultaseppinä jo vuosia ja Eino on opiskellut alaa vasta kaksi vuotta, mutta silti hän on pystynyt työskentelemään rauhallisesti ja tavoitteellisesti koko kilpailun ajan. Kokonaisuus on hyvä. Enempää emme olisi pystyneet tekemään kilpailun hyväksi valmennuksessa. Kaiken kaikkiaan kilpailu kokemuksena on ollut huippu juttu”, kertoi Einon valmentaja Anna-Maija Lahtela Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksesta.

”Eeron kilpailutehtävänä oli valmistaa pieni pöytä Lauan-puusta, joka on oksaton, pehmeä ja helppoa työstää. Tehtävä on mielestäni vastannut hyvin puusepän koulutuksessa opettavia keskeisiä taitoja, joten tämä kilpailutilanne voisi hyvin olla ammattiosaamisen näyttö. Muutos, joka kilpailutehtävään on tullut ovat erilaiset liitokset ja tapitusten paikat. Erinomaisesti Eero on jaksanut keskittyä ja työskennellä. Erot eri kilpailijoiden välillä ovat suuret, koska osa on toiminut puuseppänä jo pitkään. Lisäksi työskentelyssä tulivat esille suuret kulttuuri erot esimerkiksi työturvallisuusasioissa. Lisäksi ennakkotieto sallituista ja mukaan otettavista työvälineistä on ollut puutteellista”, totesi Eeron valmentaja Jukka Kilponen Ammattiopisto Luovista.

Jenna Sipponen valmisti floristiikassa kolme eri työtä; ensimmäisenä kimpun maljakkoon 70 minuutissa, toisena asetelma 90 minuutissa ja kolmantena pöydän koristeiden kahden hengen pöytään 120 minuutissa. Toista arviointiin kokonaisvaikutelma, värien käyttö, idea ja kilpailijan työskentelytekniiikka. Jennaa valmentava Heidi Stubb Kiipulan Ammattiopistosta toimi myös kilpailussa tuomarina. ”Kilpailuaika on suhteellisen pitkä ja siinä on koko ajan työskenneltävä keskittyneesti. Monella kilpailijalla kolmannessa työssä alkoi tulla esille väsymystä ja huolimattomuutta työskentelyssä. Jennan toiminta oli rauhallista ja tavoitteidemme mukaista”, kertoi Heidi.

Suomalaisten kilpailijoiden hyvä työskentely huomattavasti pidemmän kokemuksen alalta omaavien kansakilpailijoiden keskuudessa sai arvostusta tuomareilta. Samoin kiitosta sai valmentajien työskentely ja keskittynyt suojattiansa toiminnan seuraaminen kilpailun aikana. Nämä asiat kertovat osaltaan suomalaisen koulutusjärjestelmän ja ammattitaitovalmennuksen tehokkuudesta ja selkeästä työelämälähtöisyydestä.

Tiistaina kilpailuihin kävi tutustumassa Suomen Korean suurlahetilas Pekka Wuoristo, lähetystösihteeri Kaisa Leddy sekä Veli-Matti Andersson. Lähetystön välle esiteltiin Skills Finlandin ja IAFn toimintaa sekä kerrottiin IA2011-kilpailuista ja niiden järjestelyistä. Esittelykierroksen aikana keskusteluissa sivuttiin suomalaisen koulutusviennin mahdollisuuksista erityisesti Aasian maihin. Suurlähettiläs totesi mahdollisuuksien olevan hyvät.

Joukkueenjohtaja Matti Kauppinen oli illalla joukkueen palaverissa ylpeä kilpailijoiden suorituksista ja ammattimaisesta otteesta kilpailutilanteessa. Vaikka kilpailupäivä oli pitkä ja väsyttävä, silti se oli ollut antoisa ja opettavainen kokemus. Kilpailun jälkeen floristiikan kilpailija Jenna Sipponen totesi, että lähtisi varmasti uudestaan kilpailemaan ja suosittelisi osallistumista myös muille.

Keskiviikkona julkistettujen tulosten mukaan suomalaiset eivät sijoittuneet neljän parhaan joukkoon. Tuloksissa ilmoitetaan aina vain kolme parasta ja yksi kunniamaininta.

Toinen kilpailupäivä Soulissa

Studiokuvauksessa kilpaili keskiviikkona Keskuspuiston ammattiopistosta Muhammed Alali. ”Than hyvin kilpailu meni, olen tyytyväinen”, kertoi iloisesti hymyilevä Muhammed. Kilpailutehtävänä oli ottaa kolme muutokuvaa.

”Kilpailu meni paremmin kuin odotimme. Valmennuksessa tehty täsmäharjoittelu oli juuri oikeaa. Kilpailutehtävään ei tullut suuria muutoksia ja Muhammed teki oikeat ratkaisut ohjauksessa, valaistuksessa ja kuvien käsittelyssä. Alussa kameran aukkojen säätö tuotti ongelmaa, mutta siitäkin selvitettiin. Muhammedin vahvuus on rauhallisuus ja erittäin hyvä keskittymiskyky”, kertoi Muhammedin valmentaja Ilmari Koskimies Keskuspuiston ammattiopistosta.

Studiokuvauksen kilpailutilana olivat suljetut valokuvausstudiot, joten kilpailun seuraaminen oli mahdotonta sekä valmentajille että yleisölle. ”Kilpailutila voisi olla avoin, kuten se on ollut Taitaja-kilpailuissa Suomessa. Näin kaikki voivat seurata kilpailijoiden työskentelyä ja tehtävien edistymistä totesi Ilmari Koskimies. Studiokuvaus oli Abilymbics-kilpailujen suosituimpia lajeja osallistujamäärässä ja kilpailu kestää useita päiviä.

Iltapäivällä kilpailijoilla oli mahdollisuus osallistua kiertoajelulle ja tutustua Soulin nähtävyyksiin. Suomen delegaation muut jäsenet kävivät seuraamassa opetusta Ilsan ammatillisessa koulutus- ja kuntoutusinstituutissa.

Kolmas kilpailupäivä

Tietokoneen kokoamisessa kilpailivat Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksesta Samuli Lappalainen ja Keskuspuiston ammattiopistosta Hans Wendelin. Kilpailijoiden tehtävänä oli koota toimiva henkilökohtainen tietokone annetuista erillisosista.

”Than jees juttu kilpailu oli. Homma meni niin kuin suunnittelin. Muilla kilpailijoilla on vaan enemmän kokemusta ja sen mukaisesti nopeutta”, kertoo Hans kilpailutunnelmistaan. Samulin mukaan kilpailussa tuli tehtyä turhia virheitä ja ongelma oli rutiinin puuttuminen suhteessa muihin kilpailijoihin, mutta tavoite eli toimiva tietokone tuli kilpailussa kasattua.

Samulin valmentajan Kimmo Anttilan mukaan kilpailutehtävään ei ollut tullut suuria muutoksia ja kilpailu sujui suunnitelmien mukaisesti. Työn viimeistelyyn olisi kilpailutilanteessa pitänyt panostaa enemmän. Hansin valmentaja Charles Gustafsson kertoi, että kilpailijoiden työskentelyn tavoista näkee kokemuksen merkityksen työssä ja esimerkiksi tietokoneen kokoamistapa kertoi myös sen, että osa kilpailijoista tuli maista, joissa on harvinaista että kaikki tarvittavat osat voivat olla ehjiä.

CAD-suunnittelussa Suomea edusti Keskuspuiston ammattiopistosta Markku Hentonen, joka harmitteli, että käytti kilpailun alussa liikaa aikaa ensimmäisiin tehtäviin. ”Tein turhan tarkasti tehtäviä kilpailun alussa, mutta toisaalta ne olivat varmasti myös tehty oikein”, mietti Markku. Hänen valmentajansa Marja-Liisa Peltolan mukaan tehtävät olivat työläitä käytettävissä olevaan aikaan nähden ja harva kilpailija sai niitä kokonaan valmiiksi.

Päättäjäiset

Perjantaina iltapäivällä pidettiin Olympia-hallilla Abilympics-kilpailuiden päättäjäiset, joissa jaettiin mitalit jokaisen lajin kolmelle parhaalle kilpailijalle ja kunniamaininta yhdelle. Palkintosijat menivät lähinnä Aasian maiden edustajille. Suomalaiset eivät sijoittuneet lajeissaan neljän parhaan joukkoon. Delegationin johtaja Markku Aunola kiitti kilpailijoita hyvästä työskentelystä kilpailuissa päättäjäisten jälkeisessä joukkuetapaamisessa. Aunolan mukaan suurin osa muiden maiden kilpailijoista on kokeilempia alan ammattilaisia kuin meidän opiskelijakilpailijamme. Jos haluamme saada myös opiskelijoille kilpailusarjoja Abilympics-kisoihin, on meidän osoitettava että opiskelijoillamme on taitoa ja halua kilpailla. Tämä joukkue toimi hienosti tämän tavoitteen mukaisesti. On tärkeää saada mukaan myös lisää muita Euroopan maita, jotta saamme Abilympics-kilpailuihin lisää eurooppalaisia lajeja ja näkemystä esimerkiksi arviointiin.

Koreassa kilpailijoiden ja valmentajien toimintaa seurasivat monet oppilaitosten ja niiden yhteistyökumppaneiden edustajat. Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksen rehtori Tiina Meriläinen piti kokemusta kansainvälisistä ammattitaitokilpailuista sekä opiskelijoille että koko oppilaitokselle tärkeänä.

”Opiskelijat ovat nauttineet tästä matkasta, jossa keskeistä ovat saadut kansainväliset kokemukset ja kontaktit. Ammattiylpeys kasvaa kun huomaa osaavansa ja pärjäävänsä joukossa, jossa joillakin jo 20 vuoden kokemus alalta. Ammattitaitonsa lisäksi opiskelijat saavat esille omia vahvuuksiaan kuten kieli- ja vuorovaikutustaitojaan uudessa ympäristössä ja tilanteissa. Myös suomalaisten opettajien vahva ammattitaito pääsee täällä hyvin näkyviin valmennuksessa. Kilpailut antavat myös uusia virikkeitä työhön. Lisäksi jos Suomi on järjestämässä tulevaisuudessa Abilympics-kisoja, niin kokemuksia ja näkemyksiä järjestelyistä pitää hankkia nyt.”

Ammattiopisto Luovin johtajan Tarja Männyn mielestä myös koko kilpailuprosessi on tärkeä opiskelijalle. ”Ammattitaitokilpailut antavat aineksia itsetunnon kehittymiseen. Yksittäisen kilpailuissa mukana olevan opiskelijan lisäksi pitää miettiä myös sitä, miten laajemmin saamme opiskelijat mukaan kilpailutoimintaan ja hyötymään siitä. Tulevaisuudessa varmasti pitää myös miettiä Abilympics-kilpailuihin nuorisosarjaa, jotta niiden ikä-

ja kokemustaso vastaisi paremmin meidän opiskelijoitamme. Ihanaa on ollut nähdä miten joukkueemme kilpailijat ovat ryhmyntyneet hyvin ja nauttivat ainutlaatuisesta kokemuksesta ja me niistä heidän mukanaan.”

Keskuspuiston ammattiopiston kilpailutoiminnasta vastaava Sirpa Komsi on mielissään, siitä että Koreaan heidän oppilaitoksestaan lähti mukaan kolme kilpailijaa: ”Ammattitaitokilpailut ovat hieno mahdollisuus kansainvälisyyteen ja oman ammattitaidon kehittämiseen. Kilpailutehtävät ovat meidän opiskelijoiden lajeissa vastanneet hyvin kunkin alan opetussuunnitelman tavoitteita. Kun mietimme lajeja, mihin opiskelijamme voisivat osallistua, olivat lajien kilpailutehtävien vastaavuus opetussuunnitelmiin tärkeä kriteeri. Toisena oli myös aikaisempi kilpailukokemus lajeista ja innostuneet osallistujat ja valmentajat.”

”Olen ylpeä kilpailijoistamme, joilla on hyvä ammattitaito ja myös työturvallisuus mukana koko ajan toiminnassaan kilpaillessa. Myös nämä ammattitaitokilpailut tuovat hyvin esille suomalaisen koulutuksen vahvuudet. Meiltä löytyy monipuolista osaamista niin opiskelijoilta kuin opettajiltakin. Ilo on katsoa opiskelijoiden rohkeutta, positiivista asennoitumista ja käyttäytymistä sekä kielitaitoa uudessa ympäristössä ja kulttuurissa. Mielestäni tämä kilpailumatka kokoaa ammattitaidon eri osa-alueet hyvin yhteen. Koreasta voimme myös viedä oppia ympäristöjen esteettömyydestä, joka on hyvin huomioitu täällä”, kertoi opetusneuvos Anne Mårtensson Opetushallituksesta.

TaitajaPLUS 2012 -lajivastaava Miiko Taka, Bovallius ammattiopistosta, seurasi Soulin kisajärjestelyjä tarkasti. ”Mielestäni Abilympics-kisoissa tulisi olla kaksi eri sarjaa; toinen opiskelijoille ja toinen ammattilaisille. Tällöin nämä kilpailut vastaisivat paremmin koulutuksemme tavoitteita. Kilpailuympäristö täällä on ollut selkeä ja esteetön. Joitakin lajeja ei ole järjestetty yleisöystävällisesti. Esimerkiksi kokkien kilpaillessa emme nähneet kuin lopputulokset. Arvaukseksi jää arvioitiinko työprosessia vai lopputulosta enemmän. Esille on hyvin tullut suomalaisten kilpailijoiden hyvät vuorovaikutustaidot, jotka ovat yksi keskeinen ammattitaito. Lisäksi he kaikki ovat osoittaneet loistavia ongelmanratkaisutaitoja ja ovat olleet erittäin joustavia. Kukaan ei ole valittanut mistään. Tästä joukkueesta voi olla todella ylpeä!”

Mikko Pasonen

Tuomarina Abilympics-kilpailuissa Korean Souliissa 2011

Valmistelut kotimaassa

Abilympics-kilpailuihin on mahdollista ilmoittautua tuomariksi oman kansallisen järjestön, meillä siis Skills Finlandin kautta. Koreaan ilmoittautuminen tapahtui keväällä 2011, noin puoli vuotta ennen kisoja, täyttämällä netissä ollut kaavake. Abilympics kisoissa tuomarin kustannukset jäävät kokonaan lähettävän oppilaitoksen maksettaviksi. Lopullinen hyväksyntä hankkeelleni lähteä tuomariksi Abilympics-kilpailujen CAD Architecture (rakennuspiirtäminen) lajiin Korean Souliin tapahtui kesällä 2011.

Abilympics-järjestäjät julkaisevat ennakkotietoja järjestettävistä eri kilpailuista nettisivuillaan, mutta näiden julkistusten aikataulut tai sisällöt eivät ole yhtä tarkkoja kuin Taitaja- tai World Skills -kilpailuissa. Tässä vaiheessa ulkomaiset tuomarit ja kilpailijat ovat saman vähäisen tiedon varassa, vain kilpailujärjestäjän päätuomari tietää tehtävät ja kilpailun järjestelyt. Kilpailutehtävät ja käytettävät työskentelytavat voivat muuttua ennalta ilmoitetuista kilpailupäivän lähestyessä, viimeiset suuret muutokset voidaan tehdä vielä kisapäivän aaton kilpailuinfossa. Tarkkoja tietoja kilpailutehtävästä ei ole julkisuudessa etukäteen, ainoa ennakkotieto on edellinen kilpailutehtävä, jota on voitu käyttää apuna laadittaessa uutta tehtävää.

Tulevaisuudessa seuraavien Abilympics-kilpailujen lähtötilanne on Team Finlandille hieman aiempaa helpompi, kun mukaan ei tarvitse lähteä vain nettitietojen pohjalta, vaan jonkinlaisia lisätietoja kilpailutehtävien mahdollisista sisällöistä sekä joistain kilpailujen käytännöistä on jo kertynyt suomalaisille. SkillsFinlandilla on lähes kattava valokuva-arkisto Korean 2011 kisojen kilpailupaikalla esillä olleista kilpailutehtävistä kaikilta kilpailupäiviltä

Valmistelut kisapaikalla

Koreassa Abilympics-lajeissa oli kilpailua edeltävänä päivänä aloitusinfo, jossa tuomarit esittelevät kisa-alueita ja tehtävää sekä sääntöjä sekä muita kilpailutilanteeseen vaikuttavia asioita kilpailijoille ja valmentajille. Paikana oli kilpailijoiden esittelytila, jossa oli esittelyjä kahdessa vuorossa alkaen joko klo 9.00 tai 11.00.

CAD Architecture (rakennuspiirtäminen) lajin infossa esittäytyivät tuomaristo ja kymmenen kilpailijaa hieman ahtaassa kokoustilan osassa. Mukana olivat myös saattajat ja muutamia tulkkeja. Tilaisuus kesti toista tuntia ja siinä käytiin aluksi läpi kilpailun aikataulu, kilpailupaikat, yms.

Sitten alkoikin kysymysten tulva. Aluksi kysymykset kohdistuivat tehtävään eli millainen se olisi. Me tuomarit kerroimme, että tehtävä näytetään vasta huomenna, koska Abilympics-tehtäviä ei ole julkisuudessa nähtävissä. Tuomaristo vastaili kysymyksiin järjestyksessä, mutta sehän kesti kun...

kilpailija kertoo, tai viittoo, tulkilleen persiaksi,
tämä tuomareille/tulkeille englanniksi,
nämä kääntävät koreaksi/japaniksi,
sitten pohdintaa tuomareiden kesken, mukana tulkit,
sitten päätuomari koreaksi,
ja tulkki englanniksi,
sitten kysyjä kommentoi persiaksi,
lopuksi sama uudelleen ja uudelleen,
kun kysyjä kysyy ja tuomaristo tarkentaa.

Tuomarointi ennen kisaa

Kilpailupäivä on juhlapäivä lajille, kilpailijoille, valmentajille, tuomareille ja teknisille avustajille eli meille kaikille. Tuomarin päivä alkoi 8.00 kilpailualueen viimeistelyllä, jolloin pari pöytää vaihtoi vielä paikkaa ja muutamia teknisiä muutoksia tehtiin. Tietokoneen käyttöjärjestelmä ei ollutkaan uusin luvattu, vaan hieman vanhempi. Laitteilla ei ollutkaan käytössä verkotulostinta. Onneksi järjestäjät saivat asennettua meille toisen tulostimen.

Kilpailijat saapuivat 8.30, mutta kilpailualue aukesi heille vasta 9.00. Ensiksi säädettiin tuolit ja pöydät, sitten vasta annettiin lupa avata tietokoneet. CAD lajissa sallitaan ohjelman avaaminen ja käyttöasetusten asettaminen ennen kisaa, mutta vain harvat kilpailijat osasivat käyttää ajan hyväkseen. Kaikki säätivät työpöydän mieleisekseen, mutta harvemmat huomasivat asettaa mitat, tasot, viivat, yms kohdilleen tällä lisäajalla. Suomen kilpailija tiesi tilanteen ennalta ja osasi käyttää ajan hyödykseen.

Tuomaristolle tunti klo 9–10 oli kiireinen. Muutama palaveri tarvittiin ja vinkkejä päätuomarille tilanteiden noustessa esille hyvän kilpailun saavuttamiseksi. Yhteistyö tuomareiden kesken sujui erinomaisesti, koska kaikilla kolmella tuomarilla oli rakennusalan tausta. Alalle tyypillisesti osataan tehdä kompromisseja pikaisissa kokouksissa, jolloin haetaan aidosti sitä kaikille parasta ja tasapuolisinta ratkaisua.

Kellon lähestyessä kymmentä alkoivat asiat olla valmiita varsinaisen kilpailun aloitukselle, joten saattajat menivät kilpailualueen ulkopuolelle. Toivo-

muksena oli, että he olisivat lähistöllä, jos kilpailijoilla olisi tulkkauksen tai muun avun tarvetta. Tämän jälkeen laitettiin tehtävät jakoon, paperit nurinpäin, mutta ihan kaikilla ne eivät pysyneet rauhassa yhteiseen aloitushetkeen asti. Kilpailijat ja ulkomaiset tuomarit eivät olleet nähneet tehtävää etukäteen. Tämä kilpailutehtävä muistutti paljon aiempaa Japanin tehtävää, mutta vain osalla kilpailijoista oli ollut se käytettävissä harjoitteluaikaanaan.

Tuomarointi kisan aikana

Kilpailijat aloittivat työnsä vauhdilla ja tuomareille koitti rauhallisempi jaksos. Kilpailun aikana ei ollut ongelmia, vaan työt etenivät osalla jopa hämmästyttävällä vauhdilla. Tuomarilla oli aikaa tarkastella työtapoja, jotka osoittautuivat AutoCADille piirtäville hyvin samanlaisiksi ja tutuiksi maailmankolkasta riippumatta. Varttia ennen kilpailuajan loppumista tehtiin isompi muistutus tulostamisesta jälkeensä ja tallentamisen tärkeydestä. Tähän tiedonantoon pyydettiin mukaan kilpailualueelle kaikkien tulkit ja muut tukihenkilöt viestin perillemenon varmistamiseksi.

Kun kilpailuaika oli loppu, niin kaikkien koneet piti olla seis ja hands off, kuten olimme kertoneet. Paitsi kiinalaisella kilpailijalla oli omat sääntönsä. Hiirenkäytön estämisen ja USB muistin irroituksen jälkeen pidettiin pikainen tuomaripalaveri ja kiinalaiselle kilpailijalle annettiin lupa suorittaa tallennus ylijällä pienen pistemenetyksen hinnalla. Loppujen lopuksi tilanteella ei ollut vaikutusta lopullisiin sijoituksiin, vaikka oikein tarkasti tuomiten olisi tilanne voitu tulkita jopa hylkäykseksi. Arvioinnin jälkeen sovimme tuomaristossa, että mahdollinen jatko on sitten juryn asia, ei enää meidän asiamme.

Tuomarointi kisan jälkeen

Ennen kilpailun alkua jouduimme tekemään pikaisen päätöksen tulostuksesta. Valittu ratkaisu tulostuttaa työt kolmen kilpailu tunnin jälkeen rauhallisella aikataululla teknisen henkilöstön tuella oli kaikille tasapuolinen. Tulostus kesti kilpailijajärjestyksessä puolisen tuntia, onneksi meillä oli nyt käytössä kaksi tulostinta.

Korealaiselle päätuomarille Jin-Wook Kimille tämä Abilympics CAD Architecture -kilpailu taisi olla ensimmäinen tuomarointikokemus, mutta onneksi japanilainen Mizushima-san oli ollut mukana neljä vuotta aiemmin Shizuokassa lajin järjestelyissä. Kertomansa mukaan hän oli pohtinut kilpailuja tuomarointiasioita paljon aiemman kokemuksen pohjalta.

Muutimme arvioinnin toimintatavan yhteistyöksi eli laitoimme kymmenen kilpailijan tulostetut piirustuspinkat pöydälle. Yhteisesti piirustusten puutteita havainnoiden ja niitä sitten siirtelemällä saimme työt kaikille sopivaan

paremmuusjärjestykseen. Puutteita ja pisteitä merkattiin lyijykynällä piirustuksiin. Lopulta jouduimme yhteispisteosuudessa vielä tarkastelemaan parhaimmiston kaikkia tulosteita yhdellä kerralla. Piirustuksissa oli näkyvissä kilpailijan nimi, mikä ei takaa täysin puolueetonta arviointia, mutta korealainen päätuomari antoi meidän kahden muun tuomarin johtaa työskentelyä kotiinpäin vedon tunteen poistamiseksi. Tahdikasta ja hienoa, kun etukäteissuosikkeina havaintojemme perusteella oli paikallinen kaksikko. Kun pisteet saatiin papereille ja tietokoneiseen xl-taulukkoon teknisen henkilökunnan avulla, allekirjoitettiin tulosteet ja ne vietiin toimistoon. Tämä olikin viimeinen hetki, kun tuomaroinnin tulokset olivat tuomareilla käytössä. Valitettavasti en huomannut valokuvata taulukkoa myöhempää käyttöä varten, joten palaute kilpailijoille jäi vain muistikuvien varaan. Sitten oli aika päättää tuomaritehtävä haikein mielin.

Ajatuksia kisan jälkeen

Abilympics-tapaan pisteitä ja muita arviointeja ei julkisteta edes kilpailijoille henkilökohtaisesti. Julkisuuteen tulevat ainoastaan kullan, hopean ja pronssin sekä erityispalkinnon saaneiden nimet.

8th International Abilympics V4 CAD Architecture -lajissa kulta meni korealaiselle kilpailijalle. Hän oli ainoa, joka sai tehtävän valmiiksi ja palautettua kolmen tunnin aikana. Toiseksi tuli kaikesta huolimatta kiinalainen kilpailija ja kolmanneksi taas isäntämaan edustaja. Mitalistit erottuivat selkeästi muista, heidän pisteensä olivat 80–90 välillä. Seuraavat kilpailijat saivat pisteitä 60–70 välillä ja loput heikommin. Arvioinnin aikana erot olivat selkeitä ja ero ilmenee myös loppupisteissä oikealla tavalla. Kukaan kilpailijoista ei pystynyt tuottamaan kilpailun aikana täsmälleen ISO-standardin mukaista piirustusta. Voittajan pisteet 88/100 vastaavat melko hyvin myös standardin mukaisuutta. Kilpailutöissä oli pieniä puutteita, viivojen leveys ja tyyppi, kirjaimen tyyppi ja/tai mitoituksen merkinnät. Syynä tilanteeseen on ehkä ISO-standardien tuntemattomuus kilpailijoille. Kukaan maailmassa ei piirrä tarkalleen standardin mukaisesti, vaan omien kansallisten tapojen mukaisesti. Suomalainen piirtotapa vastaa jokseenkin standardia, joten tekemällä muutama piirustus erittäin nopeasti piirtotavallamme voisi tuoda menestystä kilpailussa. Ongelmana on se, että harvalla opiskelijalla on palkittavaan tarkkuuteen ja nopeuteen vaadittavaa pitkää työkokemusta apunaan.

Kilpailussa jaettiin myös erityispalkinto, joka meni tuomariston päätöksellä neljänneksi korkeimmat pisteet saaneelle japanittarelle. CADin nopea ammattikäyttö edellyttää näppäimistön käyttöä toisella kädellä hiiri-työskentelyn tukena, mutta japanitar suoriutui tehtävästä vain hieman mitalisteja hitaammin yhdellä kädellä. Tämä erityispalkinnon saajan valinta jatkaa Japanissa omaksuttua linjausta, jossa tunnustuspalkitaan lajissa kelpo suorituksen tehnyt vaikeimmin vajaakuntoinen kilpailija. Esittämä-

ni ajatus kannustaa nuoria vasta-alkajia ei ottanut tuulta tällä kertaa. Päätös on hyväksyttävä, kun heidän kaikkien kilpailutulokset jäivät selkeästi kärjen tahdista, ollen vain 25–50 pistettä. Kukaan nuorista opiskelijoista ei saanut vaadittuja neljää piirustusta osittainkaan valmiiksi, vaan ne jäivät keskeneräisiksi tai tekemättä, ja lisäksi merkinnöissä oli suuria puutteita.

Tuomareiden yhteistyö toimi kiitettävästi kilpailun aikana. Haimme yhdessä tapoja saavuttaa hyvä kilpailu nopeastikin muuttuvissa tilanteissa. Mielestäni onnistuimme hyvin tulkkauksesta huolimatta. Muiden tuomareiden rohkeus käyttää englannin kieltä parani merkittävästi. Korealainen päätuomari keskusteli jo lähes ilman tulkin apua, ja japanilainenkin muuttaman sanan!

Ilmari Koskimies

Valmentajana Abilympics- studiovalokuvauslajissa Koreassa 2011

Studiokuvauksen Abilympics-kilpailu alkoi maanantaina 26.9.2011 aamupäivällä, jolloin järjestettiin kilpailupaikalla infotilaisuus kilpailuun osallistuville opiskelijoille ja heidän tukiryhmilleen (contestant orientation). Ilmeni, että kilpailuun osallistujia oli yhteensä 21 henkilöä 15 eri maasta. Tilaisuudessa tarkennettiin etukäteen julkistettua kilpailutehtävää ja sen aikataulun kuvausta. Kilpailijoille arvottiin myös työskentelyvuorot, jonka perusteella määräytyi kilpailupäivä. Lisäksi he allekirjoittivat jonkinlaisen paperin, jossa oli kuvaus rehdistä pelistä sekä ehdot osallistumisoikeudesta ja hylkäyksen mahdollisuudesta. Tilaisuudessa oli mahdollista vielä kysellä tehtävään liittyviä teknisiä asioita tai arviointiperusteita. Esille tulleista kysymyksistä tosin valtaosa oli jo käsitelty tapahtuman nettisivuilta ladattavassa kysymys-vastaus-dokumentissa. Lisäksi oli mahdollista käydä lyhyesti tutustumassa kilpailuosastoon, jossa asennustyöt olivat vielä tuossa vaiheessa kesken.

Kilpailussa tehtävänä oli tuottaa kolme muotokuvaa henkilöstä. Tätä varten paikalla oli tarjolla neljä miespuolista ja neljä naispuolista mallia. Muotokuvat oli määrä rajata vain ylävartalon (upper profile) alueelle. Kuvatiedostoista oli valittava ”onnistuneet” ja vietävä ne kuvankäsittelyohjelmaan sävyjen ja detaljien säätöä sekä muokkausta varten. Lopuksi oli tulostettava kolme parasta kuvaa mustesuihkuprintterillä sekä liimattava ne esittelykartongille arvioitavaksi. Kilpailussa käytettävästä tekniikasta ja välineistöstä oli etukäteen julkaistu erittäin laaja ja yksityiskohtainen luettelo. Tarkennuksena niiden käyttöön sallittiin tiettyjä yksilöllisiä apuvälineitä kuten esimerkiksi pyörätuoliin kiinnitettyjä kamerajalustimia tai erikoistuo-leja. Lisäksi annettiin ohjeistusta, millaisissa tilanteissa kilpailija voi saada apua paikalla olevalta tekniseltä henkilökunnalta esimerkiksi studiovalaisimien asettelussa.

Kuvaukseen oli säädetty aikaa enintään kaksi tuntia, minkä jälkeen oli yleensä ruokailu-virkistystauko. Kuvien valintaan, kuvankäsittelyyn, tulostamiseen sekä jälkikäsittelyyn oli varattu myös enintään kaksi tuntia. Kuvausosastolle oli rakennettu neljä itsenäistä studiotilaa. Oviaukkoa peitti musta kangasverho, joka tehokkaasti esti studiovalojen välkkeen ulkopuolelle, mutta myös koko studiotyöskentelyn seuraamisen.

Havainnot kilpailun kulusta

Kilpailu oli jaettu kolmelle päivälle (27–29. 9.), ilmeisesti työskentelytilojen rajallisen määrän ja niissä käytettävissä olevan ajan vuoksi, mikä rajoitti kilpailijoiden määrän keskimäärin 7 henkilöön per päivä. Niinpä heidän kilpailupäivänsä ei ollut tiedossa etukäteen vaan vasta maanantain orientaatioilaisuudessa järjestetyn arvonnin jälkeen.

Juuri ennen kilpailun alkua järjestettiin vielä erikseen tehtävänanto (contest explanation) studiotilojen edessä. Siinä annettiin ilmeisesti ohjeet kaikille vuorossa oleville kilpailijoille sekä yhdessä että erikseen niille, jotka jotakin erityisohjeita kaipaivat. Tilaisuudessa oli mukana kaikki kolme tuomaria (Koreasta, HongKongista ja Kanadasta), tulkkeja sekä teknistä henkilökuntaa. Tässä vaiheessa viimeistään valmentajien ja muiden ulkopuolisten piti poistua osastolta.

Ulkopuolelta havainnoiden kilpailijat määrättiin seuraavaksi arvontanumeronsa perusteella tiettyyn studioon, jossa kilpailija saattoi lyhyesti tutustua välineisiin ja niiden asetuksiin sekä testaamaan omaa kameraansa. Samalla ilmeisesti tarkastettiin myös omien kameroiden kelpoisuus kilpailuun. Näihin vaiheisiin oli varattu aikaa tunti, minkä puitteissa tekniset ongelmat piti saada selvitettyä.

Viimeisenä vaiheena ennen kilpailukuvauksen alkua oli valita tarjolla oleista tyttö- ja poikamalleista omaehtoisesti sellainen, jolla kuvaustehtävän tavoitteet täytyisivät. Näytti siltä, että muutama tyttö joutui päivän kuluessa useamman kilpakuvaajan kameran eteen, kun taas osa joutui toimitomana odottelemaan vuoroaan tuntitolkulla.

Itse kuvaussessio vietiin läpi kussakin studiossa verhon takana piilossa niin, ettei kukaan ulkopuolinen, yleisö tai vuoroaan odottavat kanssakilpailijat tai valmentajatkaan pystyneet seuraamaan työskentelyä.

Kahden tunnin kuvausaika tuntui enemmän kuin riittävältä, koska useimmat kuvaajat näyttivät tulevan ulos studiosta ulos viimeistään 1–1,5 tunnin kuluttua. Ennakko-ohjeista poiketen ainakin jotkut pääsivät jo valitsemaan ja editoimaan kuviaan, vaikka osalla vielä kuvaukset näyttivät olevan kesken studiossa. Jossain vaiheessa kilpailusuoritusten aikaseurantaan tuli kuitenkin ryhtiä, kun kuvaus- ja editointiajat ilmestyivät tussitaululle kilpailijoittain minuuttitarkkuudella. Ennalta säädettyjä aikoja ei saanut ylittää. Joidenkin kohdalla tulkit, osaston tekniset avustajat (volunteer) tai henkilökohtaiset avustajat näyttivät kuitenkin osallistuvan kilpailijan suoritukseen tukemiseen melko avoimesti, mikä herätti jonkin verran ihmetystä yleisön joukossa. Kuvausmallitkin ottivat paikoin kantaa näytöllä oman kuvansa käsittelyyn.

Ajoittain koko kuvien editointiosasto oli niin täynnä muuta henkilöstöä, että kilpailijan suorituksen seuraaminen kävi yleisölle vaikeaksi ja kilpailijan kannaltakin tilanne lienee tuntunut sängen epämukavalta. Kaiken kukkuraksi seuraavien päivien kilpailijoita ja oli tietenkin yleisön joukossa tarkkailemassa kilpailutoimintaa lähietäisyydellä yleisöaidan reunalla. Tämä ensimmäisenä kilpailupäivänä aamupäivänä osastolle kehittynyt lähes katastrofaalisen rauhaton tilanne lienee ollut syynä siihen, että ilta-päivällä ruokailun jälkeen osaston avotilan reunoille oli raahattu jostain väliseinäkkeitä näkösuojaksi. Samoin joutilaat valokuvamallit oli komen-nettu kauemmaksi kilpailijan työalueelta editointitilan nurkkaan odottelemaan vuoroaan. Seuraavana kilpailupäivänä seinäkkeet oli korvattu täysikorkealla kiinteällä pressuseinällä, joka lopullisesti eristi kilpailutapahtumat yleisöltä.

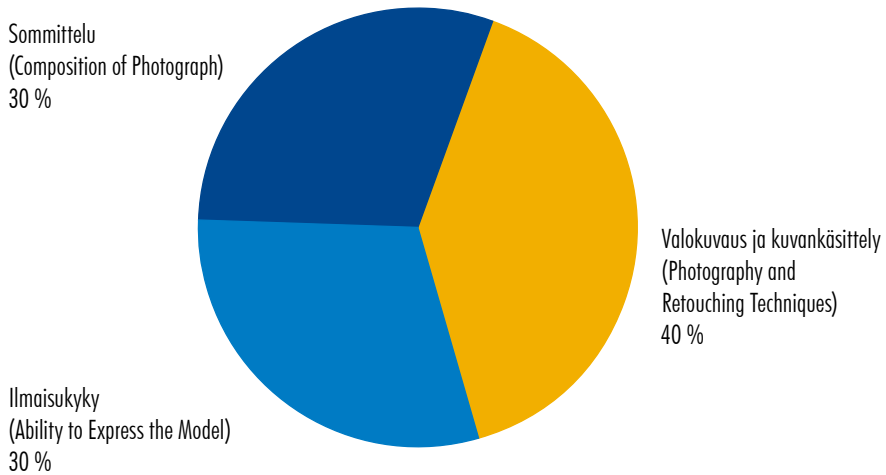
Kuvankäsittelyn työvaihetta varten kilpailijoiden työasemille oli asennettu koko Adoben CS5-ohjelmisto ja siitä työpöydälle kuvake ainakin Photoshopin 32-bittiseen versioon, jonka versiopäivitys tuoreimpaan oli hoitamatta, ainakin maanantaina kilpailupaikalla yhden työaseman osalta. Ohjelman värinhallinta-asetukset olivat default-tilassa, mikä tietysti sopii vähän kokemattomille kuvaajille, mutta ei takaa parasta värintoistoa silloin, kun haetaan ammattitason kuvanlaatua. Useimmilla kilpailijoilla näytti olevan oma kamera työvälineenä mukana ja osastolle varatut ammattirungot olivat enimmäkseen käyttämättä. Moni kilpailija näytti käyttävän kuvausasetuksissaan jpg-oletusformaattia, mistä oli etuna se, että kuvien valinta Windowsin oletuskuvaselaimella oli nopeaa. Joillakin ammattikameroilla kuvaavilla vaikutti olevan oikeaoppisesti kamerassaan RAW-asetus, minkä vuoksi kuvien valintaan koneesta piti löytää sitä tukeva ohjelma. Asiaan perehtyneille valinta oli ilmiselvästi Adoben Bridge, kun taas osa kilpailijoista käytti paljon aikaa kuvien selailuun kameran pieneltä näytöltä.

Jokunen kilpailija ei löytänyt ilman apua oikeaa kuvankäsittelyohjelmaa koneestaan ja monella näytti ja kuului olleen vaikeuksia tulostamisessa. Se vaikutti olevan koko kuvien jälkityöstövaiheen pullonkaula, koska niiden käyttöliittymä vaikutti monelle vieraalta ja kuvat näyttivät tulostuvan paperille äärimmäisen hitaasti. Tämä puolestaan viivästytti viimeistä työvaihetta, liimausta kartongille arviointia varten. Kuvat täytyi liimata ruskealle kartongille, mikä muodosti ikään kuin ns. paspatuurin kuvan ympärille. Tämä on hyvin yleinen tapa tuoda valokuva paremmin esille, vaikka tätä työvaihetta ei ennako-ohjeissa selvästi informoitu. Tällainen askartelu näytti olevan monelle varsin vierasta puuhaa ja vaati siksi yllättävän paljon aikaa. Tilanne korostui joidenkin erityistä tukea tarvitsevien kilpailijoiden kohdalla, jotta valmista arvioitavaa ainakin studiovalokuvauksen osuudesta tuomareille olisi ylipäättään syntynyt.

Kilpailun tulokset ja arviointi

Kolmelle päivälle jakautunut kilpailu päättyi torstaina 30.9. iltapäivällä. Tämä jälkeen tuomareilla oli yhteensä noin 63 muotokuvaa laitettavaksi paremmuusjärjestykseen. Kilpailun kuluessa osanottajien välillä oli selvästi havaittavissa huomattavaa ammatillista tasoeroa. Joillekin tehtävät näyttivät olevan rutiininomaisia ammatillisia suorituksia päätellen heidän lyhytaikaisesta viipymisestä kilpailussa. Osalla puolestaan tehtävässä eteneminen oli täysin avustajien varassa ja huomattavan aikaa paljon aikaa vievää. Monessa tapauksessa näkyi kokemattomuus ja avuttomuus tietokoneella tarvittavien ohjelmien löytämisessä ja käynnistämisessä sekä kuvien tuomisessa sinne. Voittajien löytäminen tässä kilpailussa edellyttää tuomareilta hyvää kilpailijoiden erityistarpeiden tuntemusta ja ymmärtämistä sekä näiden asioiden tasapuolista huomioimista pisteitä jaettaessa.

Annetun ennako-ohjeen mukaan arviointi koostui seuraavista kuvassa näkyvistä ominaisuuksista seuraavin painotuksin (%):

Tuomareiden kokoontumista töiden arviointia varten ei näytetty yleisölle. Se lienee tapahtunut myös ”suljetussa tilassa”. Kuitenkin viereinen laji ”Vapaa valokuvaus ulkona” (V22: Photography Out-door) toteutti arviointia kaiken kansan nähden. On syytä olettaa, että studiovalokuvauksen arviointi on kuitenkin toteutunut hyvinkin samantapaisesti. Virallisissa tiedotteissa informoitiin, että tulokset julkaistaan lajiosaston seinällä kilpailun päättymisen jälkeisenä aamupäivänä. Tämä jäi tarkistamatta, mutta tapahtuman nettisivuilta löytyi seuraavaa:

Voittaneita kuvasarjoja ei kuitenkaan ollut esillä missään. Internetin muista lähteistä löytyi kuitenkin 2. sijalle yltäneen itävaltalaisen Andreas Pöschekin kuvasarja, joka edustanee hyvin voittajakuvien tasoa. Kuvat ovat nähtävissä osoitteessa: <http://www.viennaphoto.at/de/korea-2011>

Näissä kuvissa valaistus on kaunista, ilmaisu persoonallista ja tilanteen mukaan arvoituksellistakin. Mallinasettelu ja sommittelu ovat kuitenkin valitettavan yksipuolista, mikä vielä kuvan tiukalla rajauksella korostuu. Tytölle on kuvankäsittelyssä kuitenkin luotu taidokkaasti hieman nukkemaista ihoa. Kuvissa syväterävyys on fokusoitu kapeaksi kasvoin ja etualan poismentävää otusta peitteleviin käsiin. Kokonaisuus on perinteiseksi muotokuvaksi aika erikoinen, mutta täyttäneen kuitenkin tehtävänannon tavoitteet. Taustatietona mainittakoon, että tämän kuvasarjan tehnyt Andreas Pöschek on koulutukseltaan IT-alan insinööri ja informaatikko, joka jatkaa opintojaan parhaillaan Wienin yliopiston tohtoriohjelmassa. Hän on myös voittanut tai päässyt mitalisijoille aikaisemmissa Abilympics-kisoissa useita kertoja. Samoin nyt voittanut Yip Fuk Li Taiwanilta voitti edellisen valokuvauskilpailun Shizuokassa Japanissa 2007, johon osallistui myös nyt erikoispalkinnon saanut Nadiia Borsuk Ukrainaista.

Suomea ja Keskuspuiston ammattiopistoa edustanut Muhammed Alali menestyi näin vaativassa joukossa mielestäni hyvin. Hän saattoi sijoittua jopa lähelle kärkeä päätellen kuvista, joita saatoin nähdä peiteverhojen raoista kolmen kisapäivän aikana. Olisi ollut myös kohtuullista saada tietoa, siitä miten palkintojen ulkopuolelle jääneet sijoittuvat. Vaikka olen jäävi arvioimaan opiskelijani kilpailutyötä, voin todeta sen sisältävän onnistunutta valaistus- ja kuvankäsittelytekniikkaa, ilmaisua ja mallinohjausta hyvin tasapainoisesti esitettynä eli juuri niitä aineksia, millä kuvia on arvioitu ja juuri sitä toimintaa mitä ihmiset ovat tottuneet saamaan asioidessaan ammattikuvaajan kanssa. Koulutus ja valmennus tähän suoritukseen nähden on ollut tuloksellista.

Kisat olivat kaiken kaikkiaan kaikille osallistujille sekä taustajoukoillekin mielenkiintoinen, mieleenpainuva ja opettavainen kokemus. Huolimatta näköesteiden asentamisesta studiovalokuvaukseen ensimmäisen kisapäi-

vän lopulla, pystyin kuitenkin melko hyvin tutustumaan paikkaan ja kilpailijoiden käytössä olevaan tekniikkaan ennen kilpailupäiviä ja niiden jälkeen.

Sinänsä kilpailun kulku oli hyvin järjestetty, eikä tiloissa ja aikataulutuksella suhteessa tehtävän sisältöön juuri muunlaista toteutusta voi toivoa. Kuvauskalusto ja studioiden varustelu olivat ajanmukaisia ja korkealaatuisia sekä vastasivat hyvin suomalaisen koulutuksen käyttämiä välineitä Kilpailuhallin olosuhteet kuten esimerkiksi opasteet, siisteys, valaistus, väljyys, ruokailu-, wc- ja levähdyspaikat toimivat hyvin. Kilpailijoiden ruokailu oli järjestetty samaan yhteyteen järjestäjien ja tukihenkilöstön kanssa, mutta – päinvastoin kuin omalla kilpailuosastolla – ei mitenkään eristetty tapaamisilta esimerkiksi valmentajien kanssa.

Oppaita, avustajia ja vapaaehtoisia muita tukihenkilöitä oli runsaasti työssä kilpailussa. Suomalaisryhmän tukena oli aina reipas, avulias ja hyvää englantia puhuva korealaistytty Shing. Kisapaikan ja hotellin sekä muiden keskeisten tapahtumapaikkojen välille järjestetty bussikuljetus toimi loistavasti ja oli ajoittaisista ruuhkista ja muiden ulkomaalaisryhmien odottelusta huolimatta varsin nopea ja luotettava.

Kilpailun kehittämisen tarpeita

Yleisö ei päässyt seuraamaan studiokuvauksen kilpailua lopulta juuri mitenkään, kun osaston reunoille pystytettiin näköesteet ensimmäisenä kilpailupäivänä. Aamupuolella oli vielä mahdollista seurata muotokuvan käsittelyä tietokoneella, mutta varsinainen ammattitaitoa vaativa laji – studioalokuvaus – jäi täysin pimentoon yleisöltä kaikkina päivinä. Studiotilojen toteutus pois päin yleisöstä ja suljettu oviaukko ei palvele lajista kiinnostuneita millään tavoin. Mielestäni studiotilat olisi pitänyt suunnitella rinnakkain ja oviaukot yleisöön päin. Tilannetta olisi voitu parantaa esimerkiksi videoimalla kunkin studion tapahtumat ulkopuolelle monitorikatseluun. Kilpailijan suorittaman muotokuvan käsittelyn tulisi olla myös näkyvää, eikä sitä tarvitsisi piilotella seuraavilta kilpakumppaneilta. Jos kilpailun mallit arvottaisiin ja tehtäviä eri kilpailijoille järjestettäisiin tehtäväksi eri järjestyksessä, niin mahdollisesta toisen kilpakumppanin työskentelyn seuraamisesta saavutettava hyöty olisi jokseenkin merkityksetöntä ja vaikka jotain oppia siitä jäisi, on arvottua työskentelyjärjestystä pidettävä aina tasaveroisena kompensaationa puolin ja toisin.

Osaston koko suhteessa työskentelytilojen tarpeeseen oli alimitoitettu. Studiot olivat neliömäisiä pieniä koppeja kookkaiden valaisimien vaatimaa sijoittelutilaa, käytettävän objektiivin polttoväliä ja kuvausmallin ohjausta varten. Samoin kuvankäsittelytilassa olevilla ulkopuolisilla sekä tauolla satunnaisesti olleella tukihenkilöstöllä oli vaikutusta tilan tarkoituksenmukaiseen käyttöön, kun työskentelypöydät olivat vierivieressä ja usein työtuolitkin seläkkäin kiinni toisissaan. Studioissa riittävä kuvausetäisyys on

tärkeää eli syvyyttä olisi voitu kasvattaa leveyden kustannuksella. Lisäksi kilpailijoille pitää turvata häiriötön työskentely myös kuvankäsittelytyöasemalla.

Kilpailun sisällön ja kulun informointi yleisölle ei ollut riittävän selkeää ja kommunikaatio paikallisten kanssa oli usein vaikeaa kieliongelman vuoksi. Osaston tekniseen ja muuhun tukihenkilöstöön olisi pitänyt valita enemmän englanninkielentaitoisia, koska tulkkeja ei ollut joka hetki lähettyvillä. Seinällä olevaan kuvausvaatimuslistaan olisi pitänyt liittää kuva tai piirros studion laitejärjestelyistä. Seinillä olisi voinut olla selkokielisiä kylttejä tapahtumaan oleellisesti kuuluvista työvaiheista kuten valokuvausstudio, muotokuvan käsittely, kuvan viimeistely jne. Myös kilpailuvuorossa olevien osanottajien nimet voisivat olla esillä jossakin taulussa tai monitorissa yleisöön päin.

Kilpailijat eivät saaneet tietää menestymisestään yhtään mitään, elleivät päässeet palkinnoille. Osanottajilla, myös voittajilla, pitäisi olla mahdollisuus saada palautetta työstään eli siitä mikä oli hyvää ja missä on vielä kehitettävää omassa työskentelyssä. Samoin kunkin kilpailijan tulisi saada työstämänsä kuvat itselleen muistitikulla tai kuvat voisivat olla ladattavissa jostain viimeistään kisojen päättymisen jälkeen. Kuten aiemmin mainittiin, voittaneita kuvasarjoja ei ole esillä missään, mikä ei ole lainkaan eduksi lajille. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden menestymistä ei pidä piilotella millään tavoin. Arvioinnin pitää olla avointa. Palkitut kuvasarjat tulisi ripustaa tekijän nimillä varustettuna esille osaston julkisivulle kisojen päätyttyä. Lisäksi ne tietysti kuuluvat myös tapahtumasta verkossa levitettävään infomateriaaliin. Näillä toimilla lajina studiokuvauksen arvostus kasvaa ja mielenkiinto osallistua kilpailuun lisääntyy.

Lähteet

www.ia2011.org/english/enIndex.do

www.skillsfinland.fi/

www.photopage.net/english/index.shtml

omat kuva-aineisto ja muistiinpanot kilpailumatkalta (vko 39 / 2011)

Skills Finland ry:n jakama monistemateriaali valmennusleireillä 2011

Matti Kauppinen

TaitajaPLUS ja Abilympics – osallistumista ja yhdenvertaisuutta

Erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailuiden kehitys Suomessa on ollut nopeaa. Kuudessa vuodessa TaitajaPLUS-kilpailu on lunastanut paikansa Taitaja-kilpailujen osana. Kilpailu on jo nyt hyvä tuote, joka palvelee sille asetettuja tavoitteita vuosi vuodelta paremmin ja paremmin. Kilpailu on saanut nykyisen muotonsa ammattinsa osaavien ammatillisten erityisopettajien hienojen oivallusten ansiosta. Kiitos kuuluu myös Taitaja-kilpailujen järjestäjille ja eri lajeille, joista mallia on saatu.

TaitajaPLUS-kilpailu on yhdistelmä, kompromissi kansallisesta Taitaja- ja kansainvälisestä International Abilympics -kilpailusta. Se on syntynyt tarpeesta tarjota laajasti yhdenvertainen osallistumismahdollisuus kaikille ammatillisessa koulutuksessa oleville. Jo nyt TaitajaPLUS-kilpailu on osoittanut, että se soveltuu hyvin koulutusjärjestelmäämme ja Skills Finland ry:n toiminta-ajatukseen sekä sitä kautta myös osaksi ammattitaitokilpailutoimintaa. TaitajaPLUS-kilpailujen osallistujamäärä on noussut ja mukaan ovat tulleet myös yleisten ammatillisten oppilaitosten HOJKS:n omaavat opiskelijat. Kilpailussa järjestetään semifinaaleja ja kilpailulajien kierrätys toimii. TaitajaPLUS-kilpailun kautta ymmärretään paremmin myös ammatillisen koulutuksen laaja-alaisuus ja monimuotoisuus.

International Abilympics (IA)-kilpailuihin Suomi on osallistunut kaksi kertaa. Ensimmäisiin kilpailuihin Japanin Shizuokassa 2007 osallistuimme neljän kilpailijan voimin. Korean vuoden 2011 IA-kilpailuihin osallistuikin jo 7 kilpailijaa sekä 2 tuomaria. Vaikka Skills Finland ry on ollut IA-kilpailujen taustaorganisaation International Abilympics Federationin (IAF) jäsen vasta vuodesta 2005, olemme saaneet kiitosta aktiivisesta Abilympics-toiminnan tiedottamisesta läntisessä Euroopassa, erityisesti WorldSkills Internationalin eurooppalaisille jäsenorganisaatioille. Myös IAF:n hallituksessa Suomi on edustettuna jo toista nelivuotiskautta. Tähän ei olisi päästy ilman tehtävänsä sitoutuneita ja innostuneita TaitajaPLUS-toimijoita sekä heidän edustamiaan oppilaitoksia!

TaitajaPLUS – kohti uusia haasteita

Muutaman vuoden kuluttua TaitajaPLUS-kilpailut saattavat näyttää jo ihan erilaisilta. Yhteistyö Taitaja-lajien kanssa on tiivistynyt. PLUS-kilpailijat kilpailevat samanaikaisesti ja samalla lajialueella oman lajinsa Taitaja-kilpailijoiden joukossa, esimerkiksi tehden osan tai moduulin lajin finaalityöstä tai sitten TaitajaPLUS-kilpailu käydään yhteisellä lajialueella ja sa-

moilla koneilla, joskin eriaikaisesti osana lajin finaalkilpailua. Näin PLUS-kilpailu olisi todellista PLUSsaa Taitaja-lajeille! Tämän kaltainen muutos tarkoittaisi myös sitä, että runsaammin tukea tarvitsevien kilpailulajeja voisi lisätä eli ammatillisen opetuksen monimuotoisuus tulisi vieläkin paremmin esille. Ehkäpä tämän kautta myös laajemmin ymmärrettäisiin, että Suomessa on tarjolla koulutettuja ihmisiä erilaisiin tehtäviin, joissa ei työn vaatimustaso välttämättä ole niin korkea – monenlaisia osaajia erilaisiin töihin. Nämä ajatukset kuitenkin ovat vielä kaukana toteutumisesta, eivätkä sellaisenaan helposti toteutettavissakaan.

Nykyisissä TaitajaPLUS-kilpailuissa varsinainen kilpailuaika kilpailijaa kohti useimmissa lajeissa on hyvin lyhyt, 0,5–1,5 tuntia ja kilpailijoita samanaikaisesti kilpailemassa yhdestä kahteen. Seuraava askel TaitajaPLUS-kilpailussa voisikin olla kilpailutehtävän laajentaminen ja kilpailun keston pidentäminen esim. kolmeen tuntiin kilpailijaa kohden. Myös useamman kilpailijan samanaikainen kilpailusuoritus tekisi kilpailutilanteesta katsojajstäväällisemmän ja kilpailullisemman. Tämä muutos olisi melko radikaali ja haasteellinen. Taitaja-finaaleissa seinät tulevat vastaan jo nyt eli uusia kilpailulajeja olisi vuosittain tulossa mukaan, jos tilat antaisivat myöden. Taloudelliset tekijät määrittelevät toimijoiden osallistumista ja kilpailutoimintaan käytettävissä olevaa aikaa sekä kilpailuihin osallistumista ja osallistujamäärää. Siksi TaitajaPLUS-kilpailun pitää olla ja se pitää myös kokea vahvasti ammatillista erityisopetusta kehittäväksi toiminnaksi. TaitajaPLUS-toiminta on osallistuvalla opiskelijalla henkilökohtaisesti ja ammatillisesti merkittävä asia. Se hyödyntää opetusta ja vahvistaa opettajien ammattitaitoa. TaitajaPLUS-kilpailu on toivottavasti kuitenkin jatkosakin iloinen, tuoreutensa säilyttävä kilpailu, joka erottuu positiivisella tavalla edukseen Taitaja-finaaleissa.

Abilympics – miten tästä eteenpäin?

Kansainväliset International Abilympics -kilpailu elää muutoksen aikaa. Useassa läntisen Euroopan maassa kiinnostus vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailuihin on herännyt. Abilympics-ajatuksesta ja -kilpailusta ovat tietoa hakeneet erityisesti eri maiden Skills-organisaatiot. Euroopassa esiintyvä näkemys Abilympics-toiminnasta vastaa hyvin pitkälle Suomessa vallitsevaa käsitystä, että ammattitaitokilpailut kuuluvat kaikki saman katon alle. Mallia on haettu meiltä Suomen Taitaja- ja TaitajaPLUS-kilpailuista.

Kansainväliset Abilympics-kilpailut kaipaavat siis tuuletusta. Osallistuminen kansainvälisiin kilpailuihin ei pitkällä tähtäimellä voi itseisarvo, vaan tavoitteet pitää asettaa palvelemaan selkeästi kansallista koulutusjärjestelmäämme ja sen tavoitteita. Myös yhteys kansalliseen kilpailutoimintaan pitää säilyttää. Aluillaan olevan eurooppalaisen yhteistyön myötä ja toiminnan kautta International Abilympics -kilpailujen sääntöjä tullaan lähitulevaisuudessa varmastikin muuttamaan. Suomen tavoitteet ovat edelleen

selvät: mm. tuomaritoiminnan selkiyttäminen, kansainvälisten tuomareiden määrän lisääminen, palautteen antaminen kilpailijoille sekä nuorisotai opiskelijasarjan lisääminen yleisen sarjan rinnalle. Ehkäpä myös International Abilympics -kilpailut järjestetään lähitulevaisuudessa Euroopassa. IA-kilpailujen tulevaisuus kuitenkin näyttää hyvältä, koska myös IAF:n hallitus on jo pohtinut muutoksia ja tarkennuksia kilpailusääntöihin. Ongelmallisena voidaan pitää kilpailurytmiä: IA-kilpailut järjestetään joka 4. vuosi. Tätä kirjoittaessa ei vuoden 2015 kilpailujen järjestäjä valitettavasti vielä ole tiedossa.

Yksi tapa lisätä Abilympics-tietoutta ja aktiivisuutta Euroopassa voisikin olla Abilympics-kutsukilpailu – yksi laji kerrallaan – Taitaja-kilpailun yhteydessä. Mielenkiinnolla jäämme siis odottamaan, kuka tulevasta Taitaja-järjestäjistä ottaa haasteen vastaan...

Päivi Pynnönen ja Tuomas Eerola

Ammattitaitokilpailujen vaikuttavuus

Ammattitaitokilpailut ovat ammatillisen koulutuksen tärkeä kehittämiss tapahtuma, joka yhdistää työelämän, oppilaitokset ja niiden opiskelijat ja opettajat vuosittain.

Ammattitaitokilpailut ovat ammatillisen koulutuksen tavoitteita ja vaikuttavuutta monella tasolla edistäviä foorumeita. Koulutuksen vaikuttavuus voidaan määritellä yksilön ja yhteisön oppimisen tuotosten avulla syntyväksi yksilölliseksi, organisatoriseksi tai yhteiskunnalliseksi relevanssiksi eli tarkoituksenmukaisuudeksi, käyttöön sopivuudeksi, hyödyllisyydeksi ja mielekkyydeksi (Raivola 2000). Ammattitaitokilpailujen vaikuttavuutta voidaan tarkastella monella eri tasolla. Yhteiskunnallisesti ammattitaitokilpailut lisäävät ammatillisen koulutuksen tunnettavuutta, vetovoimaa ja arvostusta. Oppilaitoksille kilpailut merkitsevät mahdollisuuksia koulutuksen markkinointiin ja oppimistulosten vertailuun. Kilpailujen saama näkyvyys lisää ammatilliseen koulutukseen hakevien määrää.

Kilpailutoiminnan puitteissa kehitetyt yksilölliset opintopolut sekä valmennus- ja ohjausmenetelmät ovat sovellettavissa kaikkien ammattiin opiskelevien hyödyksi. Suurelle yleisölle kilpailut ovat merkittäviä ammatillisen osaamisen ja ammatillisen koulutuksen näyteikkunoita. (Eerola 2013.) Edellä mainittujen esimerkkien avulla voidaan todeta, että ammattitaitokilpailut ovat vuosikymmenten aikana kehittyneet tarkoituksenmukaisiksi, käyttöön sopiviksi, hyödyllisiksi ja mielekkäiksi ammatillisen koulutuksen kehittämisen välineiksi.

Yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden edistäminen yhteiskunnassa

Yhdenvertaisuus ovat suomalaisen yhteiskuntapolitiikan keskeisiä periaatteita, joita Suomessa on edistetty mm. lainsäädännöllä. Koulutus kuuluu yhdenvertaisuuslain soveltamisalaan. Ihmisellä on oikeus osallistua koulutukseen riippumatta hänen henkilökohtaisista ominaisuuksistaan kuten esimerkiksi vammaisuudesta. Käytännön yhdenvertaisuus ei ole tasapäisytämistä, vaan yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista. Ammattitaitokilpailutoiminnan kautta edistetään osaltaan yhdenvertaisen ja sosiaalisesti oikeudenmukaisemman yhteiskunnan kehittymistä. Tärkeää on, että kaikilla ihmisillä on mahdollisuus saada tunnustusta ja tuntea itsensä osaksi yhteiskuntaa. Kilpailutoiminnan mahdollistamisella myös erityisopetusta saaville opiskelijoille vahvistetaan yhteenkuuluvaisuutta ja tuetaan nuoren kasvua aikuisuuteen (Miettinen 2009). Kun opettajat ja opiskelijat rakentavat uusia yhteistyöverkostoja toisiin oppilaitoksiin, yrityksiin ja työ-

elämään ammattitaitokilpailuissa, tarjoavat kilpailut myös mahdollisuuden vähentää ennakkoluuloja ja muuttaa asenteita myönteiseksi kaikkien osallisuudesta yhteiskunnassa. Kaikkien ammattitaitokilpailujen tulisi olla rakennettu niin, että kaikilla olisi mahdollisuus esteettömästi osallistua kilpailuun sekä seurata kilpailuja esteettömästi vierailijana. Tällöin tarkoitetaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kilpailuympäristön toteuttamista siten, että jokainen yksilö voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Yhdenvertaisuuden toteutuminen on tavoitteena myös ammattitaitokilpailujen ja -valmentamisen kehittämisessä. (Pynönen, Kaloinen ja Saarinen 2013.)

Ammatillisen koulutuksen kehittäminen

Maailman osaavin kansa 2020 julkaisussa (Mahlamäki-Kultanen et al. 2013) nostavat osaamisen Suomen hyvinvoinnin ja menestyksen perustaksi. Yksilöiden ja yhteisöjen kollektiivinen osaaminen perustuu laadukkaaseen ja saavutettavaan koulutusjärjestelmään, tutkimukseen ja sivistykseen. Osaamisen parantaminen vaatii, että koulutusjärjestelmää kehitetään jatkuvasti. Suomen kansalliset Taitaja-tapahtumat ovat tärkeä koulutuksen kehittämisen väline. Kilpailutoiminta lisää oppilaitosten yhteistyötä sekä opettajien verkostoitumista. Valmentaminen ja ammattitaitokilpailujen järjestäminen kehittävät opettajien ammattitaitoa sekä oppilaitosten sisäistä toimintaa, kansainvälistymistä ja yhteistyötä yritysten kanssa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät syventävät kilpailutoiminnalla oman henkilöstönsä osaamista ja ammattitaitoa, edistävät keskinäistä oppimista opettajien ja työpaikkaohjaajien verkostoitumisella, parantavat omaa mainettaan korkeatasoisena opiskelu- ja työpaikkana sekä vertailevat oman osaamisensa tasoa sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Valmennustoiminnan myötä sekä työelämä- että yksilölähtöiset oppimisen ohjausmenetelmät kehittyvät ja ovat hyödynnettävissä koko ammatillisen koulutuksen kentällä. Esimerkiksi Skills Finlandin Työturvallisuuden ja -terveyden huippuosaaminen -hankkeessa sidottiin työturvallisuus- ja työterveysasiat aiempaa järjestelmällisemmin ammattitaitokilpailuihin. Hankkeessa kehitettiin vuosina 2004–2005 konstruktiviseen pedagogiikkaan perustuva Työturvallisuuden taitopassi, joka koostuu 48 tehtäväkortista. Ammattitaitovalmennuksessa nuoret ja valmentajat levittivät taitopassia ammatillisiin oppilaitoksiin ja työpaikoille. Oppilaitoksissa passia voidaan soveltaa opetusvälineenä, mutta työpaikkaosion tehtäväkortit auttavat esimerkiksi myös työssäoppimispaikkojen perehdyttäjiä.

Kilpailutoimintaan osallistuessaan opettajan pedagoginen osaaminen syvenee ja sitä kautta motivaatio ja kiinnostus kilpailutoimintaa kohtaan kasvavat. Ammattitaitokilpailut ovat hyvä tapa konkretisoida abstraktitakin tuntevia asioita kuten yrittäjyyttä tai kestävän kehityksen käsitettä ja tuoda niitä lähemmäksi eri ammattialojen opetusta ja osaamisen arviointia.

Kun kilpailutehtävissä kestävä kehityksen osaamisen on yksi konkreettinen, mitattava ja arvioitava osa-alue, on kilpailutoiminta ollut edistämässä myös kestävä kehityksen sisällyttämistä laajemminkin opetukseen ja ammattiosaamisen näyttöihin. (Lundgren 2009.)

Valmentautensa opiskelijoita ammattitaitokilpailuihin joutuu opettaja pohtimaan niin pedagogisia kuin taloudellisiakin ratkaisuja toiminnassaan entistä enemmän. Tällöin myös oma luovuus ja innovatiivisuus saavat näkyvyyttä. Tämä tulee esiin HAMK:n Skills Trainers' Academyn ja AMKE:n (Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry) yhteistyössä semifinaalihoitajille tehdyssä kyselyssä. Vastaajien mukaan ammattitaitokilpailun semifinaali on erinomainen tilaisuus jakaa kokemuksia ja sitä kautta kehittää omaa ammattitaitoa sekä verkostoitumista alan toimijoiden kanssa. Ryhmässä ja yhdessä toimittaessa opitaan paljon toinen toisilta sekä jaetaan osaamista yhteistoiminnallisesti. (Tuominen 2013 a.)

Kansainvälistymisen mahdollisuudet

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2012–2016 tavoitteena on tehostaa ulkomailla suoritettujen opintojen, työssäoppimisen ja työkokemuksen hyväksilukemista osana ammatillisen tutkinnon suorittamista. Samalla edistetään koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia osallistua kansainväliseen vertaisoppimiseen ja arviointiin, vaikuttaa aktiivisesti eurooppalaisen ammatillisen koulutuspolitiikan tavoitteenasetteluun sekä edistetään ammatillisen koulutuksen ja eurooppalaisen yhteistyön tavoitteiden saavuttamista Suomessa. Tarkoituksena on myös lisätä ammatilliseen koulutukseen liittyvää opetushallinnon ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien verkostojen yhteistyötä Euroopan unionin ulkopuolisten maiden kanssa. Ammattitaitokilpailut tarjoavat osaltaan mahdollisuuden vertailla koulutuksen ja osaamisen tasoa niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Monet maat lähettävät kansainvälisiin kilpailuihin vain ne nuoret, joiden ennakoitaan sijoittuvan mitaleille. Kansallisten kilpailujen tavoitteena saattaa tällöin olla ainoastaan kilpailijoiden karsiminen maailmanmestaruuskilpailuihin. Suomessa toimitaan toisin. Suomen maajoukkueen valinta kansainvälisiin kilpailuihin tapahtuu oman valmennusjärjestelmän kautta. Kilpailuihin lähdetään laajalla joukkueella. Alan kehittämiseksi koetaan jopa tärkeämmäksi lähettää edustaja lajiin, jossa menestystä ei erityisesti odoteta, kuin lajiin, jossa ennakoitaan menestystä tulevan. Niinpä Suomen maajoukkueen menestymistä ei pidäkään tarkastella pelkästään mitalien tai diplomien määrällä vaan koko joukkueen menestyksellä. Tässä lähestymistavassa on tarkoituksena valmentaa nuoria kohti huippuosaamista, mutta myös varmistaa, että alakohtainen tieto ja osaaminen kulkevat kansainvälisistä kilpailuista ammatillisen koulutuksen kentän hyödyksi (Eerola 2013).

Monikulttuuristuva työelämä ja kansainväliset työmarkkinat luovat paineita koulutuksen järjestäjien kansainvälisen yhteistyön kehittämiseen. Yhteiskunnan monikulttuuristumisen aiheuttama muutos ja sen vaikutukset ammattitaitovaatimuksiin tulee huomioida mm. opetussisältöjen kehittämisessä. Tulevaisuudessa oppilaitosten hankkeissa tulee kehittää kansainvälisenä yhteistyönä toteutettavia toimintoja, joilla ylläpidetään ja kehitetään korkeatasoista ammattikoulutusta. Hankkeissa tulisi tuottaa opetuksen tueksi ja organisaatioiden kehittämiseen laadukkaita toimintamalleja siten, että työelämän osaamistaitovaatimuksiin voidaan vastata kehittämällä oppilaitosten henkilöstön ja opiskelijoiden osaamista. (Koramo 2009.)

Työelämäläheisyys

Viime vuosina monet projektit ja erilaiset hankkeet oppilaitoksissa ovat liittyneet syrjäytymisen ehkäisyyn; keskustelussa huomion kohteena ovat usein opiskelija ja hänen toimintansa ja sen tukeminen. Sen sijaan vähemmälle sijalle keskustelussa on jäänyt ammattiopistojen kehittäminen vastaamaan paremmin opiskelijan ja työelämän tarpeita. (Raudasoja 2013.)

Taitaja-kilpailujen tehtäviä ja ammattitaidon arviointia pohditaan jatkuvasti valtakunnallisissa lajiohjausryhmissä. Kilpailutehtävien kautta on mahdollisuus nopeasti reagoida työelämässä tapahtuviin muutoksiin. Näin kilpailutoiminnalla on vaikutuksia myös valtakunnallisesti opetussuunnitelmatyöhön. Kilpailutehtävät ja niihin liittyvä ammattitaidon arviointi tallennetaan avoimeen tehtäväpankkiin, jossa ne ovat kaikkien hyödynnettävissä harjoitustöinä tai vaikkapa ammattiosaamisen näyttötehtävinä. Kilpailutehtävien avulla konkretisoituu ja tulee näkyväksi ammatillisen peruskoulutuksen kiitettävän tason osaaminen ja osaamisen arviointi. (Eerola 2013.)

Kilpailuihin valmistaudutaan ja osaaminen arvioidaan yhteistyössä työelämän kanssa. Työnantajille kilpailut tarjoavat mahdollisuuden verrata oman toimintansa laatua, edistää käytännön ammattitaidon innovaatioita, osoittaa sitoutumista korkeatasoiseen ammattikoulutukseen ja henkilöstön kehittämiseen, parantaa oman toimintansa näkyvyyttä ja siten tuotteidensa ja palveluidensa menekkiä sekä edesauttaa huippuosaajien rekrytointia (Alhojärvi 2009).

Kilpailuihin valmistauduttaessa etsitään yhteistyömuotoja, jotka parhaiten johtavat kohti huippuosaamista. Nämä kontaktit ja yhteistyökäytännöt ovat niin ikään hyödynnettävissä kaikille ammattiin opiskeleville. Taitojen harjoittelu autenttisessa työympäristössä laajentaa nuoren osaamista paitsi substanssin harjoittamisessa niin myös elinikäisen oppimisen avaintaitojen harjaannuttamisessa. Opiskelija voi myöhemmin saada työpaikan kyseisestä työssäoppimispaikasta ja yritys saa paitsi osaavan työntekijän

myös näkyvyyttä huippuosaajan tukijana. Yhteistyössä kolmikantaisesti suunniteltu ammattitaitovalmennus, suoritettavat työtehtävät ja palautekeskustelut sitouttavat osallistujat yhteiseen prosessiin. Tässä mielessä valmennusprosessin toteuttamien lähestyminen jo henkilökohtaista työpaikkaohjaajakoulutusta. (Tuominen 2013 b.)

HAMK Skills Trainers' Academyn tekemien kyselyjen perusteella lähes kaikki ammattiopistot ovat kilpailutoiminnassa tavalla tai toisella mukana. Kilpailutoiminnan koetaan merkittävällä tavalla edistävän ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyttä ja yksilölähtöisyyttä sekä vetovoimaa ja kansainvälistymistä. Erityisen tärkeää on, että kilpailutoiminnassa kehitetyt erilaiset menetelmät hyödyntävät kaikkia ammattiin opiskelevia. (Eerola 2013.)

Opiskelijan vahvuuksien tunnistaminen ja tukeminen

Koulutuksessa on jatkuvasti korostunut pyrkimys joustavuuteen, yksilöllisyyteen, erityisyyden ja ainutlaatuisuuden arvostamiseen. Tämä näkyy käytännössä erilaisiin koulutuksiin rakennettuina yksilöllisinä opintopolkuina. Opetuksessa on tärkeää osoittaa jokaiselle opiskelijalle hänen vahvuuksiaan. Oppimista ei koskaan voi perustaa heikkouksille. Ammattiopetuksessa tulee tunnistaa ja tunnustaa opiskelijan henkilökohtaiset ominaisuudet uniikkeina kykypotentiaaleina sekä rakentaa opiskelu ja koulutusprosessit niin, että ne tukevat ja motivoivat persoonallisten taipumusten pohjalle rakentuvaa oppimista ja ammatillista kasvua (Helakorpi 2009). Opettajan tärkein tehtävä on vaalia oppijan oppimisintoa, tukea oppijan itsetuntoa oppijana, kasvattaa hänen uskoa omiin kykyihinsä sekä luotava oppimisen välineet ja opastettava näkemään oppimisen tavoitteet (Kerkola 2001).

Vuosittain ammattitaitokilpailuissa järjestetään kymmeniä semifinaaleja, joihin osallistuu yli tuhat opiskelijaa. Kilpailuihin valmentautuminen ja niihin osallistuminen antaa nuorille tilaisuuden kehittyä kohti omaa huippuosaamistaan. Kilpailuissa nuori pääsee osoittamaan osaamisensa ja vertaamaan sitä toisten ikäistensä osaamiseen. Kilpailijalle kisoihin valmentautuminen ja niihin osallistuminen tarjoavat mahdollisuuden kehittyä oman ammattinsa ja osaamispotentiaalinsa huippuosaajaksi. Ammattitaidon lisäksi kehittyvät sosiaaliset taidot, kyky tehdä itsenäisiä ratkaisuja, itsetuntemus, motivaatio, terve ammattilypeys ja kansainvälisissä kilpailuissa myös kielitaito ja muut kansainväliset valmiudet. (Alhojärvi 2009.)

Kilpailutoimintaan valmentautumiseen on mahdollista osallistaa kaikki opiskelijat. Vanhoja kilpailutehtäviä voi käyttää kaikkien opiskelijoiden hyödyksi opetuksessa, koska tehtävät edustavat hyvin työelämässä tarvittavaa osaamista. Monet opettajat ovat huomanneet, että ohjaamalla ja valmentamalla opiskelijoita kilpailuihin he voivat innostaa koko ryhmäänsä

parempaan oppimiseen. Koko luokka voi olla mukana ammattitaitokilpailutoiminnassa avustajina, arvioijina, kilpailijoina ja kannustajina. Kaikki ei tarvitse kilpailla, mutta kilpailuvalmennuksesta saa varmasti hyviä aineksia jokainen ammattitaidon kehittämiseen.

Ammattitaitokilpailut kannustavat nuorta oman osaamisen jatkuvaan kehittämiseen ja tällä tavoin tukevat elinikäisen oppimisen tavoitteita. Elinikäinen oppiminen ja elinikäisen oppimisen avaintaitojen merkitys työelämän ja ammatillisen osaamisen yhteydessä turvaavat osaamisen jatkuvasti muuttuvassa maailmassa. Tärkeää on, että opiskeluaikana nuori sitoutuu oman ammattinsa kehittämiseen ja ammattitaitonsa jatkuvaan ylläpitämiseen ja päivittämiseen. Tavoitteena on, että tuleva ammattilainen jakaa osaamistaan urallaan, seuraa oman alansa muutoksia ja aktiivisesti edistää oman työ- ja elinympäristönsä hyvinvointia. (Tuominen 2013 b.)

Lähteet:

- Alhojärvi, E. 2009. Ammattitaitokilpailujen tulevaisuus – TaitajaPLUS ja Abilympics osana suomalaista ammattitaitokilpailujärjestelmää. Teoksessa Kaloinen, S., Pynnönen, P. ja Saarinen, H. (toim.) Kilpailuja kaikille I. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisu- ja 2/2009, 15–18.
- Eerola, T. 2013. Ammattitaitokilpailut – ammatillisen koulutuksen kehittämisen väline. Teoksessa Eerola, T. (toim.) Kohti ammatillista huipputaustaa. HAMKin e-julkaisu 9/2013, 50–61.
- Helakorpi, S. 2009. Ammattitaitokilpailujen filosofiasta. Teoksessa Kaloinen, S., Pynnönen, P. ja Saarinen, H. (toim.) Kilpailuja kaikille I. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisu 2/2009, 31–39.
- Henriksson, A-M. ja Talikka, L-M. (toim.) 2011. Huippuvalmennus ammatillisten tutkintojen kehittäjänä. Skills Finland ry. Jyväskylän ammatitopiston paino.
- Kerola, K. (toim.) 2001. Struktuuria opetukseen; selkeys ja rakenteet oppimisen edistäjänä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Koramo, M. (toim.) 2009. Kansainvälisyyden kehittäminen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Koonti Opetushallituksen valtionavustusrahoituksella tuetuista ammattikoulutuksen kansainvälistymishankkeista. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2012:3.

- Mahlamäki-Kultanen, S., Hämäläinen, T., Pohjonen, P., Nyysölä, K. (toim.) 2013. Maailman osaavin kansa 2020 – Koulutuspolitiikan keinot, mahdollisuudet ja päämäärät. Koulutustutkimusfoorumin julkaisu. Raportit ja selvitykset 2013:8
- Miettinen, K. 2009. Yhteiskunnallinen näkökulma ammattitaitokilpailuihin ammatillisessa erityisopetuksessa. Teoksessa Kaloinen, S., Pynnönen, P. ja Saarinen, H. (toim.) Kilpailuja kaikille I. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 2/2009, 7–8.
- Mäkelä, S. 2009. Lahjakkuuden ja erityisvahvuuksien tunnistaminen. Helsinki: Opetushallitus.
- Pynnönen, P., Kaloinen S. ja Saarinen, H. 2013. Kilpailuja kaikille II. HAMK e-julkaisu 6/2013.
- Raivola, R. 2000. Tehoa vai laatua koulutukseen. Helsinki: WSOY.
- Raudasoja, A. 2013. Ammattiopistojen pedagogisen toiminnan johtamisen käytänteet ja toimintamallit syrjäytymisen ehkäisyssä 2013. Teoksessa Mahlamäki-Kultanen, S., Hämäläinen, T., Pohjonen, P., Nyysölä, K. (toim.) Maailman osaavin kansa 2020 – Koulutuspolitiikan keinot, mahdollisuudet ja päämäärät. Koulutustutkimusfoorumin julkaisu. Raportit ja selvitykset 2013:8, 146–161.
- Skills Finland ry. Työturvallisuuden ja työterveyden huippuosaamisen kehittäminen ammattitaitokilpailutoiminnassa. Loppuraportti, Helsinki 2005, 68 sivua. <http://www.wsc2005helsinki.com>
- Skills Finland 2013. Viitattu 18.11.2013 www.skillsfinland.fi
- Tuominen, P. 2013 a. Opettajan pedagoginen urapolku Taitaja-toiminnan näkökulmasta. Teoksessa Eerola, T. (toim.) Kohti ammatillista huippuosaamista. HAMKin e-julkaisuja 9/2013.
- Tuominen, P. 2013 b. Elinikäisen oppimisen avaintaidot huippuosaamisen tukena. Teoksessa Eerola, T. (toim.) Kohti ammatillista huippuosaamista. HAMKin e-julkaisuja 9/2013.

OPETUSHALLITUS

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kilpailuja kaikille III – kokemuksia kansallisista ja kansainvälisistä erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailuista on jatkoa samassa sarjassa aiemmin ilmestyneille Kilpailuja kaikille I ja Kilpailuja kaikille II – valmentautuminen ammattitaitokilpailuihin -julkaisuille. Julkaisussa esitellään erityistä tukea tarvitsevien ammattitaitokilpailuissa ja -valmennuksessa Suomessa tehtyä toimintaa, toiminnan alkuvuodesta 2006 vuoteen 2012 saakka.

Kokemuksia ja havaintojaan kansallisista ja kansainvälisistä kilpailuista ovat kirjoittaneet monet toimintaa luomassa ja kehittämässä olleet opettajat, opiskelijat ja asiantuntijat. Heidän yksilöllistä kirjoitustyyliään on haluttu kunnioittaa, samoin kuin artikkelien tapahtumia kuvaavaa yksityiskohtaisuuttakin, jotta arvokas kokemustieto ja -taito siirtyvät uusille toimijoille ”parastamaan” heidän työtään erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden hyväksi ilman tulkintoja. Tämän takia julkaisu on myös arvokas osa ammattikasvatuksemme historiaa.

ISBN 978-951-784-606-6 (PDF)

ISSN 1795-424X

HAMKin e-julkaisuja 7/2013

Skills
trainers' academy

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
Ammatillinen opettajakorkeakoulu